

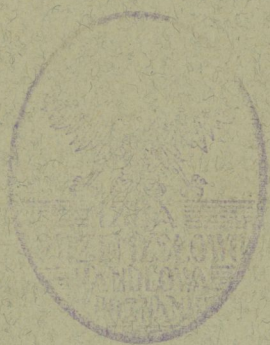
Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu

Książka:

X Sprawozdanie Związku Przemysłu Chemicznego Rzeczypospolitej Polskiej za
rok 1930. Warszawa, 1931, 65, [1] strona

Książka zdigitalizowana i udostępniona cyfrowo w ramach zadań projektu pt.
„Digitalizacja i udostępnianie online »Bibliografii gospodarki Wielkopolski 1919-39«
H. Maciejewskiej” (SONB/SP/550684/2022)

X
SPRAWOZDANIE
ZWIĄZKU
PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
za rok 1930

WARSZAWA
1931

3307. III.

21953/356/3

X
SPRAWOZDANIE
ZWIĄZKU
PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
za rok 1930

WARSZAWA
1931

41173 III
3307. IV.

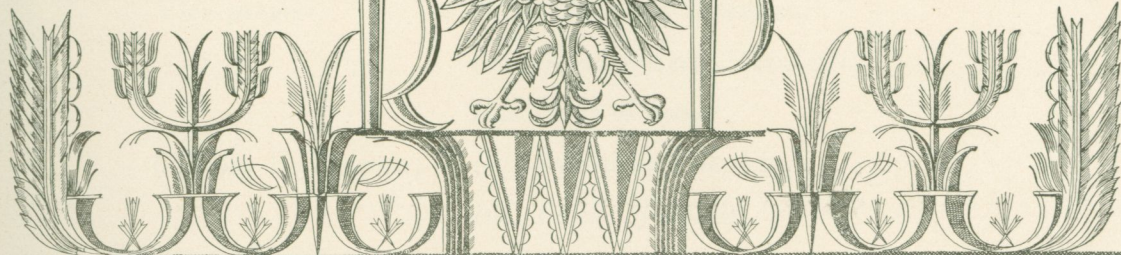
Odbito w drukarni Współczesnej, Warszawa, Szpitalna 10

D-1953.356.3

1 x 9 x 2 x 9

POWSZECHNA WYSTAWA

KRAJOWA W POZNANIU

DYPLOM HONOROWY

PRYZNANY

Związkowi Przemysłu Chemicznego Rz. P.

PRZEZ

MINISTRA

Przemysłu i Handlu

NA

Spółdzielczej Wystawie Krajowej w Poznaniu w 1929 r.

ZA

zasługi na polu organizacji przemysłu chemicznego.

WARSZAWA 30 września 1929 r.

MINISTER *Grniałkowski*

DRUKARNIA PAŃSTWOWA

Władze Związku Przemysłu Chemicznego Rzeczypospolitej Polskiej

Zarząd:

Prezes:	<i>Dr. Józef Landau</i>
Vice-prezesi:	<i>Prof. Dr. Józef Zawadzki</i> <i>Inż. Włodzimierz Płużański</i> <i>Inż. Jerzy Wojnar</i>
Członk. Prezydjum:	<i>Inż. Zygmunt Toeplitz</i> <i>Inż. Feliks Wiślicki</i> <i>Inż. Wiktor Sommer</i> <i>Inż. Jan Podraszko</i>
Członk. Zarządu:	<i>Inż. Ludwik Brzezowski</i> <i>Janusz Kirchmayer</i> <i>Inż. Zygmunt Leppert</i> <i>Marjan Lewandowski</i> <i>Inż. Tomisław Morawski</i> <i>Inż. Edward Natanson</i> <i>Ludwik Spiess</i> <i>Inż. Czesław Swierczewski</i> <i>Inż. Aleksander Tupalski</i> <i>Henryk Żak</i>

Dyrekcja:

Dyrektor:	<i>Inż. Edmund Trepka</i>
Zast. Dyrektora:	<i>Inż. Tadeusz Zamoyski</i> <i>Adam Barszczewski</i>

Komisja Rewizyjna:

Inż. Czesław Knoff
Dr. Stefan Otolski
Wacław Zbroski

**Siedziba Związku Przemysłu Chemicznego
Rzeczypospolitej Polskiej:**

Warszawa, Czackiego 1

Telefony: Dyr. E. Trepka 748-91

Inż. T. Zamoyski 776-08

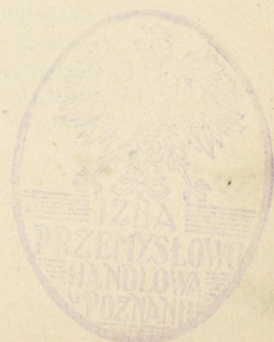
A. Barszczewski 529-69

Biuro, sprawy normalizacyjne 410-14

LISTA PRZEDSIĘBIORSTW wchodzących w skład Związku Przemysłu Chemicznego Rzeczypospolitej Polskiej.

L. porząd.

NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES Z A R Z Ä D U	WYTWARZANE PRODUKTY
1 Spółka Akc. Eksploatacji Soli Potasowych. Zarząd: Platowski Zygmunt, Inż., Dietzius Aleksander, Inż., Kontkiewicz Stanisław, Inż., Horoeh Ludwik.	Kałuż, Stebnik, Kropiwnik.	Lwów, Pl. Smolki 5. Tel. 300, 35-16, 77-11, 77-12.	Sole potasowe, kainit, langbeinit leczniczy do kąpeli, sól jadalna.
2 „Fosforyty Rachowskie“ Sp. z ogr. odp. Zarząd: Miłobędzki Feliks, Inż., Morawski Henryk, Jaskulski Kazimierz, Radomski Lucjan, Roszkowski Adam.	Rachów, pow. Anno- pol Lubelski.	Rachów.	Eksploatacja fosforytów oraz ich mechaniczne i ręczne oczyszczanie, przesiewanie i przemielanie.
3 Zakłady Solvay w Polsce Towarzystwo z ograniczoną poręką. Dyr. Zarządz.: Kułakowski Henryk, Inż.	Fabryki sody — Mątwy pod Inowro- clawiem. Podgórze pod Krako- wem. Fabryki portland-ce- mentu — Grodziec k/Będzina. Saliny — Wapno, Solno i Barycz. Kopalnia węgla — Grodziec k/Bę- dzina.	Warszawa, Czackiego 14. Tel. 711-24, 708-89, 270-07, 666-54, 711-73, 270-43, 330-99.	Soda amonjakalna i krystaliczna; soda kaustyczna; chlorek wapnio- wy; portland-cement; sól jadalna, przemysłowa i bydłęca; węgiel ka- mienny.
4 Związek Zawodowy „Prze- mysł Superfosfatowy“. Zarząd: Rozmiarek Andrzej, Dr., Pędracki Tadeusz, Dr., Liban Jan, Landau Józef, Dr., Lewandowski Marjan, Kantorowicz Fritz, Endelman Arnold. Dyrekcja: Kirchmayer Janusz, Czerwiński Tomasz.	Członkowie Związ- ku: T. A. „Dr. Roman May“ Poznań. Od- dział we Włocławku. T. A. „C. Scharff & Co.“ Katowice. Sp. Akc. „Liban“ Kraków. Chemische Fabrik „Milch“ A. G. Gdańsk. „Chemische Indu- strie“ A. G. Gdańsk. S. A. „Strzemieszy- ce“ Warszawa. S. A. „Strem“ Od- dział we Lwowie. S. A. „Kijewski, Scholtze i S-ka“ Warszawa. „Ceres“, Tow. Akc.— Raciborz. Kieleckie T. A. — Kielce. „Superfosfat“ B-ci Towarnickich, Lwów.	Warszawa, Kredyto- wa 4. Tel. 646-47, 694-54, 646-66, 646-57.	Superfosfaty mineralne i kostne.

L. porząd.

	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES Z A R Z Ä D U	WYTWARZANE PRODUKTY
5	Sp. Akc. Fabryk Chemicz- nych i Huty Szklanej „Ki- jewski, Scholtze i S-ka“. Zarząd: Birstein Gustaw, Dr., Komierowski Konstanty, Scholtze Stanisław, Szereszowski Michał, Trepka Edmund, Inż., Dyrektor Zarząd.: Lewandowski Marjan.	Warszawa, Siarcza- na 6. Tel. 10-01-85; 10-07-85.	Warszawa, Smolna 36. Tel. 601-86; 304-86; 277-86.	Superfosfaty; kwasy mineralne: solny, siarkowy, azotowy; polewa kafłowa; olej turecki i t. d.
6	Fabr. Przetw. Chem. „Rędzi- ny“, Sp. Akc. Zarząd: Herse Jan, Karszo-Siedlewska Marja, Kozłowski Karol, Stegman Józef, Żórawski Konstanty.	Rudniki pod Często- chową.	Rudniki-Rędziny.	Superfosfaty; kwas siarkowy; kwas solny; sól glauberska; siar- czan glinu; alun; szkło wodne; krzemofluorek sodowy.
7	Chemische Fabrik Milch A. G. Zarząd: Behnke, Toepfer, Hornemann, Lange, Leiding, Palis O. Dyrekcja: Petschow Georg, Inż., Kantorowicz Fritz, Richter C., Meyer H., Lohf F.	Gdańsk.	Gdańsk, Krebsmarkt 7/8. Tel. 289-46.	Superfosfaty: mineralne i amono- we; kwas siarkowy; fluorokrze- mian sodowy.
8	Fabryka Produktów Che- micznych „Liban“ Sp. Akc. Zarząd: Liban Jan, Weinsberg Bertold, Neuman Albert.	Kraków.	Kraków, Szpitalna 15. Tel. 10660, 13595.	Nawozy sztuczne jak: superfosfa- ty mineralne, kostne, amonowe, amonowo-potasowe.
9	Zjednoczenie Sprzedaży Kwa- su Siarkowego, Sp. z ogr. odp. Zarząd: Brooks G. S., Robert Jan. Dyrekcja: Mierzejewski Lucjan, Dr.	Członkowie: Giesche, Sp. Akc.— Katowice. Śląskie Kopalnie i Cynkownie, Katowi- ce Zakłady Hohenlohe- go, Wełnowiec Dyrekcja Kopalń i Hut Ks. Donners- marcka, Świętochło- wice	Katowice, Marjacka 11.	Kwas siarkowy 60° Bé, 92/93%, 97/98%; oleum 20%.
10	Państwowa Fabryka Związ- ków Azotowych. Dyrekcja: Podoski Adam, Inż., Brzezowski Ludwik, Inż., Stattler Feliks, Inż., Goljan Kazimierz.	Chorzów.	Chorzów. Tel. Kró- lewska Huta 770-776; Katowice 196-198.	Karbid; azotniak (cyjanamid wa- pnia); salmjak, azotan sodowy (syntetyczna saletra sodowa), sa- letrzak, wapnamon, saletra „Ni- trofos“, azotan amonowy, tlen, wo- da amonjakalna; amonjak skroplo- ny, kwas azotowy.
11	Państwowa Fabryka Związ- ków Azotowych w Mościcach. Dyrekcja: Kwiatkowski Eugenjusz, Inż., Wowkonowicz Romuald, Inż., Schätzel Włodzimierz, Inż.	Mościce pod Tarno- wem.	Mościce. Tel. Tar- nów 490-493.	Saletra „Nitrofos“, saletra wapnia- kowa „Saletrzak“, siarczan amonu, azotan amonu, kwas azotowy, chlor ciekły, wapno bielące, chloroben- zol, kwas solny.

L. porząd.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
12	„Azot“ Sp. Akc. Dyrekcja: Brzostowski A., Liwacz St., Krakowski J.	Jaworzno (woj. Kra- kowskie).	Jaworzno. Tel. 12.	Żelazocyjanki sodu, potasu i wap- nia. Cyjanek sodowy, chlorek bie- lący, (wapno chlorowane), potaż żrący i kalcynowany, cyjanowodór płynny do celów dezynfekcyjnych. Aparaty dezynfekcyjne. Błękity paryskie i Milori rozpuszczalne i nierozpuszczalne w wodzie. „Sol- nit“ — sól do konserwowania mię- sa. Środki ochrony roślin przed chorobami i szkodnikami.
13	Tow. Akc. „Elektryczność“ Zarząd: Natanson Edward, Inż. Dr., Konic Henryk, adw., Natanson Kazimierz, adw., Trepka Edmund, Inż., Rotwand Andrzej, Inż., Rappel Maksymilian, Jaworski Józef, Wyganowski Jan.	Ząbkowice.	Warszawa, Zgoda 10. Tel. 634-94.	Karbid; chlorek bielący; soda gryząca; węgle do lamp łukowych i bateryj; szczotki do maszyn elektrycznych; woda utleniona.
14	Zakłady „Elektro“ w Łazi- skach Górnych Sp. z o. odp. Zarząd: v. Amann Walter, Dr., Blacha E., Golling Fryderyk.	Łaziska - Górne (po- wiat Pszczyński).	Łaziska-Górne. Tel. Mikołów 5, 115, 135.	Energja elektryczna; karbid; że- lazokrzem 45%, 75% i 90%; krzem metaliczny; żelazogli- no-krzem i inne stopy żelaza; pra- smoła; pył odlewniczy, wapno.
15	Sp. Akc. Fabr. Chem. „Ra- docha“. Zarząd: Kernbaum Józef, Kozłowski Karol, adw., Axell Harold, Asterblum Maurycy, Likiernik Artur, Dr., Berlinerblau Józef, Dr., Kernbaum Aleksander, Lindman Werner, Oppenheim Maurycy.	Sosnowiec.	Warszawa, Sienkiewi- cza 2. Tel. 606-09, 657-67, 681-24.	Chloran potasu; miedziankit (ma- terjał wybuchowy dla kopalń i kamieniołomów); alun chromo- wy; kwas winowy; farba rdzo- chronna; elektrody magnetytowe.
16	„Lignoza“ Sp. Akc. Gen. Dyr. Morawski Tomisław, Inż.	Krywałd, pow. Ryb- nicki Pniowiec, pow. Tar- nogórski. Stary Bieruń, pow. Pszczynski.	Katowice, Dworcowa 13. Tel. 15-20, 13-55, 29-58.	Wszelkiego rodzaju materiały wy- buchowe i środki zapalcze; pa- piery drzewne i bezdrzewne.
17	„Oswag“ Sp. Akc. Zarząd: Jankowski A., Ogierman, Rak, Inż.	Łaziska-Górne. Jaworzno. Wyry, pow. Pszczyń- ski.	Mikołów. Tel. 93,57.	Nawozy sztuczne i materiały wy- buchowe dla celów górniczych i leśno - rolniczych. Lonty i kapi- szony.
18	Państwowa Wytwórnia Pro- chu i Materiałów Kruszą- cych. Dyrekcja: Prot Jan, Inż., Markiewicz Stanisław, Inż., Rakowicz Zygmunt.	Zagożdżon.	Zagożdżon (pow. Ko- zienicki). Tel. Za- gożdżon 6. Radom 189.	Prochy i materiały wybuchowe kruszące dla celów przemysł- owych, saletrzano-amonowe, nitro- glicerynowe, czarne. Prochy my- śliwskie: dymne i bezdymne. Pro- chy dla potrzeb wojskowych. Lonty detonujące. Kwaśny siar- czan sodu (bisulfat). Eter siarko- wy. Nitroceluloza dla celów prze- mysłowych.

L. porząd.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES Z A R Z Ä D U	WYTWARZANE PRODUKTY
19	Polskie Zakł. Chem. „Nitrat“, Sp. Akc. Zarząd: Radziwill Janusz, Biliński Marjan, Drzewiecki Piotr, Inż., Margulies Stanisław, Inż., Wellisz Leopold, Wertheim Gustaw. Dyrekcja: Żerański Stefan, Inż.	Niewiadów (st. kolejowa Ujazd).	Warszawa, Mińska 25. Tel. centr. 547-09.	Dwu i trójnitrotoluol; nitrozwiązki; superfosfaty.
20	Belgijska Spółka Akcyjna Tow. Akc. Sochaczewskiej Fabryki Sztucznego Jedwabiu. Rada Nadzorcza: Biliński Marjan, Delloye Willy, Drzewiecki Piotr, Inż., Margulies Stanisław, Inż., Wellisz Leopold, Wertheim Gustaw. Dyrekcja: Żerański Stefan, Inż.	Boryszew pod Sochaczewem.	Warszawa, Mińska 25. Tel. centr. 547-09.	Spirytus rektyfikowany; węgiel wywarowy; prochy bezdymne i myśliwskie.
21	Zakł. Przemysłu Drzewnego „Wygoda“ Spółka z ogr. odp. Zarząd: Knoff Czesław, Inż., Müller Stanisław, Inż., Zawadzki Józef, Dr.	Wygoda, woj. Śląskie.	Warszawa, Chmielna 10. Tel. 658-97.	Węgiel drzewny bukowy retortowy; octan wapnia; spirytus drzewny w różnych gatunkach; smoła drzewna bukowa; pak drzewny.
22	Zakł. Chem. „Grodzisk“ Sp. Akc. Zarząd: Barysz Leon, Dr., Ginsberg Karol, Inż., Knoff Czesław, Inż., Müller Stanisław, Inż., Sommer Wiktor, Inż., Zawadzki Józef, Dr.	Hajnówka, woj. Białostockie. Grodzisk - Mazowiecki. Śródula w Sosnowcu.	Warszawa, Chmielna 10. Tel. 703-56, 703-53, 658-97, 703-65.	Węgiel drzewny z drzew liściastych mieszanych; smoła drzewna; spirytus drzewny; oleje drzewne; octan wapnia. Aceton; lakier samolotowy; rozpuszczalniki; formalina; chloroform; esencja octowa jadalna; kwasy octowe różnych koncentracji; spirytus metylowy; oleje ketonowe; mieszanina denaturacyjna; octan sodu; octan ołowiu; lep przeciwgąsienicowy; kwas solny zwykły i bezarsenowy; sól glauberska (siarczan sodu); kwaśny siarczan sodowy (bisulfat); kwaśny siarczyn sodowy (bisulfat); chlorek cynku; siarczan sodu.
23	Fabr. Chem. „Gzichów“ Sp. Akc. Zarząd: Knoff Czesław, Inż., Harth Teodor, Dr., Knauber Karol.	Gzichów w Sosnowcu.	Warszawa, Chmielna 10. Tel. 708-83, 703-53.	Esencja octowa jadalna, kwasy octowe różnych koncentracji; balony szklane i flaszki.
24	„Terebenthen“ Zjedn. Fabryki Terpentyny Puszczy Białowieskiej, B-cia Porowsy i P. Godlewski, Sp. Akc. Zarząd: Porowski Zygmunt, Porowski Ludwik, Porowski Sylwester, Godlewski Paweł, Gurland William Oswald, Russwurm Edward.	Hajnówka, Białowieża, Sowie, Skupowo, Narewka, Olchówka, Jelenka, Biały Laszek, Dębowe, Czerlanka, Lackie, Topira, Harbacz, Perewołoka, Swisłocz.	Warszawa. Złota 62. Tel. 263-90, 514-38.	Terpentyna lecznicza i techniczna; smoła impregnacyjna sosnowa; smoły lekkie i ciężkie; paki: szewcki i kalafonjowy; oleje żywiczne (kalafonjowe); kalafonja redukowana do fabrykacji smarów wozowych; karbolineum żywiczne; piro-karbolineum ogrodnicze; lep przeciwgąsienicom; tran do skór „Dermol“; smary wozowe; pasta nieprzemakalna do obuwia; ocet surowy i destylowany drzewny; węgiel sosnowy retortowy. Siatki plecione z drutu ocynkowanego, drut kolezasty.

L. porządk.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES Z A R Z Ą D U	WYTWARZANE PRODUKTY
25	„Wanda“ Poturzyckie Zakłady Chemiczne Wł. hr. Dzieduszyckiego. Dzierżawca: Waligóra Aleksander, Inż.	Krystynopol, Małopolska.	Krystynopol. Tel. 3.	Kalafonja jasna; oleje żywiczne; kalafonja specjalna „Sigma“ do fabrykacji smarów stałych, farb i pokostów oraz miękka do wyrobu muchołapek; terpentyna: balsamowa, biała, apteczna I, II oraz słomkowa III kl.; smar do pasów; sykatywy żywiczne i smoła piwowarska.
26	Towarzystwo Przetworów Drzewnych „Jarot“ Sp. z o o. Zarząd: Goldwasser Henryk, Ratyński Stanisław. Dyrekcja: Biliński Wacław, Inż.	Rudnik nad Sanem, Małopolska.	Warszawa. Czackiego 6. Tel. 329-89.	Kalafonja i terpentyna.
27	Tow. Starachowickich Zakładów Górniczych, Sp. Akc. Fabr. Terpentyny i Kalafonji. Zarząd: Klarner Czesław, Inż., Neuman Tadeusz, Inż., Ossowski Stefan, Dr., Raczyński Kazimierz, Inż., Wierzejski Witold, Inż.	Starachowice, poczta Wierzbnik, woj. Kieleckie. Fabr. Kalafonji i Terpentyny.	Warszawa, Warecka 15. Tel. 775-56, 749-01, 270-49.	Kalafonja, terpentyna.
28	Tomaszowska Fabryka Sztucznego Jedwabiu, Sp. Akc. Zarząd: Toeplitz Zygmunt, Inż., Baruch Władysław, Ginsberg Herman, Inż., Fisher C. L., Laurysiewicz Stefan, Lindenberg Paul, Majmon Henryk, Dr., Popelier Gustaw, Toeplitz Ludwik, Wiślicki Feliks, Inż., Max Müller William.	Tomaszów - Mazowiecki.	Warszawa, Wilcza 9a. Tel. 833-61, 828-96, 875-45, 875-49, 875-39.	Przędza jedwabiu sztucznego systemem kolodjonowym i wiskozowym pojedyncza i łączona; słomka i włosie szt. jedw.; wełna wiskozowa; siarka w blokach i laskach; nitroceluloza.
29	Związek Gospodarczy Gazowni i Zakł. Wodociągowych w Państwie Polskiem. Zarząd: Dziurzyński Antoni, Inż., Rabczewski Włodzimierz, Inż., Swierczewski Czesław, Inż., Aleksandrowicz Stanisław, Inż. Dyrekcja: Konopka Józef, Inż.	Obejmuje 71 zakładów gazowych i 30 zakładów wodociągowych.	Warszawa, Nowogrodzka 40 m. 1. Tel. 334-26.	Organizacja zawodowa dla obrony interesów przemysłu gazowniczego, oraz interesów zakł. wodociągowych i kanalizacyjnych.

NAZWA
PRZEDSIĘBIORSTWAMiejscowość
w której znajduje
się fabrykaADRES
ZARZĄDUWYTWARZANE
PRODUKTY30 Związek Koksowni, Sp. z
ogr. odp.

Zarząd:

Gen. Dyr. Wojnar Jerzy, Inż.

Zakłady Chemiczne
w Wielkich Hajdu-
kach.Zakłady Impregna-
cyjne w Wielkim
Chełmie, we Wron-
kach i w Solcu Ku-
jawskim.Zakład impregnacyj-
ny i Tartak w Kato-
wicach — Ligocie.Fabryka Tektur Smo-
łowcowych w Kato-
wicach-Dąbiu.Katowice, ul. Pow-
stańców 49. Tel. Ka-
towice 611, 1490, i
851.

Smoly z węgla kamiennego desty-
lowane i preparowane, smoly do
budowy dróg, pak twardy, pak
miękki, lepnik; oleje smołow-
cowe: impregnacyjny, krezotowy,
opałowy, pędny do motorów, płó-
czkowy do benzolu, płóczkowy do
naftalenu, tłuszczowy, antraceno-
wy filtrowany, karbolineum i t. p.;
olej neutralny, olej do czyszcze-
nia, lakier do żelaza, lakier ko-
tłowy i t. p. Naftalin surowy pra-
sowany, naftalen do motorów, naft-
alin czysty: sublimowany w lu-
skach, krystaliczny w kulkach, ta-
bletkach i t. p.; — surowe kwasy
karbolowe handlowe od 15/20 —
50/60%-owe; krezole, fenol; za-
sady pirydynowe, pirydyna czysta;
antracen 40/50%, acenaften, kar-
bazol, fluoren, frakcja fenantren-
nowa, chinolina i t. p.; żywice
kumaronowe, lakiery z żywic ku-
maronowych. Benzol chem. czysty,
benzol 90%, benzol motorowy,
toluol chem. czysty, toluol techn.,
ksylole, solwentnafta I i II, ku-
mol; kwas benzoesowy krysta-
lizowany, kwas benzoesowy subli-
mowany, siarczan amonu.

Sole do impregnacji materiałów
drzewnych: lalit, triolit, basilit.
Nasycanie podkładów kolejowych,
słupów telegraficznych i innych
materiałów drzewnych olejem
smołowcowym i solami impregna-
cyjnymi; materiały drzewne su-
rowe i tarte w stanie nasyconym.—
Tektury smołowcowe wszelkich
gatunków, papa izolacyjna.

Założone przez Zw. Koks. samo-
dzielne przedsiębiorstwo pod fir-
mą: „Smołodrogi“ — Tow. Bu-
dowy Dróg Smołowanych, Sp. z
o. o. Katowice, Powstańców 49—
wykonuje wszelkie prace wcho-
dzące w zakres budownictwa dróg
smołowanych: smołowanie na-
wierzchniowe, dywanowe, wgłęb-
ne, oraz jako specjalność t. zw.
smołobeton i t. p.

Barwniki: bezpośrednie, siarkowe,
kwasowe, kwasowo-chromowe, za-
prawowe, zasadowe, nigrozyny
i t. d.

Produkty i półprodukty syntetycz-
no-organiczne: do wyrobu barw-
ników, górniczych materiałów
kruszących, impregnacji, dezyn-
fekcji, w szczególności zaś do ce-
łów pomocniczych w przemyśle
włókienniczym (środki odbarwia-
jące, zwilżające, emulgujące m. i.
chloramina, sulfanol, nitrol, awi-
role, tetracarnit i t. p.).

Kwasy i sole techniczne: oleum
65%, azotowy 48° i 40° Bé, kwaśny
siarczyn sodowy (bisulfit), kwaśny
siarczan sodowy (bisulfat), chlo-
rek i siarczan cynku i inne.

Insektycydy: siarczan miedzi, ar-
senoborutol, zielen paryska, wi-
dlizak, chloropikryna i t. d.

31 Przemysł Chemiczny „Boru-
ta“, Sp. Akc.

Zarząd:

Maciszewski F., Dr.,

Berger Eugenjusz, Inż.,

Chechliński M., Dr.,

Legis A.,

Lipkowski S., Inż.,

Miler W.,

Pawlikowski A., Dr.,

Rogaczewski St.,

Rogalski W., Dr.,

Smoluchowski T., Dr.,

Sommer Wiktor, Inż.,

Tupalski Aleksander, Inż.

Dyrekcja:

Brzostowski A., Inż.,

Płużański Włodzimierz, Inż.,

Szeunert Artur, Inż.

Zgierz, Leśna 7. Tel.
Zgierz 19, Łódź,
121-01.Warszawa, Wilcza 19.
Tel. 894-49; 835-13;
sprzedaż w Warsza-
wie:a) barwników tel.
708-09, b) insekty-
cydów „Abege“ tel.
894-01. Sprzedaż w
Łodzi „Abege“ Piot-
kowska 177. Tel.
192-12.

L. porządk.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES Z A R Z Ä D U	WYTWARZANE PRODUKTY
32	Pabjanickie Towarzystwo Akcyjne Przemysłu Chemicznego. Zarząd: Gadient Eug., Dr., Schmidt — Respinger Alfred, Schulthes Oskar, Dr., Schweikert Kurt, Dr., Thommen Herman.	Pabjanice, Tel. 7.	Pabjanice, Piłsudskiego 5. Tel. Łódź, 21-86.	Barwniki: anilinowe, naftalinowe, siarkowe, kadziowe, chromowe, bezpośrednie, kwasowe, zasadowe i t. d. dla wszystkich gałęzi przemysłu włókienniczego, dla sztucznego i naturalnego jedwabiu, skóry, papieru, słomy, tłuszczów, mydła, atramentów i t. d. Siarczek sodu; kwaśny siarczyn sodu (bisulfit); kwas mrówkowy; tiosiarcznan sodu (antychlor); bursolina do skór; Rapidaza środek apreturowy, utrwalać dla celów fotograficznych. Przetwory farmaceutyczne ogólno-handlowe i specjalne marki „Ciba“.
33	„Wola Krzysztoporska“ Fabryka Chem. Dyrekcja: Szpilfogel M., Dr.	Wola Krzysztoporska pod Piotrkowem.	Wola Krzysztoporska. Tel. Piotrków 165.	Barwniki organiczne na bawełnę, wełnę, półwełnę, jedwab, skórę; produkty chemiczne.
34	Zakłady Chemiczne w Winnicy, Sp. Akc. Dyrekcja: Hirszowski Alfred, Dr.	Winnica.	Winnica, poczta Henryków, koło Warszawy.	Syntetyczne barwniki organiczne.
35	Warszawskie Tow. „Motor“ Sp. Akc. Zakł. Farmaceutyczne i Fabryka Wód Mineralnych Sztucznych. Zarząd: Rutkowski Jan, Mag., Ryl Aleksander, Mag., Więckowski Ferdynand, Mag., Kozłowski Władysław.	Warszawa.	Warszawa, Marszałkowska 23. Tel. 887-90.	Preparaty farmaceutyczne i galenowe, plastry smarowane; mydła lecznicze; specyfiki lecznicze; odczynniki do analizy; kwas salicylowy i jego pochodne; sole srebra i żelaza; Creosapol (kreolina), Sapocresol (Lysol); Sapoformol (Lysoform); kąpiele lecznicze; wody mineralne sztuczne.
36	Przemysł. - Handl. Zakłady Chem. „Ludwik Spiess i Syn“, Sp. Akc. Zarząd: Spiess Ludwik, Bądryński Józef. Kozłowski Ludwik Antoni. Rada Nadzorcza: Brun Stefan, Freyer Zdzisław, Krzyżański Bolesław, Roche Georges, Spiess Stefan, Trepka Edmund. Kierownictwo działu naukowego Otołski Stefan, Dr.	Warszawa, Tarchomin.	Warszawa, Daniłowiczowska 16. Tel. Spiess-Centrala.	Chemikalja i przetwory farmaceutyczne.
37	Two Przemysłu Chem. Farmaceutyczn. dawniej „Magister Kławe“ Sp. Akc. Zarząd: Kławe Stanisław, Dr., Kleinadel Wacław, Rafałowicz Alfred, Kławe Wacław, Inż. techn., Jawornicki Bolesław, Gaszyński Stanisław. Dyrekcja: Kławe Stanisław, Dr., Kleinadel Wacław.	Warszawa.	Warszawa, Karolkowa 22/24. Tel. 601-51, 625-08, 727-22, 341-76.	Środki lecznicze.

L. porząd.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
38	Chemiczno - Farmaceutyczne Zakłady Przemysłowe „Tow. Akc. Fr. Karpiński w War- szawie“. Zarząd: Karpiński Franciszek, Mag., Rozpędziowski Wiktor, Zdankowski Wit.	Warszawa.	Warszawa, Wolność 9. Tel. 606-00, 691-00 i 203-06. Oddział w Poznaniu, Dąbrowskiego 28. Tel. 65-62.	Produkty chemiczno-farmaceutycz- ne i kosmetyczne, wody mineralne sztuczne i napoje chłodzące.
39	Fabryka Chemiczno - Farma- ceutyczna R. Barcikowski. Sp. Akc. Dyrekcja: Kłosiński Stanisław, Ciaciuch Władysław, Czepczyński Włodzimierz, Wilczek Antoni, Mag.	Poznań.	Poznań, Składowa 13 — 18. Tel. 32-56, 32-86, 32-96, 26-59 i 30-15.	Preparaty farmaceutyczno-leczni- cze — tabletki, drażetki; prepara- ty galenowe i specyfiki. Pochodne kwasu salicynowego, preparaty jo- dowe, żelazowe, arsenowe. Sole burzące, mineralne, sole i inne związki do kąpieli. Wyciągi lecz- nicze, wyroby ziołowe, środki de- zynfekcyjne. Proszki i pasty do zębów, pudry dla dzieci, kremy i pomady, wody kolońskie, pigułki i pastylki różne.
40	Fabr. Chem. „Ege“ B. So- borski i S-ka, Sp. z ogr. odp. Zarząd: Soborski Bolesław, Miszczonek Józef.	Warszawa.	Warszawa, Burakow- ska 15. Tel. 222-03.	Preparaty farmaceutyczne, che- miczne i kosmetyczne.
41	Adolf Gąsecki i S-wie Moko- towska Fabr. Chem. Zarząd: Gąsecki Adolf sen., Gąsecki Jan, Gąsecki Adolf jun.	Warszawa, Belgijska 7. Tel. 899-98.	Warszawa, Leszno 41. Tel. 656-28.	Wyroby chemiczno-farmaceutycz- ne.
42	„Akwawit“ Rektyfikacja Okowity i Fabryka Chem. Sp. Akc. Zarząd: Skorny M.	Poznań.	Poznań, Cieszkow- skiego 5. Tel. 30-33, 30-35, 35-54, 35-64. Warszawa, H. Zalew- ski, Świętokrzyska 16 m. 7. Tel. 788-15.	Eter siarkowy: przemysłowy. ap- teczny, absolutny; alkohole tłu- szczowe: alkohol amyłowy, izo- butylowy, propylowy; chloroform do celów przemysłowych; chloro- benzol, para- i orto- dwuchloro- benzol; aldehyd i kwas benzoeso- wy; ług sodowy 38/40° Bé; kwas solny 19/21° Bé. Estry, eter octo- wy, eter mrówkowy, octan amy- łowy, kolodjum różnoprocentowe; lakiery nitrocelulozowe „Awit“ bezbardne przezroczyste do drew- na i metali, barwne przezroczyste, barwne kryjące; rozpuszczalniki do lakierów błonnikowych.
43	Domagalski i S-ka. Zarząd: Domagalski M., Gruszczyński S.	Poznań, Garncarska 8.	Poznań, Św. Marcina 34. Tel. 32-72.	Olejki eteryczne, esencje owocowe, etry i estry; syropy owocowe. Pastylki do sztucznych wód mine- ralnych, barwniki roślinne, kara- mel i t. p.
44	Przemysł Chemiczno-Kosme- tyczny. Odol. Cie. S. A. Zarząd: Grothe E., Krzysztoń Wilhelm, Dr., Matysek Józef, Dr., Margulies M., Süsser H., Wechsler Józef. Dyrekcja: Bieler Marek.	Lwów, Szwedzka 3.	Lwów, Szwedzka 3. Tel. 2-33.	„Odol“ woda do ust; „Odol“ pa- sta do zębów; „Pixavon“ płynne mydło do włosów; „Jx“ woda do utrwalania ondulacji; „Forman“ wata przeciw katarowi; „Ray“ my- dła toaletowe i różne inne artyku- ły kosmetyczne.

L. porządk.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
45	Fabr. Chem. K. Zawadzki i S-ka Warszawa. Zarząd: Zawadzki Konstanty, Inż., Ostrowski Józef.	Warszawa, Rejtana 3. Tel. 822-22.	Warszawa, Zielna 15. Tel. 633-29.	Sole metali szlachetnych. Artykuły farmaceutyczne; artyk. dla prze- mysłu graficznego; artyk. dla przemysłu lustrzanego.
46	Zakł. Chem. „Kutno“, Sp. Akc. Zarząd: Froelich Władysław, Przedpelski Wiktor, Inż., Przedpelski Bolesław, Inż., Rotstein Mieczysław, Heyder Paweł. Dyrekcja: Rotstein Mieczysław, Przedpelski Bolesław, Inż.	Warszawa.	Warszawa, Profesor- ska 6. Tel. 309-18.	Alkohol absolutny.
47	Związek Przemysłu Perfume- ryjnego w Polsce. Zarząd: Litterer Gustaw, Dr., Żak Henryk, Stempniewicz S., Podraszko Jan, Inż., Lande H.	Obejmuje 16 fabryk perfumeryjnych.	Warszawa, Wierzbo- na 11. Tel. 668-97.	Organizacja zawodowa dla obrony interesów przemysłu perfumeryj- nego.
48	Sekcja Przemysłu Perfume- ryjno - Kosmetycznego przy Związku Przemysłowców w Krakowie. Zarząd Związku: Jarszyński Z., Dr., Spitzer T., Dr., Zarząd Sekcji: Scheerer Wiktor, Inż.	Obejmuje 13 fabryk perfumeryjnych.	Kraków, ul. Szpital- na 15. Tel. 12141.	Organizacja zawodowa dla obrony interesów przemysłu perfumeryj- nego.
49	Tow. Zakł. Chem. „Strem“, Sp. Akc. Zarząd: Adam Henryk, Aschkenasy Henryk, Dr., Barciński Henryk, Bernstein Aleksander, Dr., Birnbaum Józef, Inż., Ginsberg Herman, Inż., Hertz Mieczysław, Kamenka Herman, Dr., Landau Józef, Dr., Liban Jan, Meyer Jerzy, Michalski Jerzy, Dr., Münch Herman, Dr., Spiess Ludwik, Weinsberg Bertold. Dyrekcja: Landau Józef, Dr., Aronson Leonard, Dobrzyński Ludwik, Inż., Ginsberg Karol, Inż., Monitz Ludwik, Zimmerman Maurycy.	Strzemieszyce, Zniesienie pod Lwo- wem. Chojny pod Łodzią. Tarchomin.	Warszawa, Mazowiec- ka 7. Tel. 273-17, 209-23, 314-30, 524-67, 443-10, 635-36, 720-00, 635-65. Oddział we Lwowie: Podleskiego 8. Tel. 612.	Klej kostny; klej skórny; tłuszcz kostny; tłuszcz skórny; mąka ko- stna; oleina; stearyna; gliceryna farmaceutyczna, dynamitowa i techniczna; gudron stearynowy; żelatyna techniczna; superfosfaty mineralne i kostne.

	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES Z A R Z Ä D U	WYTWARZANE PRODUKTY
50	Akc. Tow. Kurlandzkiej Olejarni. Zarząd: Szabad P., Kryński W., Trocki Saul, Inż., Makower P., Szabad J., Trocki E.	Wilno, ul. Kurlan- dzka. Tel. 603.	Wilno, Słowackiego 14. Tel. 602.	Olej lniany, słonecznikowy; ma- kuchy lniane, słonecznikowe. Po- kosty.
51	Przetwórnia Olejów Roślin- nych Sp. Akc. Zarząd: Klonowski Zygmunt, Dr., Nassalski W., Tencer M., Winawer J., Kernkamp B.	Radom.	Radom. Tel. 16.	Pokost lniany „Factor“; olej rycy- nowy; śrut pastewne i nawo- zo- we; farby olejne, lakiery; emalje olejne i nitrocelulozowe.
52	Sp. Akc. Fabr. Tłuszczów i Olejów Roślin. „J. D. Po- toka Synowie“. Zarząd: Potok S., Potok M., Potok J.	Będzin, Małobądz.	Będzin, Małobądz. Tel. Będzin 90.	Olej rycynowy medyczny i tech- niczny; tłuszcze i oleje: kokoso- wy, palmkernowy, lniany i rzepa- kowy — rafinowane i techniczne; tłuszcz jadalny „Potokol“; masło roślinne (margaryna) „Potokana“ i „Botana“, oliwy jadalne rafino- wane; makuchy odolejone — ja- ko pasza dla bydła; śrut rycyno- wy — jako nawóz sztuczny.
52	Danziger Oelwerke G.m.b.H. Zarząd: Grungard F., Grungard H. P., Lücke F., Oks Leon.	Gdańsk, Nowy Port.	Gdańsk, Mattenbu- den 3/5.	Wytłocznia olejów roślinnych.
54	Olejarnia Jerzego Pimonowa. Dyrekcja: Pimonow J.	Wilno.	Wilno, Rossa 6, Tel. 1500.	Olej lniany, makuchy, pokost.
55	Przemysł Tłuszczowy „Schicht“ Sp. Akc. (dawniej „Saturnja“). Zarząd: Michalski Jerzy, Dr., Schicht Henryk, Dr., Landau Józef, Dr., Hendriks Petrus Dirk. Herko, Podraszko Jan, Inż., Schicht Franciszek, Schicht Werner, Thomas Simon.	Warszawa, Praga, Szwedzka 26. Trzebinia.	Warszawa, Nowy- Zjazd 1. Tel. 555-40 Centr.: 605-77, 605-99.	Mydła wszelkich gatunków, prosz- ki do prania; margaryna, wszelkie tłuszcze i oleje jadalne, gliceryna, wyroby toaletowe, kosmetyki i pa- chnidła, wszelkie artykuły tłusz- czowe.
56	Eryk A. Kołontay, Fabry- ka Chemiczna. Dyrekcja: Mattlinger Artur, Donajski Czesław, Fuchs Oskar.	Katowice-Brynów.	Katowice - Brynów, Brynowska. 27. Tel. 14-13, 25-83.	Mydło wszelkiego rodzaju; prosz- ki do prania; wyroby toaletowe; szkło wodne płynne.

L. porząd.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
57	Pierwsza Polska Rafinerja Olejów Jadalnych i Fabryka Tłuszczów Roślinnych Paweł Hoffman i S-ka. Zarząd: Stern J., Stern H.	Bielsko.	Bielsko. Tel. 20-52.	Margaryna; rafinerja olejów.
58	„Menor“ Pierwsza Lwowska Rafinerja Olejów i Tłuszczów Jadalnych, Sp. z o. o. Zarząd: Kronik M., Selzer S.	Lwów.	Lwów, Żółkiewska 110. Tel. 53-30, 47-61.	Roślinne oleje jadalne.
59	Degner & Ilgner, G.m.b.H. Zarząd: Ilgner Percy.	Gdańsk.	Gdańsk, Engl. Damm 1. Tel. 26-441.	Margaryna i inne tłuszcze jadalne.
60	Allgemeine Blechemballagen & Conservenfabriken „Couronne“ A. G. Oelraffinerie-Abteilung. Zarząd: Rubinowicz L., Muethel N., Goldenberg L.	Gdańsk - Neufahrwasser, Fischmeisterweg 9. Tel. 350-73, 351-25.	Przedstawicielstwo w Warszawie: Dom Handlowo - Komisy „Sair“ Sp. z o. o., Plac Żelaznej Bramy 2. Tel. 307-49; 550-60.	Rafinerja tłuszczów i olejów roślinnych.
61	Unida-Oelwerke G. m. b. H. Zarząd: Meinecke F., Dr., Schrader H. D.	Gdańsk - Schellmühl, Broschkischerweg 18. Tel. 212-51.	Przedstawicielstwo warszawskie: „Atol“. Biuro Agent. Sp. z o. odp. Nowy-Zjazd 1. Tel. 622-92.	Rafinerja tłuszczów i olejów roślinnych.
62	„Tiegenhöfer Oelmühle Aktiengesellschaft.“ Dyrekcja: Lau K., Borock L.	Tiegenhof pod Gdańskiem.	Tiegenhof. Tel. 16.	Ekstrakcja nasion oleistych. Rafinerja olejów jadalnych.
63	„Amada“ Tow. Akc. dla Fabrykacji Tłuszczów Jadalnych. Zarząd: Meinecke F.	Gdańsk - Schellmühl.	Gdańsk — Schellmühl, Broschkischerweg 18. Tel. 212-51.	Margaryna i tłuszcze jadalne.
64	Fabr. Masła Roślinnego „Damar“ Sp. z ogr. odp. Zarząd: Fuchs Stefan, Fuchs Stanisław, Ramisch Alfred, Birk Carl. Dyrektor: Birk Carl.	Warszawa.	Warszawa, Nowolipie 80. Tel. 415-28.	Margaryna i tłuszcze jadalne.
65	„Domag“ Danziger Oel. Margarine & Speisefett-Fabriken Akt. Ges. Dyrekcja: Jaglom S.	Gdańsk - Oliwa. Pommerschemstrasse 121.	Gdańsk - Weissmön-denhintergasse 1/2. Tel. 452-41, 452-42, 229-86, 229-87.	Rafinerja olejów. Margaryna, sztuczne tłuszcze jadalne.
66	„Oleo“ Oel-und Fettfabrik A. G. Dyrekcja: Gurwitsch M., Mazur A.	Gdańsk - Schellmühl.	Gdańsk - Schellmühl. Wiesendamm 6. Tel. 272-119, 259-19.	Rafinerja olejów i tłuszczów dla celów jadalnych. Fabryka tłuszczów do celów jadalnych.

	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES ZARZĄDU	WYTWARZANE PRODUKTY
67	Związek Polsko - Gdańskich Rafineryj Olejów Jadalnych. Zarząd: Wiślicki Wacław, Schicht Werner, Podraszko Jan, Inż., Wielgosiński Emil, Abramowicz Leon, Jagłom Simon, Stern Henryk. Dyrekcja: Wielgosiński Emil, Abramowicz Leon.	Członkowie Związku. Paweł Hoffman i Ska w Bielsku. Oleo Oel - und Fettfabrik w Gdańsku. Couronne w Gdańsku. Unida - Oelwerke w Gdańsku. Lwowska Rafinerja „Menor“ we Lwowie. J. D. Potoka Synowie w Będzinie. Sp. Akc. „Schicht“ w Warszawie. „Domag“ Danziger Oel und Margarine - und Speisefett - Fabriken Akt. Ges. w Gdańsku - Oliwie.	Warszawa, Nowy - Zjazd 1. Tel. 447-71, 540-98.	Rafinowane przez członków Związku oleje: soya, arachidowy i sezamowy.
68	Wielkopolska Wytwórnia Chemiczna „Blask“ Sp. Akc. Zarząd: Maciejewski Franciszek, Morzkowski S., Inż.	Poznań, Starołęka.	Poznań, Al. Marcinkowskiego 5. Tel. 30-60, 51-57, 30-62.	Mydła toaletowe, lecznicze, rdzenne, szare, techniczne, proszki mydlane; pokosty: farby olejne; lakiery wszelkiego rodzaju; kity; bejce orzechowe; środki dezynfekcyjne: sanizol i kreolina; petardy i ognie sztuczne.
69	Sp. Akc. Chemiczna Fabr. Dr. Rattner. Zarząd i Dyrekcja: Rattner Karol, Inż., Sachs Jerzy, Lipsztat Bernard, Norwind Jan, Koliński Józef, Inż.	Pruszków, Niecała 4. Tel. 6.	Warszawa, Emilji-Plater 10. Tel. 669-05, 615-42.	Farby dla przemysłu graficznego, tapetowego, blaszanego etc. suche oraz tarte na pokoście; laki pigmentowe; pokosty dla celów graficznych; masa walcowa; pasty dla celów graficznych.
70	Zakłady Przemysłowo - Chemiczne W. Karpiński & W. Leppert. Zarząd: Leppert Bronisław, Leppert Zygmunt, Inż.	Helenówek pod Pruszkowem.	Warszawa, Al. Jeruzolimskie 30. Tel. 606-21 i 261-06.	Lakiery powozowe i samochodowe, malarskie, dekoracyjne, techniczne izolacyjne, asfaltowe, emalie. Lustroliny i Autolustroliny, farby olejne, ochronne przeciw rdzy. Lakiery nitrocelulozowe, spirytusowe, kity, szpachlówki i pokosty.
71	Fabryka Lakierów i Farb Tow. „Nobiles“ Kochanowicz, Sachnowski & Co. Sp. Akc. Zarząd: Kochanowicz Józef, Goraj Andrzej, Sachnowski Mieczysław, Ossowiecki Henryk, Inż., Stefanowicz Józef, Inż. Dyrekcja: Kochanowicz Józef.	Włocławek, Łęska 23/25. Tel. 117.	Warszawa, Emilji-Plater 5. Tel. 816-78.	Lakiery: powozowe, wagonowe, do samochodów i samolotów; lakiery malarskie, dekoracyjne, do celów technicznych, izolacyjne, emalie, emaloidy do samochodów.
72	Fabryka Lakierów Angielskich i Emalji Kolorowych J. Czechowicz i K. Pajewski. Zarząd: Czechowicz Juliusz, Inż., Pajewski Kazimierz, Inż., Węgrzynowski Władysław, Dr.	Warszawa, ul. Madałińskiego 76/78. Tel. 884-14.	Warszawa, Trębacka 13. Tel. 286-19.	Olejne lakiery powozowe, techniczne, malarskie, emalie Vitolin w różnych kolorach, farby olejne i t. p. Nitrocelulozowe lakiery przezroczyste w różnych kolorach. Pokosty malarskie i litograficzne.

L. porząd.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES Z A R Z Ä D U	WYTWARZANE PRODUKTY
73	Fabryka Lakierów i Emalii S. I. Król. Dyrekcja: Król Michał, Inż., Król Henryk.	Warszawa.	Warszawa, Grzybowska 61. Tel. 643-55.	Lakiery olejne, spirytusowe; farby olejne.
74	Fabryka Farb i Lakierów „J. A. Krausse“. Dyrekcja: Ożarowski Wojciech, Nerlewski Zdzisław, Inż.	Warszawa.	Warszawa, Bonifraterska 9. Tel. 618-48. 686-76.	Farby i lakiery olejne, lakiery spirytusowe, artykuły do obuwia i skór, zaprawy do podłóg, lak, pomadki do metali.
75	Polska Fabryka Farb i Lakierów, Edward Lutz Sp. z ogr. odp. Dyrekcja: Eisler Kazimierz, Inż.	Kraków.	Kraków. XXII. Kalwaryjska 66. Tel. 31-21.	Lakiery: olejne, spirytusowe, zaponowe, celulozowe, asfaltowe; farby olejne, ochronne przeciw rdzy, glazury oraz środki dezynfekcyjne.
76	„Zabłocie“ Zakłady Chemiczne S. A. Dyrekcja: Landau M., Dr.	Żywiec.	Żywiec. Tel. 10.	Farby, lakiery, preparaty słodowe.
77	„J e g a“ Górnośląska Fabryka Lakierów i Farb. Sp. z ogr. odp. Zarząd: Baston J., Baston E., Ryszka W., Nollen H.	Królewska Huta.	Królewska . Huta, Hajducka 55/57. Tel. Król. Huta 18 i 202.	Lakiery emaljowe, podłogowe, bursztynowe, powozowe, olejne szybko-schnące, izolacyjne, spirytusowe, nitro- i acetylo-celulozowe, zaponowe, impregnacyjne, wszelkie farby ochronne przeciw rdzy, konstrukcyjne oraz farby morskie (anticorrosiv i antifouling), lakiery dla przemysłu puszek konserwowych, oraz wszelkie materiały pomocnicze, farby i lakiery dla wytwórni wagonów kolejowych, tramwajowych, lokomotyw, dla przemysłu automobilowego i t. d.
78	Fabryka Wyrobów Korkowych, Materiałów Izolacyjnych i Chemicznych „Rosiecki, Kawecki i S-ka“ Sp. z ogr. odp. Zarząd: Fiedler Zygmunt, Kawecki Konstanty.	Łódź.	Łódź, Orla 17/19. Tel. 218-47, 107-70.	Farby olejne, emalie i lakiery. Płyty i łupiny korkowe; ogniotrwałe cegły i segmenty infuzorytowe; ogniotrwała masa krzemionkowo - azbestowa i wszelkie inne materiały izolacyjne; masa kablowa na wysokie napięcie; karbolineum (impregnator) do impregnacji drzewa.
79	Fabr. Wyrobów Gumowych „Wolbrom“. Sp. Akc. Kom. Wykonawczy: Westen Piotr, Westen Fritz, Śluszkiewicz Z., Wasser Ozjasz Dr., Liptay Maksymiljan, Dr., Jakubec Franciszek.	Wolbrom.	Wolbrom. Skład fabryczny warszawski: ulica Wierzbowa 9. Tel. 160-80 i 204-90.	Techniczne wyroby gumowe, wyroby chirurgiczne i sportowe.
80	Warsz. Fabr. Wyrobów Gumowych „Wargum“. Sp. Akc. Zarząd: Ruziewicz Henryk, Ruziewicz Maksymiljan, Bereszko Wiktor, Krywicki Marek, Ruziewicz Antonina, Kleyff Dorota.	Warszawa.	Warszawa, Czerniakowska 84. Tel. 705-57.	Wszelkiego rodzaju tkaniny gumowane; prześcieradła gumowane dla szpitali.

L. porządk.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES Z A R Z Ä D U	WYTWARZANE PRODUKTY
81	„Pepege“ Polski Przemysł Gumowy. Tow. Akc. Zarząd: Halperin S., Desert A., Halperin F., Belous J.	Grudziądz. Warszawa. Wąbrzeźno.	Grudziądz. Tel. 387, 388, 397, 628 i 629.	Kalosze, śniegowce, obuwie spor- towe, ludowe i spacerowe; opony i kieszki; płaszcze nieprzemakalne, tkaniny gumowane; techniczne ar- tykuły gumowe.
82	Angielsko - Szwedzko - Pol- ski Przemysł Gumowy „Gentle- man“. Zarząd: Schrage D., Schrage M., Schrage R., Tempelhof M., Atkin D.	Łódź.	Łódź, Limanowskie- go 156. Tel. 199-40, 187-60, 187-61.	Śniegowce, kalosze, obuwie ludo- we, sportowe; płaszcze gumowe; piłki i zabawki.
83	Zakł. Przemysł. „Guma-Rub- ber“ Sp. Akc. Zarząd: Blacher Józef, Inż., Zabludowski Benjamin, Lis Samuel.	Warszawa.	Warszawa, Gęsia 30. Tel. 792-77.	Wszelkie artykuły z gumy macza- nej.
84	Centralna Poznańska Fabry- ka Wyrobów Gumowych, Sp. Akc. Zarząd: Głowacki Dr., Nestrypke Paweł, Inż.	Poznań, Starołęcka 18. Tel. 59-03.	Poznań, Gajowa 1. Tel. 68-02.	Opony rowerowe i samochodowe.
85	Tow. Fabr. Wyrob. Azbest. i Gum. „Leonowit“ Sp. z ogr. odp. Zarząd: Nowiński L., Herman P., Nowiński M., Mautner F., Nowiński J.	Łódź.	Łódź, Piotrkowska 175. Tel. 219-44.	Techniczne wyroby gumowe i az- bestowe oraz uszczelnienia do ma- szyn.
86	Fabr. Ultramaryny i Farb „Setzer i Werner“ Sp. Akc. Zarząd: Werner Józef, de Phull Henryk, Horny Detlef.	Warszawa.	Warszawa, Solec 39. Tel. 712-97, 712-01, 604-45.	Ultramaryna; farby mineralne.
87	Pruszkowska Fabryka Ul- tramaryny „Sommer i No- wer“ Sp. Akc. Zarząd: Nower Dawid, Nower Kazimierz, Inż., Irlicht Bronisław, Inż., Zamoyski Tadeusz, Inż.	Pruszków.	Warszawa, Wspólna 64. Tel. 668-32.	Ultramaryna.
88	Zakłady Bieli Cynkowej i Przetworów Chemicz. „Huta Feniks“ Sp. Akc.	Będzin.	Będzin. Tel. 119.	Biel cynkowa.

L. porządk.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES Z A R Z Ä D U	WYTWARZANE PRODUKTY
89	Fabr. Bieli Cynkowej i Hu- ta Cynkowa „Leontyna“ B. i J. Inwald.	Będzin.	Będzin, Kościuszki 42. Tel. 1-90, 4-19.	Biel cynkowa.
90	Fabr. Bieli Cynkowej B-ci Löbbecke. Dyrekcja: Neugebauer Ryszard.	Niedzieliska, poczta Szczakowa.	Niedzieliska, poczta Szczakowa. Tel. Szczakowa 3.	Biel cynkowa.
91	Fabryka Farb Mineralnych i Chemicznych, B-cia Inwald i A. Sercarz.	Będzin.	Będzin, Kościuszki 32. Tel. 3-24.	Farby mineralne: ugry, czerwie- nie, czernie, czerwienie i zielenie wapniowe, zielenie chromowe, żółcienie, czerwienie cynobrowe, minje techniczne i t. p.
92	Częstochowska Fabryka Farb „Zawodzie“. Zarząd: Wolberg Aleksander, Dr., Karpf Ludwik, Inż.	Częstochowa.	Częstochowa, Stra- żacka 13.	Farby suche malarskie: zielenie chromowe i wapniowe, czerwienie, cynobry, bejca mahoniowa i orze- chowa, żółcienie chromowe, farby tapetowe, błękit paryski, farby do emalii żywicznych, spirytusowych, nitrocelulozowych; klej roślinny i t. d.
93	„Iskra i Karmański“ Fabr. Farb i Przyborów Malar- skich. Dyrekcja: Chyżewski Maksymilian.	Kraków.	Kraków, Łobzowska 8. Tel. 14-74, 25-65, 41-80	Farby artystyczne, atramenty, laki do pieczętowania, taśmy i kalki do maszyn piszących, kalka do o- łówa. Różne przybory malarskie i rysunkowe.
94	M. Leszczyński i S-ka. Fa- bryka Chemiczna. Sp. Akc. Zarząd: Steliński Edward, Inż., Bartkiewicz Bolesław, Leszczyński Tadeusz, Inż.	Warszawa.	Warszawa, Ogrodowa 32. Tel. 621-25, 718-28, 261-80.	Atramenty, tusze, laki, gumy, kle- je biurowe, artykuły do sklepania, poduszki do stempli, szpirografy, farby do powielania do aparatów „Roneo“ etc., masa walcowa, ta- śmy do maszyn piszących zwy- czajne i kopjowe, farby akware- lowe i olejne, farby artystyczne dla szkół i dzieci, płyny malarskie, kalka do maszyn piszących i do ołówa. Matryce (klisze) do po- wielaczy.
95	Fabryka Obić Papierowych i Papierów Kolorowych „J. Frasaszek“ Sp. Akc. Warsza- wa. Zarząd: Frasaszek Stanisław, Pajewski Zdzisław, Krauze Józef, Frasaszek Kazimierz, Cholewicki Kazimierz.	Warszawa.	Warszawa, Wolska 41. Tel. 601-71, 601-72, 601-73, 601-75, 601-79, 203-27.	Obicia papierowe (tapety), papie- ry barwione oraz bibułki barwio- ne.
96	Sp. Akc. Zakładów Che- micznych w Częstochowie. Zarząd: Sachs Władysław, Dr., Heilperin Zygmunt, Heilperin Piotr, Dr., Landsberg Henryk, Turyń Aleksander, Dr.	Częstochowa.	Warszawa, Piękna 39. Tel. 850-41.	Azotany baru i ołowiu, alun chro- mowy, boraks, chlorek baru, eter siarkowy, emetyk, kwas borny, kwas fluorowodorowy, siarczan miedzi, siarczan cynku, sole anty- monowe, sole chromowe, sole cy- nowe, sole fluorowe, szpaty mie- lone, magnesia carb., nadboran sodu, tlenki metali, tanina. Natr. sulfur. siccum.

L. porządk.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES Z A R Z Ä D U	WYTWARZANE PRODUKTY
97	Zakłady Przemysłowo - Chemiczne, Stanisław Kwinto i Synowie. Zarząd: Kwinto Stanisław, Kwinto Z., Kwinto S.	Toruń - Mokre. Tel. 881.	Toruń, ul. Żółkiewskiego 14. Przedst. w Warszawie, Dom Bankowy, Stanisław Kwinto, Marszałkowska 121. Tel. 664-40.	Kapsle butelkowe, wiskozowe, błonki wiskozowe.
98	Polska Fabryka Ekstraktów Garbarskich, Sp. Akc. Zarząd: Brzozowski Wacław, Inż., Pfeiffer Józef, Pfeiffer Stanisław, Dubosc Albert, Walker Leigh W. E. O. Dyrekcja: Brzozowski Wacław, Toltyżewski Zygmunt.	Warszawa.	Warszawa, Smocza 43. Tel. 224-28, 723-57.	Ekstrakty garbarskie roślinne i syntetyczne.
99	„Alfa“ Fabryka Płyt i Papierów Fotograficznych. Zarząd: Działkiewicz Marjan.	Bydgoszcz, Garbary 2 — 3.	Bydgoszcz. Warszawa, Składnica Fabryczna K. Zawadzki i S-ka, Zielna 15. Tel. 633-29, 822-22.	Płyty fotograficzne, papiery fotograficzne, chemikalja fotograficzne dozowane..
100	Wytwórnia Światłoczułego Papieru St. Juracki i St. Chełmicki, Sp. z o. o. Dyrekcja: Juracki St., Chełmicki St., Morawski Zb.	Poznań.	Poznań, Małeckiego 6. Przedst. w Warszawie, firma: K. Zawadzki i S-ka, Zielna 15. Tel. 633-29.	Techniczny papier światłoczuły negatywny niebieski, sepja i pozytywny.
101	Sp. Akc. „Cerata“. Zarząd: Laurysiewicz Stefan, Olszowski Karol, Możdżeński Leon, Dr., Szymański Stanisław. Dyrekcja: Bereszko Wiktor, Możdżeński Leon, Dr., Olszowski Karol.	Warszawa, Karolkowa 32/34. Tel. 616-35.	Warszawa, Karolkowa 32/34. Tel. 232-73, 261-41.	Cerata — wyrób na tkaninie bawełnianej; imitacja linoleum na tkaninie jutowej i ceratoleum na tekturze impregnowanej.
102	Fabr. Ceraty i Sztucznej Skóry, B-cia Ruziewicz i M. Krywicki. Zarząd: Ruziewicz Henryk, Ruziewicz Maksymiljan, Krywicki Marek.	Warszawa.	Warszawa, Czerniakowska 84. Tel. 655-72.	Cerata; sztuczna skóra (dermatoid); linoleum (imitacja).
103	Fabryka Waty Hygroskopijnej „Alba“ Sp. Akc. Zarząd: Rafałowicz Rafał, Bemski Michał, Inż., Flokstrumpf Ludwik, Goldberg Henryk, Przeworski Alfred, Inż. Dyrekcja: Goldberg Henryk.	Warszawa, Chełmska 13. Tel. 674-60.	Warszawa, Królewska 23. Tel. 207-04.	Wata hygroskopijna.

L. porządk.	NAZWA PRZEDSIĘBIORSTWA	Miejscowość w której znajduje się fabryka	ADRES Z A R Z Ä D U	WYTWARZANE PRODUKTY
104	Zakłady Przemysłu Opatrun- kowego „Wata” Sp. Akc. Zarząd: Przeworski Alfred, Inż., Przeworski Jerzy, Dr., Spät Emil, Dr., Goldberg Henryk, Zboński Zdzisław.	Warszawa, Letnia 4. Tel. 10.11-60.	Warszawa, Królew- ska 23. Tel. 510-46, 207-04.	Wata hygroskopijna do celów leczniczych.
105	„Polfa” Spółka Akcyjna Przetworów Chemicznych i Farmaceutycznych. Komitet Wykonawczy: Kardos G., Donath M.	Czechowice.	Czechowice pod Biel- skiem. Śl. Ciesz. Tel. 12-23.	Fabrykacja waty hygroskopijnej oraz wszelkich środków opatrun- kowych.
106	Zjednoczone Fabryki Kwasu Węglowego, Sp. z o. o. Dyrekcja: Bernstein Piotr, Inż., Reichman Jerzy.	Obejmuje 10 fabryk CO ₂ .	Katowice, Moniusz- ki 5. Tel. 14-69.	Kwas węglowy.

Do dnia ukazania się niniejszego sprawozdania zostały przyjęte do
ZWIĄZKU PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO:

Hugohütte Zakłady Chemiczne, Sp. Akc. Zarząd: Lorentz Werner, Dr., Oedekoven Franciszek, Dr., Kuryłowicz Bogusław, Bartsch Bernard, Dr.	Tarnowskie Góry.	Tarnowskie Góry.	Litopon, boraks, chlorek baru, siarczan miedzi, kwas borny, alun, siarczan glinu, azotan baru, tle- nek cyny, siarczan cynku.
---	------------------	------------------	--

S K O R O W I D Z

artykułów wytwarzanych przez fabryki, wchodzące w skład Związku Przemysłu Chemicznego R. P.

Liczby, umieszczone obok poszczególnych artykułów, odnoszą się do poprzedzającego spisu przedsiębiorstw, wchodzących w skład Związku Przemysłu Chemicznego.

Aceton 22	Chloroform 22, 42	Gliceryna farmaceutyczna i dynamit 49, 55
Aldehyd benzoowy 42	Chloropikryna 31	Gliceryna techniczna surowa 49, 55, 56, 68
Alkohol absolutny 46	Chromu sole 96	Gumowe artykuły maczane 83
Alkohol amylowy 42	Cyjanek sodowy 12	Gumowe artykuły techniczne 79, 81, 85
Alkohol izobutyłowy 42	Cyjanowodór, płynny 12	Gumowe artykuły jezdne 79, 81, 84
Alkohol metylowy 21, 22	Cynober 92	Gumowe tkaniny 80
Alkohol propylowy 42	Cyny sole 96	Gumowe obuwie 81, 82
Ałun zwykły 6		Gumowe płaszcze 81, 82
Ałun chromowy 15, 96	Denaturacyjna mieszanina 22	Gudron stearynowy 49
Ałun glinowo-potasowy 6	Dermatoid 102	
Amoniak i jego sole 10, 11, 30	Dezynsekcyjne aparaty 12	Insektycydy (środki owado- i grzybo-
bójcze) 12, 22, 31
Antracen 30	Dwuchlorobenzol 42	Izolacyjne materiały 78
Antymonu sole 96	Dwunitrotoluol 19	
Apreturowe preparaty 32	Dziegieć 24	Jedwab sztuczny 28
Arsenobenzol 36		Jodowe preparaty 39
Atramenty i tusze 93, 94	Ekstrakty garbarskie 98	
Azbestowe wyroby 85	Ekstrakty żywiczne 23	Kainit 1
Azotan amonowy 10, 11	Elektrody magnetytowe 15	Kalafonja 24, 25, 26, 27
Azotan barowy 96	Emalje olejne i nitrocelulozowe 51	Kaloszki 81, 82
Azotan oliwowy 96	Emetyk 96	Kapiszony 16, 17
Azotan sodowy 10	Esencja octowa 22, 23	Kapsle wiskozowe, butelkowe 97
Azotan srebrowy 45	Esencje owocowe 43	Karbid 10, 13, 14, 16, 17
Azotniak 10	Estry 22, 42, 43	Karbolineum 24, 30, 78
Azotowe nawozy sztuczne 10, 11, 17, 30	Eter octowy 42	Karamel 43
	Eter mrówkowy 42	Kity 68, 70
	Eter zwykły (siarkowy) 18, 42, 96	Klej kostny i skórny 49
Barwniki organiczno-syntetyczne 31, 32, 33, 34		Klej roślinny 92
Barwniki roślinne 43	Farby artystyczne 93, 94	Klej biurowy 93, 94
Bejca orzechowa 68, 92	Farby do powielania 94	Kolodjum 42
Benzol 30	Farby graficzne 69	Kosmetyczne artykuły 35, 38, 39, 40, 44, 55
Benzydyna 30	Farby mineralne 72, 86, 91	Krezol 30
Biel cynkowa 88, 89, 90	Farby olejne 51, 68, 70, 72, 73, 74, 78, 94	Kreolina 35, 68
Błękity paryskie i „Milorii” 12	Farby rdzochronne 15	Ksylol 30
Boraks 96	Farmaceutyczne preparaty 32, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 45	Kumaron 30
	Fenol 30	Kwas azotowy 5, 10, 18, 51
Cerata 101, 102	Fluorokrzemian sodowy 7	Kwas benzoowy 30, 42
Chlor ciekły 11	Fluorowe sole 96	Kwas borowy 96
Chloran potasowy 15	Formalina 22	Kwas fluorowodorowy 96
Chlorek barowy 96	Fosforyty 2	Kwas karbolowy 30
Chlorek bielący 11, 12, 13	Fotograficzne papiery 99	Kwas mrówkowy 32
Chlorek cynkowy 22, 31	Fotograficzne płyty 99	
Chlorek srebrowy 45	Fotograficzne chemikalja 99	
Chlorek wapniowy 3	Glazura 5, 75	
Chlorobenzol 11, 42		

Kwas octowy 22, 23
Kwas salicylowy 35
Kwas siarkowy 5, 6, 7, 9
Kwas solny 5, 6, 11, 22, 31
Kwas winowy 15
Kwas węglowy 106
Kwaśny siarczan sodowy 6, 18, 22, 31
Kwaśny siarczyn sodowy 22, 31, 32

Langbeinit leczniczy 1
Lak do pieczętowania 92
Laki pigmentowe 69, 94
Lakiery i farby malarskie 42, 51, 68,
70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78
Lakiery błonnikowe (samolotowe) 42,
70, 71, 72, 75
Lakier samolotowy 22
Lecznice środki 35, 36, 37, 38, 39,
40, 41, 45
Lep przeciwgąsienicowy 22, 24
Lepnik 30
Linoleum imitacja 101, 102
Lizofarm 35
Lizol 35
Lonty 16, 17, 18

Łój kostny 49
Łój skórny 49

Magnezja 96
Makuchy lniane 50, 51, 54
Makuchy odolejone 52
Makuchy rzepakowe 57
Margaryna 52, 55, 57, 58, 60, 63, 64,
65, 66
Masa walcowa 69, 94
Masa kablowa 78
Masło roślinne 52
Mączka kostna 49
Miedziankit 15
Mydła zwyczajne 55, 56, 68
Mydła lecznicze 35, 68

Nadboran sodowy 96
Naftalin 30
Nitroceluloza 18, 28
Nitrofos 10, 11
Nitrowiązki aromatyczne 19, 31
Novarsenobenzol 36

Odczynniki do analizy 35
Ocet drzewny surowy 24
Octan amylowy 42
Octan etylowy 42
Octan glinowy 22
Octan ołowiowy 22
Octan sodowy 22
Octan wapniowy 21, 22
Ognie sztuczne 68
Ogniotrwałe wyroby 78
Oleina 49
Olejki eteryczne 43

Olej arachidowy 67
Olej kokosowy 52
Olej lniany 50, 51, 52, 54, 58
Olej palmkernowy 52
Olej rzepakowy 52
Olej rycynowy 51, 52
Olej słonecznikowy 50
Olej turecki 5
Oleje impregnacyjne 30
Oleje ketonowe 22
Oleje roślinne rafinowane 52, 55, 57,
58, 60, 61, 62, 65, 66
Oleje smołowcowe 30
Oleje żywiczne 24, 25
Oliwa jadalna 52
Oleum 31
Opony 81, 84
Organiczne produkty przejściowe 31

Pak drzewny 21, 22, 24
Pak węglowy 30
Pak szewcki 24
Papa izolacyjna 30
Papiery kolorowe 95
Pasta do obuwia 24
Pastylki wód mineralnych 43
Perfumeryjne wyroby 39, 47, 48, 55
Plastry smarowane 35
Pirydonowe zasady 30
Półprodukty organiczne 31, 33
Pokost lniany 50, 51, 54, 68, 70
Pokost sztuczny 24
Pokosty litograficzne 69, 72
Polewa 5
Potasowe sole 1
Potaż żrący i kałcynowany 12
Prasmoła (smoła pierwotna) 14
Proch bezdymny 16, 18, 20
Proch myśliwski 16, 18
Proszki do prania 55, 56, 68

Rozpuszczalniki do lakierów celulo-
zowych 22, 42
Rysunkowe przybory 93

Saletra amonowa 11
Saletra sodowa 10
Saletra wapniakowa 10
Salezrak 11
Salmjak 10
Siarczan amonowy 11, 17, 30
Siarczan cynkowy 96
Siarczan glinowy 6
Siarczan miedziowy 31, 96
Siarczan sodowy (sól glauberska) 6,
22
Siarczek sodu 32
Siarka w blokach 28
Skóra sztuczna 102
Słodowe preparaty 76
Słomka sztucznego jedwabiu 28

Smary emulsyjne 30
Smoła drzewna 21, 22, 24
Smoła piwowarska 23
Smoła węglowa 30
Soda amonjakalna 3
Soda żrąca 3, 11, 13, 42
„Solnit“ sól do konserwowania mięsa
12
Sól glauberska 6, 22
Sól gorzka 96
Sól kamienna i jadalna 1, 3
Spirytus bezwodny 46
Spirytus drzewny 21, 22
Spirytus rektyfikowany 20
Srebra sole 35, 45
Stearyna 49
Superfosfaty 4, 5, 6, 7, 8, 19, 49
Syrupy owocowe 43
Szkło wodne 6, 56
Szpaty mielone 96

Śrut odolejony 51, 52
Śrut rycynowy 51, 52

Tanina 96
Tapety 95
Taśmy do maszyn piszących 93, 94
Tektura smołowcowa 30
Terpentyna 24, 25, 26, 27
Tiosiarczan sodowy 32
Tlen 10
Tlenki metali 96
Tłuszcze jadalne 52, 55, 57, 58, 59,
60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67
Toluol 30
Trotyl 19
Tusze rysunkowe 93, 94

Ultramaryna 86, 87

Wata hygroskopijna 103, 104, 105
Wełna wiskozowa 28
Węgiel drzewny 21, 22, 24
Węgiel wywarowy 20
Węgłe do lamp łukowych 13
Woda amonjakalna 10
Woda utleniona 13
Wody mineralne sztuczne 35, 38
Wybuchowe materiały górnicze 15, 16,
17, 18

Zaprawy do podłóg 74
Zieleń paryska 31

Żelazocyjanki sodowe i potasowe 12
Żelazokrzem, żelazoglinokrzem i in-
ne stopy żelaza 14
Żelaza sole 35, 45
Żelatyna techniczna 49
Żywica drzew iglastych 24
Żywica kumaronowa 30
Żywiczany 24

I N D E X

des articles produits par les Etablissements appartenants à l'Union des Industries Chimiques en Pologne.

Les chiffres à côté des articles cités se rapportent à la précédente liste d'Etablissements, membres de l'Union.

<p>Acétate d'aluminium 22
 Acétate d'amyle 42
 Acétate de calcium 21, 22
 Acétate d'éthyle 42
 Acétate de plomb 22
 Acétate de sodium 22
 Acétone 22
 Acide acétique 22, 23
 Acide benzoïque 30, 42
 Acide borique 96
 Acide carbonique 105
 Acide chlorhydrique 5, 6, 11, 22, 31
 Acide fluorhydrique 96
 Acide formique 32
 Acide nitrique 5, 10, 18, 31
 Acide phénique 30
 Acide salicylique 35
 Acide sulfurique 5, 6, 7, 9
 Acide tartrique 15
 Alcool absolu 46
 Alcool amylique 42
 Alcool isobutylique 42
 Alcool méthylique 21, 22
 Alcool propylique 42
 Alcool rectifié 20
 Alun de potassium 6
 Alun de chrome 15, 96
 Ammoniaque (sels de) 10, 11, 30
 Anthracène 30
 Antimoine (sels de) 96
 Argent (sels de) 35, 45
 Asbeste (articles en) 85
 Aldéhyde benzoïque 42
 Appareils à desincter 12
 Arsénobenzène 36</p> | <p>Caoutchouc (chaussures en) 81, 82
 Caoutchouc (objets en) 79, 81, 85
 Caoutchouc (tissus caoutchoutés) 81, 82
 Carbonate de sodium 81, 82
 Caramel 43
 Carbolinéum 24, 30, 78
 Carbure de calcium 10, 13, 14, 16, 17
 Carton goudronné 30
 Carton-pierre pour isolations 28
 Charbon de bois 21, 22, 24
 Charbon pour l'électricité 13
 Chlor liquide 11
 Chlorate de potassium 15
 Chlorobenzène 11, 42
 Chloroforme 22, 42
 Chlorure d'argent 45
 Chlorure de baryum 96
 Chlorure de calcium 3
 Chlorure de chaux 11, 12, 13
 Chlorure de zinc 22, 31
 Chrome (sels de) 96
 Cinabre 92
 Cirage pour chaussures 24
 Cire à cacheter 92
 Colle d'os et de peaux 49
 Colle végétale 92
 Collodion 42
 Colophane 24, 25, 26, 27
 Colorants 43
 Colorants organiques synthétiques 31, 32, 33, 34
 Composition dénaturante 22
 Cosmétiques 35, 38, 39, 40, 44, 55, 68
 Couleurs à l'huile 51, 68, 70, 72, 73, 74, 78, 94
 Couleurs pour l'industrie graphique 68
 Couleurs minérales 72, 86, 91
 Couleurs pour multiplicateurs 94
 Couleurs pour peintures artistiques 93, 94
 Créoline 35, 68
 Crésols 30</p> | <p>Cuir artificiel 102
 Cyanamide de calcium 10
 Cyanure hydrate liquide 12
 Cyanure de sodium 12
 Capsules de viscose 97
 Chlorure d'ammonium 10
 Chlorure de picrine 31
 Cumarone 30</p> <p>Dénaturants (v. Composition dénaturante) 22
 Dessins (ustensiles de) 93
 Dichlorobenzène 42
 Dinitrotoluène 13
 Dermatoïde 102</p> <p>Eaux minérales artificielles 35, 38
 Eau oxygénée 13
 Electrodes de magnétite 15
 Email 51
 Emétique 96
 Encres et Encre de Chine 93, 94
 Essences de fruits synthétiques 43
 Essences synthétiques 43
 Etain (sels de) 96
 Ether acétique 42
 Ether sulfurique 18, 42, 96
 Explosifs 16, 17, 18
 Explosif „Miedziankit“ 15
 Extraits résineux 23
 Extraits tannants 98
 Ether formique 42
 Eau d'ammoniaque 10
 Engrais azotés 10, 11, 17, 30</p> <p>Fer (sels de) 35, 45
 Ferro-alumino-silicium 14
 Ferrocyanures de sodium et de potassium 12
 Ferro-silicium 14
 Fluosilicate de sodium 7
 Fluor (sels de) 96
 Formaline 22
 Feu d'artifice 68</p> |
|--|---|---|

- Gélatine 49
 Glasure 5, 75
 Glu 22, 24
 Glycérine 49, 55
 Glycérine techn. 49, 55, 56, 68
 Goudron 14
 Goudron de bois 21, 22, 24
 Goudron de houille 30
 Goudron à coller 30
 Goudron de stéarine 49
 Graisses alimentaires 52, 55, 57, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67
 Huile d'arachide 67
 Huile de coco 52
 Huile de colza 52
 Huile de lin 50, 51, 52, 54, 58
 Huile d'olives 52
 Huile de palme 52
 Huile de ricin 51, 52
 Huile de soya 67
 Huiles de goudron 30
 Huiles pour imprégnation 30
 Huiles de résine 24, 25
 Huiles tannantes 40
 Huiles végétales, raff. 52, 54, 55, 56, 57, 58, 60, 61, 62, 65, 66
 Huile cétonique 22
 Huile de navette 52
 Huile de tournesol 50
 Insecticides 12, 22, 31
 Iod (composés de) 39
 Isolants 78
 Incombustibles articles 78
 Kaïnit 1
 Langbéinit médicinal 1
 Laques 69, 94
 Linoléum (d'imitation) 101, 102
 Lysol 35
 Lysoforme 35
 Laque de pigment 69, 94
 Laques et couleurs 42, 68, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78
 Magnésie 96
 Malt (produits de) 76
 Margarine 52, 55, 57, 58, 60, 63, 64, 65, 66
 Médicaments 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 45
 Mèches 16, 17, 18
 Naphtaline 30
 Nitrate d'argent 44
 Nitrate de baryum 96
 Nitrate de plomb 96
 Nitrate de sodium 10
 Nitriques, aromatiques-composés 19, 31
 Nitrocellulose 18, 28
 Novarsenobenzène 96
 Nitrate d'ammoniaque 11, 17, 30
 Nitrate de calcium 10
 Nitrophos 10, 11
 Oléine 49
 Oléum 65% 31
 Ouate 103, 104, 105
 Outremer (bleu d') 86, 87
 Oxyde de chrome 96
 Oxyde de cuivre 96
 Oxyde d'étain 96
 Oxyde de fer 96
 Oxyde de zinc 88, 89, 90
 Oxygène 10
 Papiers colorés 95
 Papiers teintures 95
 Parfumerie 47, 48, 55
 Pâte à rouleaux 69, 94
 Pâte de goudron à câbles 78
 Pharmaceutiques (produits) 32, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 45
 Phénol 30
 Phosphorites 2
 Photographie (v. Virages) 99
 Photographiques (papiers) 99
 Photographiques (plaques) 99
 Potasse caustique et calc. 12
 Potassium (sels de) 1
 Poudre pour blanchissage 55, 56, 68
 Poudre de chasse 16, 18
 Poudre sans fumée 16, 18, 20
 Poudre d'os 49
 Perborate de sodium 90
 Produits intermédiaires organiques 31
 Produits pour les apprêts 32
 Réactifs analytiques 35
 Résinats 24
 Résine 24
 Résolvants 22, 42
 Rubans à machines à écrire 93, 94
 Savons médicinaux 35, 68
 Savons ordinaires 55, 56, 66
 Sel d'antimoine 96
 Sel „Solnit“ pour conserver la viande 12
 Sel gemme et alimentaire 1, 3
 Soie artificielle 28
 Soude caustique 3, 11, 13, 42
 Soude Solvay 3
 Soufre en blocs 28
 Stéarine 49
 Suif d'os 99
 Suif de peaux 49
 Sulfate d'aluminium 6
 Sulfate d'ammonium 11, 17, 30
 Sulfate de cuivre 31, 96
 Sulfate de magnésium 93
 Sulfate de sodium 6, 22
 Sulfate de zinc 96
 Superphosphates 4, 5, 6, 7, 8, 49
 Spath broyé 96
 Tanin 96
 Térébenthine 22, 23, 24, 25, 26, 27
 Thiosulphate 32
 Toile cirée 101, 102
 Tourteaux (de lin) 50, 51, 54
 Trinitrotoluène 19
 Tourteaux de navette 57
 Toluène 30
 Vernis à base de cellulose 42, 70, 72, 75
 Verre liquide 6, 56
 Virages (v. Photographie) 99
 Vernis de lin 50, 51, 54, 68, 70
 Vernis artificiel 24
 Vernis lithographiques 69, 72
 Xylène 30

VERZEICHNISS

der durch die Verband-Unternehmungen erzeugten Produkte

Nebenstehende Ziffern entsprechen den laufenden Nummern der vorhergehenden Mitgliederliste des Verbandes der Chemischen Industrie in Polen.

Aceton 22   Aetherische Oele 43   Aethylacetat 42   Aethyläther 18, 42, 96   Aetznatron 3, 11, 13, 42   Aetzkali 12   Alaun 6   Alkohol, absoluter 46   Ameisensäure 32   Ameisensäureäther 42   Amylacetat 42   Amylalkohol 42   Ammoniak (und Ammoniaksalze) 10, 11, 20   Ammoniakwasser 10   Ammonsulfat 11, 17, 30   Ammoniumnitrat 10, 11   Analytische Reagenzien 35   Antracen 30   Antichlor 32   Antimonsalze 96   Appreturpräparate 32   Asbestzeugnisse 85   Arsenobenzol, 36
<p>Bariumnitrat 96</p> <p>Benzidin 30</p> <p>Benzoëssäure 30, 42</p> <p>Benzoëssäurealdehyd 42</p> <p>Benzol 30</p> <p>Berlinerblau u. „Milor“-Blau 12</p> <p>Birkenteeröl 24</p> <p>Bisulfat 6, 18, 22, 31</p> <p>Bisulfit 22, 31, 32</p> <p>Bittersalz 96</p> <p>Bleinitrat 96</p> <p>Bleizucker 22</p> <p>Borax 96</p> <p>Borsäure 96</p> <p>Brauerpech 23</p> <p>Brechweinstein 96</p> <p>Buntpapiere 95</p>
<p>Calciumcarbid 10, 13, 14, 16, 17</p> <p>Calciumcyanamid 10</p> <p>Calciumnitrat 10</p> | <p>Carbolineum 24, 30, 78</p> <p>Carbolsäure 30</p> <p>Celluloselacke 42, 70, 72, 75</p> <p>Chlor, flüssiges, 11</p> <p>Chlorbarium 96</p> <p>Chlorbenzol 11, 42</p> <p>Chlorcalcium 3</p> <p>Chlorkalk 11, 12, 13</p> <p>Chloroform 22, 42</p> <p>Chlorpikrin 31</p> <p>Chlorsaures Kalium 15</p> <p>Chlorzink 22, 31</p> <p>Chromalaun 15, 96</p> <p>Chromsalze 96</p> <p>Cocosfett 52</p> <p>Collodium 42</p> <p>Cumaron 30</p> <p>Cumaronharz 40</p> <p>Cyannatrium 12</p> <p>Cyanwasserstoff, flüssiges 12</p>
<p>Denaturierungsmittel 22</p> <p>Dichlorbenzol 42</p> <p>Dinitrotoluol 19</p> <p>Desinsektionsapparate 12</p> <p>Dermatoid, 102</p>
<p>Eisensalze 35, 45</p> <p>Emulsionsschmier 30</p> <p>Essigsäure 22, 23</p> <p>Essigsaures Aethyläther 42</p> <p>Essigsaures Calcium (Graukalk) 22</p> <p>Essigsaures Natrium 22</p> <p>Essigsaure Tonerde 22</p> <p>Essigessenz 22, 24</p> <p>Ester, verschiedene 22, 42, 43</p>
<p>Farbe (Steinnuss-) für Holz 68, 92</p> <p>Farben, graphische 68</p> <p>Farbstoffe, synth.-organische 31, 32, 33, 34</p> <p>Ferrosilicium 14</p> <p>Ferroaluminiumsilicat 14</p> <p>Feuerfeste Erzeugnisse 78</p> | <p>Fluorwasserstoffsäure 96</p> <p>Fluorsalze 96</p> <p>Firnisse, graphische 68, 69, 72</p> <p>Firnis, künstlicher 24</p> <p>Formalin 22</p> <p>Fruchtessenzen 43</p> <p>Fruchtsaftsirup 43</p>
<p>Gelatine, techn. 49</p> <p>Gelbblausaures Natron u. Kali 12</p> <p>Gerbholzextrakte 98</p> <p>Glaubersalz 6, 22</p> <p>Glasur 5, 75</p> <p>Glyzerin 49, 55, 56, 58</p> <p>Gummimäntel 81, 82</p> <p>Gummiertes Tuch 80</p> <p>Gummischuhe 81, 82</p> <p>Gummiwaren 79, 81, 85</p>
<p>Heilmittel 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 45</p> <p>Harzextrakte 23</p> <p>Holzeßigsäure, rohe 24</p> <p>Holzkohle 21, 22, 24</p> <p>Holzspiritus 21, 22</p> <p>Holzteer 21, 22, 24</p> <p>Holzteerpech 21, 22, 24</p>
<p>Imprägnationsöle 30</p> <p>Insekticide (Schädlings-Bekämpfungsmittel) 12, 22, 31</p> <p>Isobutylalkohol 42</p> <p>Isoliermittel 78</p> <p>Isolierteerpappe 30</p>
<p>Jodpräparate 39</p>
<p>Kabelmasse 78</p> <p>Kainit 1</p> <p>Karamel 43</p> <p>Kalisalze 1</p> <p>Ketonöle 22</p> <p>Kienöl 24, 25</p> <p>Kitte 68, 70</p> <p>Knallmasse „Miedziankit“ 15</p> <p>Knochenfett 49</p> |
|--|--|---|

- Knochenmehl 49
 Kohlensäure 106
 Kolophonium 24, 25, 26, 27
 Kosmetische Präparate 35, 38, 39, 40, 44, 55, 68
 Kreolin 35, 68
 Kresole 30
 Kunstleder 102
 Kunstseide 28
 Kunstseidenstroh (Viscoband) 28
 Künstlermalfarben 93, 94
 Kupfervitriol 31, 96

 Lackfirnisse 42, 51, 68, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78
 Lampenkohlenstifte 13
 Langbeinit (Kurheilmittel) 1
 Lederfett 49
 Leim (Knochen-u. Lederleim) 49
 Leinöl 50, 51, 52, 54, 58
 Leinfirnisse 50, 51, 54, 68, 70
 Leinkuchen 50, 51, 54
 Linoleum - Imitation 101, 102
 Lysoform 35
 Lysol 35
 Lösungsmittel 22, 42,
 Lunten 16, 17, 18

 Magnesiumcarbonat 96
 Magnetitelektroden 15
 Malzpräparate 76
 Margarin 52, 55, 58, 60, 63, 64, 65, 66
 Medizinalseifen 35, 68
 Methylalkohol 21, 22
 Mineralfarben 72, 86, 91
 Mineralwässer, künstliche 35, 38
 Mineralwassertabletten 43

 Naphtalin 30
 Natronlauge 3, 11, 13, 42
 Natronsalpeter 10
 Nitrocellulose 18, 28
 Nitroverbindungen aromatische 19, 31
 Novarsenobenzol 36
 Nitrofos 10, 11

 Oelfarben 51, 68, 70, 72, 73, 74, 78, 94
 Olein 49
 Oleum 31

 Organische Halbprodukte 31, 33
 Organische Uebergangsprodukte 31

 Palmkernöl 52
 Parfüme 47, 48, 55
 Pflanzenleim 92
 Pflanzenbutter 52
 Pflanzenolivenöle raff. 52, 58, 60, 61, 62, 65, 66
 Pflaster, gestrichene 35
 Pharmazeutische Präparate 32, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 45
 Phenol 30
 Phosphorite 2
 Photographische Entwickler 99
 Photographische Papiere 99
 Photographische Platten 99
 Pigmentlacke 69, 94
 Propylalkohol 42
 Pyridinbasen 30
 Pflanzenfarbstoffe 43

 Rauchloses Pulver 16, 18, 20
 Raupenleim 22, 24
 Ricinusöl 51, 52
 Ricinusschrot 51, 52
 Rostschutzfarben 15
 Rüböl 52
 Rübekuchen 57

 Salicylsäure 35
 Salpetersäure 5, 10, 18, 31
 Salzsäure 5, 6, 11, 22, 31
 Sauerstoff 10
 Seifen (Waschseifen) 55, 56, 68
 Schiesspulver 16, 18
 Schlempekohle 20
 Schwefel in Blöcken 28
 Schwefelsäure 5, 6, 7, 9
 Schwefelnatrium 32
 Schwefelsaure Tonerde 6
 Schuhwichse (paste) 24
 Schusterpech 24
 Schreibmaschinenbänder 93, 94
 Siegellack 92
 Silber (Metall) 44
 Silberchlorid 45
 Silbernitrat 75
 Silbersalze 35, 45

 Soda 3
 „Solnit“ Fleischkonservierungssalz 12
 Speiseolivenöl 52
 Spate gemahlene, Feld u. Flusspate, Quarz 96
 Spiritus, gereinigter 20
 Sprengstoffe 15, 16, 17, 18
 Stearin 49
 Stearingoudron 49
 Steinkohlenteer 30
 Steinkohlenteeröle 30
 Steinkohlenteerpech 30
 Steinsalz 1, 3,
 Superphosphate 4, 5, 6, 7, 8, 49
 Salmiak, 10
 Sonnenblumenöl 50

 Tannin 96
 Tapetenpapier 9, 95
 Teerdachpappe 30
 Terpentin 24, 25, 26, 27
 Tinten und Tusche 93, 94
 Trinitrotoluol 19
 Türkischrotöl 5
 Toluol 30

 Ultramarinblau 86, 87

 Vegetabilische Speisefette 52, 55, 57 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67
 Verbandwatte 103, 104, 105
 Viscosekapseln 97

 Wachstum 101, 102
 Walzenmasse 94 96
 Waschpulvermittel 55, 56, 68
 Wasserglas 6, 56
 Wasserstoffsuperoxyd 13
 Weinsäure 15

 Zaponlacke 74
 Zeichnungszubehör 93
 Zinkweiss 88, 89, 90
 Zinkvitriol 96
 Zinnober 92
 Zinnsalze 96
 Zündkapseln 16, 17

 Xylol 30

SPRAWOZDANIE

Z DZIAŁALNOŚCI ZWIĄZKU PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

ZA ROK 1930

Pod względem gospodarczym — rok 1930 w Polsce, jak zresztą na całym świecie, był okresem rozczarowań. Przesilenie gospodarcze, datujące od połowy 1929 r., nie tylko nie wykazało cech przejściowości, lecz przeciwnie — potęgowało się z każdym miesiącem; w końcu roku ubiegłego stało się jasne, że kryzys ma charakter powszechny, międzynarodowy, a conajgorsze — strukturalny, więc przewlekły.

Niskie ceny płodów rolnych, nie pokrywające kosztów produkcji, ciążyły nieprzerwanie nad rynkiem krajowym, osłabiając siłę nabywczą ludności i prowadząc nieuchronnie do gospodarki ekstensywnej, ze wszystkimi jej ujemnymi następstwami. Spożycie artykułów przemysłowych cofnęło się znacznie w porównaniu z poprzednim okresem; zwłaszcza ostatnie miesiące r. 1930 nacechowane były stagnacją i spadkiem konsumpcji.

Pomimo jednak mnożącego się przesilenia i wszelkich jego skutków gospodarczych — nie należy patrzeć w przyszłość pod kątem pesymizmu. Społeczeństwo polskie, umiejące ograniczać swe potrzeby, skromne i naogół pracowite, niewątpliwie potrafi przezwyciężyć piętrzące się trudności ekonomiczne.

W przeżywanym kryzysie — oprócz elementów zasadniczego załamania się — są też pierwiastki przemijającego charakteru, a więc takie, które samoczynnie powodują nawrót pomyślniejszej koniunktury. Pierwszą oznaką pewnego uspokojenia się na horyzoncie gospodarczym jest fakt, że światowe

zapasy towarów nie zwiększają się w ostatnich czasach. Zresztą Polska — ze swym ograniczonym uprzemysłowieniem, z równowagą pomiędzy przemysłem a rolnictwem, z możliwościami rozwoju rynku wewnętrznego — ma przed sobą lepsze perspektywy, niż liczne inne państwa.

Czynnikiem dodatnim jest niewzruszona stałość złotego polskiego. Wprawdzie — z powodu stałego odpływu z Banku Polskiego kruszcu i walut, pokrycie kruszcowo-walutowe obiegu biletów i natychmiast płatnych zobowiązań Banku, wynoszące w styczniu 1930 — 63.08% obniżyło się stopniowo do 55,29% w grudniu, pozostawało jednak w końcu roku sprawozdawczego o 15,29% powyżej minimalnego pokrycia statutowego.

Bilans handlowy przez cały r. 1930 kształtował się dodatnio. Wobec wywozu wartości 2.433.244 tysięcy złotych, przywóz wyniósł 2.245.973 tysiące złotych; saldo dodatnie wypada więc w wysokości 187.271.000 zł.

Budżet państwowy wykazywał równowagę wydatków i wpływów. Faktyczne wydatki były mniejsze od preliminarzowych, a kompresja dała się osiągnąć przez zasadę miesięcznego budżetowania, skuteczną i niezbędną w warunkach polskiej rzeczywistości. Sfery gospodarcze, stwierdzając niemożność sprostania świadczeniom podatkowym, wielokrotnie podkreślały konieczność stosowania wielkiej oszczędności w gospodarce państwowej, samorządowej i społecznych instytucjach publiczno-prawnych.

Nieuniknionym wynikiem kryzysu gospo-

darczego i kurczenia produkcji było wzrastające bezrobocie. Ilość bezrobotnych w Polsce zestawiona jest w następującej tabelicy:

Miesiące	1927	1928	1929	1930
Styczeń	190.140	165.268	126.429	241.974
Luty	208.536	179.602	190.843	274.708
Marzec	213.592	178.403	177.462	289.469
Kwiecień	205.770	167.022	170.494	271.225
Maj	190.578	154.656	149.093	224.914
Czerwiec	174.349	132.453	122.771	204.982
Lipiec	159.365	116.719	106.622	193.687
Sierpień	147.713	103.451	67.191	173.627
Wrzesień	132.952	94.177	91.512	170.467
Październik	116.843	79.885	83.063	165.154
Listopad	115.732	79.689	93.800	209.912
Grudzień	136.738	94.132	126.644	299.797

Jeżeli chodzi o przemysł chemiczny, to cyfry zatrudnionych wykazują mały spadek, świadcząc o niejakej odporności naszej gałęzi wytwórczości:

Miesiące	1928	1929	1930
Styczeń	35.026	37.078	36.321
Luty	34.684	37.079	37.306
Marzec	35.047	37.199	37.525
Kwiecień	34.430	38.325	37.290
Maj	36.076	37.866	36.501
Czerwiec	34.024	38.411	35.807
Lipiec	35.987	38.805	36.481
Sierpień	36.419	38.143	36.288
Wrzesień	35.941	38.926	37.030
Październik	37.129	38.282	36.197
Listopad	37.258	38.173	35.728
Grudzień	38.133	36.432	32.920

Cyfry ładunków kolejowych spadły, w wyniku zmniejszonych obrotów ogólnych:

Przeciętny przywóz dzienny (w wagonach 15-tonnowych)

1927	1928	1929	1930
16.198	17.413	17.990	14.924

Kryzys światowy, który powinien był doprowadzić do międzynarodowej współpracy gospodarczej, wywołał zaostrenie antagonizmów, podnoszenie barier celnych i wzmożenie dumpingu. Pięknie brzmiące hasła Konferencji Ekonomicznej z r. 1927 stały się pustym dźwiękiem. Zwolywane w Genewie w ostatnich czasach gospodarcze zebrania międzynarodowe nie doprowadziły do pozytywnych rezultatów.

Ostatnie miesiące ubiegłego roku były szczególnie niepomyślne z punktu widzenia koordynacji interesów różnych państw. Polska dotkliwie odczuła nowe trudności przy eksporcie drzewa, trzody chlewnej i t. d.

Wzajemna zależność zjawisk i procesów ekonomicznych sprawia, że każda gałąź przemysłu, a więc i nasza wytwórczość chemiczna, odczuwa w najwyższym stopniu wszystkie światowe załamania i wstrząsy. Uwięzienie ogromnych zainwestowanych kapitałów, które nie mogą się rentować wobec powszechnej nadprodukcji; wielki spadek cen, zwłaszcza hurtowych, i wynikające z tego faktu wstrzymywanie się konsumentów od zakupów; wielkie trudności (niespotykane w takich rozmiarach podczas poprzednich przesilen gospodarczych) przy uzyskiwaniu kredytów długoterminowych; fatalne, pod względem finansowym i społecznym, skutki nieprzemyślnych poczynań racjonalizacyjnych — oto szereg czynników, ujawniających się w najrozmaitszych formach na terenie licznych krajów, a znajdujących odbicie w polskich warunkach produkcji i wymiany.

Międzynarodowy prąd kartelizacyjny czynił w dalszym ciągu znaczne postępy, przynosząc w niektórych dziedzinach uzdrowienie stosunków. Byłoby jednak naiwnością oczekiwać z tej strony szczególnie dodatnich wpływów, zwłaszcza w najbliższej przyszłości.

Stany Zjednoczone, które przodowały poprzednio światu zarówno w kierunku podwyższenia materialnego, jak optymizmu gospodarczego — były widownią powtarzających się krachów giełdowych i licznych bankructw; liczba bezrobotnych doszła w tym państwie do wysokości kilku milionów.

Rosja Sowiecka, prowadząc w dalszym ciągu swą absurdalną politykę ekonomiczną,

kładła wielki nacisk na kolektywizację gospodarstw rolnych. Równocześnie — celem zdobycia obcych walut — Sowiety rozpoczynają dumping, nie tylko w zakresie głównych artykułów eksportu, zboża i drzewa, lecz również obuwia gumowego, kleju, terpentyny i innych artykułów.

Niemcy — zarówno na politycznym jak na gospodarczym gruncie międzynarodowym są źródłem napięć, dysonansów i powszechnego niepokoju.

* *

Gdy w latach poprzednich stwierdzaliśmy stale wielkie różnice w konunkturze poszczególnych gałęzi przemysłu chemicznego — obecnie można skonstatować niestety zjawisko niwelacji wszystkich niemal dziedzin w kierunku depresji, którą charakteryzował się cały prawie rok 1930. Spadek konsumpcji, wzrost zapasów w magazynach, dotkliwy brak kapitałów, niewypłacalność odbiorców, obniżanie produkcji — oto najcharakterystyczniejsze cechy okresu sprawozdawczego. Obok nich jedna jeszcze okoliczność ujemnie wpłynęła na kształtowanie konjunktury w zakresie wytwórczości chemicznej: jest nią wtargnięcie na rynek polski artykułów chemicznych pochodzenia sowieckiego, które — eksportowane w sposób wyraźnie dumpingowy — stwarzają dla przemysłu chemicznego specjalne trudności.

Import rosyjski nosi wszelkie cechy złośliwego dumpingu. Nietylko bowiem ceny, po jakich ofiarowano towary, są dalekie od wszelkich podstaw kalkulacji i znacznie niższe od kosztów własnych produkcji, lecz również warunki płatności odbiegają znacznie od przyjętych w Polsce.

Sytuacja w poszczególnych gałęziach przemysłu chemicznego przedstawiała się w następujący sposób:

Nawozy fosforowe.

W przemyśle superfosfatowym cały ubiegły rok 1930 był okresem fatalnej konjunktury. Zarówno sezon wiosenny, jak jesienno charakteryzowały się całkowitą martwością, co — oczywiście — było wynikiem katastrofalnie niskich cen na zboże.

Ceny żyta w dolarach za 100 kg.

Okres czasu		Warszawa	N. York
Przeciętna	1927/28	4,95	4,44
"	1928/29	3,87	4,52
"	1929/30	2,46	3,66
Październik	1930	2,12	2,24
Listopad	1930	2,14	1,65
Grudzień	1930	2,14	1,84

Załamaniem cen na rynku amerykańskim świadczy dowodnie, że niepomiarne niski poziom cen na zboże jest już zjawiskiem powszechnym i że — wobec znanej nadprodukcji zbóż chlebowych — zdaje się nabierać cech pewnej trwałości.

Sytuacja w polskim przemyśle superfosfatowym rysuje się szczególnie jaskrawo w porównaniu z r. 1929, który zresztą był też rokiem niekorzystnym — z uwagi na wydatne zmniejszenie konsumpcji superfosfatów jesienią 1929 r.

Rok	Produkcja	Sprzedaż wewnętrzna	Eksport
		w tonnach superfosfatu 16%	
1929	370.000	304.000	22.000
1930	297.000	187.000	58.000

Pomimo wysiłków, zmierzających ku powiększeniu eksportu, niepodobna było umieścić nadprodukcji na rynkach zagranicznych, i zapasy superfosfatu w fabrykach polskich wyniosły na dzień 1 stycznia 1931 ponad 100.000 tonn.

Zdolność produkcyjna fabryk polskich wynosi ok. 650.000 tonn superfosfatu rocznie, jest więc znacznie wyższa od produkcji faktycznej.

Przeciętne zużycie superfosfatu na 1 ha ziemi ornej w r. 1930 wyniosło w Polsce 10,4 kg, odbiegając bardzo znacznie od odpowiedniej liczby za r. 1929, wynoszącej 16,9 kg. Po doliczeniu importu żużli Thomasa — łączne spożycie nawozów fosforowych w Polsce określa się liczbą 321.000 tonn (w r. 1929 — 584.000 tonn), co odpowiada 17,8 kg za 1 ha, znowu odbiegając bardzo znacznie od liczb za r. 1929 (32,3 kg na 1 ha).

Spadek cen superfosfatu, wyrażający się za rok sprawozdawczy liczbą ok. 10%, nie

wpłynął w najmniejszym stopniu na zwiększenie zużycia nawozów fosforowych, zaś widoki zbytu na przyszłość zapowiadają się również niekorzystnie.

Rysujący się wyraźnie na całym świecie spadek cen surowców nie sprzyjał eksploatacji fosforytów polskich, których w roku sprawozdawczym wydobyto niespełna 10.000 tonn (w r. 1929 — 38.500 tonn). Fosforyty zużyte były przede wszystkim jako część składowa mieszanych nawozów azotowo-fosforowych („Nitrofos”), w mniejszym stopniu — po uprzednim przemienieniu — jako bezpośredni środek nawozowy.

Sytuacja światowa w zakresie nawozów fosforowych nie była tak niepomyślna, jak w Polsce. Ogólna produkcja, wynosząca w latach poprzednich ok. 15 milionów tonn, utrzymała się w r. 1930 na tej wysokości, aczkolwiek zużycie superfosfatów przez rolnictwo ma raczej tendencję niżkową.

Obliczenia, dokonane w kilkunastu krajach w zakresie konsumpcji nawozów sztucznych, wskazują że Polska zużyła bardzo nieznaczne — w porównaniu z innymi krajami — ilości związków nawozowych. Podane niżej zestawienie dotyczy roku 1928 i wskazuje w kg zużycie na 1 ha: azotu związanego, bezwodnika kwasu fosforowego i tlenku potasu, oraz wzajemne ustosunkowanie tych liczb,

przyjmując zużycie azotu jako równe jednostce. Liczby, dotyczące Polski, nie zostały poprawione według autentycznych danych, gdyż podobna korektywa zamąciłaby obraz całości kształtu stosunków nawozowych, opracowany na jednakowych dla wszystkich krajów podstawach.

Nazwa kraju	N	P ₂ O ₅	K ₂ O	N:P ₂ O ₅ :K ₂ O
Belgia	34,2	33,7	23,8	1:0,9:0,7
Czechosłowacja	4,5	9,7	5,0	1:2,1:1,1
Dania	8,8	20,6	4,8	1:2,3:0,5
Francja	7,0	20,2	8,9	1:2,6:1,1
Holandja	30,9	51,5	43,7	1:1,6:1,4
Hiszpanja	6,1	16,3	1,2	1:2,6:0,2
Jugosławia	0,1	1,8	0,06	1:1,8:0,6
Niemcy	20,9	26,6	38,2	1:1,2:1,8
Polska	2,1	4,8	7,6	1:2,3:3,6
Portugalia	0,5	4,8	0,1	1:9,6:0,2
Szwecja	3,8	10,0	8,4	1:2,6:2,2
Wielka Brytania i Irlandja	6,8	18,9	7,0	1:2,9:1
Włochy	3,6	16,0	1,5	1:4,4:0,4
Egipt	14,1	2,5	0,1	1:0,1:0,01
Japonja	23,5	24,6	5,6	1:1:0,2

Podobnie jak w superfosfatach, konjunktura w zakresie zużycia przez rolnictwo nawozów potasowych kształtowała się niepomyślnie. Należy jednak podkreślić, że spadek konsumpcji odbił się w ostatecznym rezultacie raczej na zmniejszeniu importu, jak to ilustrują następujące zestawienia:

Konsumpcja polskich soli potasowych w tonnach:

Rok	Z Kałusza			Ze Stebnika		R a z e m			
	Kainitu	Sylwinitu	K ₂ O	Kainitu	K ₂ O	Kainitu	Sylwinitu	Kainitu i Sylwinitu	K ₂ O
1925	2.913	105.675	27.464	42.812	4.281	45.725	105.675	151.400	31.745
1926	222	105.320	25.444	75.294	7.294	75.516	105.320	180.386	32.873
1927	30.758	107.757	28.090	89.268	8.827	120.026	107.757	227.743	37.017
1928	23.780	142.857	34.650	125.820	12.620	149.560	142.837	292.397	47.272
1929	24.000	97.000	25.000	100.000	10.000	124.000	97.000	221.000	35.000
1930	3.130	98.187	22.014	96.668	9.704	99.808	98.187	197.995	31.718

W tym czasie obrót z zagranicą solami potasowymi wyniósł:

Rok	Import	Eksport
	w tonnach	
1925	75.202	11.380
1926	27.263	14.273
1927	82.391	17.469
1928	91.117	27.178
1929	110.230	13.184
1930	22.245	15.379

W pierwszym kwartale roku sprawozdawczego pogłębiający się kryzys rolniczy nie dawał się jeszcze odczuć krajowemu kopalnictwu, gdyż zmniejszona sprzedaż nawozów potasowych odbiła się przede wszystkim na imporcie soli zagranicznych. Dopiero w sezonie jesiennym skutki kryzysu rolnego dosięgły już w dotkliwy sposób polski przemysł potasowy, zmuszając go do przejścia w kopalnię stebnickiej na jednozmiano-

wą pracę, z częściowem ograniczeniem pracy załogi do 5-ciu dni w tygodniu, oraz do dość daleko idącej redukcji załogi robotniczej w Kałuszu i Stebniku.

Spadek zapotrzebowania w sezonie jesiennym r. b. ilustruje fakt, że gdy np. jesienią 1928 roku sprzedaż krajowych soli potasowych wyniosła 57.000 tonn, to w tymże czasie w r. 1929 spadła do 50.000 tonn zaś w r. 1930 zmniejszyła się do 34.000 tonn.

W roku sprawozdawczym francusko-niemieckie porozumienie potasowe rozpoczęło dość silną akcję w kierunku zawładnięcia rynkiem polskim, otwierając własne biuro sprzedaży pod firmą „Sole Potasowe” w Warszawie, i bonifikując stawki celne.

Wobec coraz silniej występującego zmniejszenia się zbytu na rynku krajowym, przemysł polski rozpoczął penetrację na rynki zagraniczne, celem umożliwienia plasowania nadwyżki produkcyjnej drogą eksportu. Usiłowania te napotkały na duże trudności, wynikające z pewnego kurczenia zapotrzebowania rolnictwa na nawozy sztuczne we wszystkich państwach, oraz ze względu na dominujące i ugruntowane stanowisko organizacji sprzedaży francusko-niemieckiego porozumienia. Pomimo tych trudności, udało się jednak nawiązać trwale zapowiadające się stosunki handlowe z rynkiem czechosłowackim i szwedzkim, przygotowując równocześnie możliwości eksportowe na innych terenach. Wydane przez Rząd rozporządzenie o zwrocie ceł przy wywozie soli potasowych przyczyniło się w znacznym stopniu do ułatwienia eksportu.

Zapoczątkowana w roku 1929 budowa nowego ośrodka produkcyjnego, położonego na terenach gmin Kropiwnik i Hołłyn, prowadzona była w roku sprawozdawczym z całą intensywnością, tak iż w głównej swojej strukturze prace te znajdują się obecnie w stadium ukończenia. Oddano do użytku szyb wydobywczy, cały szereg budynków przemysłowych i mieszkalnych, tor przemysłowy łączący kopalnię Kałusz z kopalnią Hołłyn, nową kotłownię i turbinownię i t. d. Rozpoczęto górnicze roboty przygotowawcze.

W dalszym ciągu kontynuowano odwiercanie terenów, położonych między nową kopalnią w Hołwyniu a Kałuszem, stwarzając — dzięki pomyślnym rezultatom tych prac —

podstawy do założenia dalszych dużych ośrodków produkcyjnych. Podobnie jak w roku 1929, prowadzone były w roku 1930 badawcze prace sejsmograficzne na Podkarpaciu, oraz wiercenia poszukiwawcze.

Prace nad ustaleniem nowych metod przerobczych polskich nawozów potasowych prowadzone były z dość znacznym natężeniem, dając ciekawe i korzystne rezultaty w dziedzinie nowych metod produkcji zarówno chlorków, jak siarczanów.

Równolegle do tych badań — nawiązany został ścisły kontakt ze światem naukowo-rolniczym, celem przeprowadzenia badań nad skutecznością poszczególnych gatunków soli potasowych, działaniem soli towarzyszących i t. d.

Konjunktura w przemyśle zagranicznym kształtowała się również nieosobliwie. Skutki kryzysu rolnego odbiły się przede wszystkim na eksporcie niemieckiego przemysłu potasowego. Najsilniejszy spadek zbytu wykazały: Polska, Czechosłowacja oraz Szwecja. W drugim półroczu r. ub. niemiecki przemysł potasowy zmuszony był przejść do daleko idących ograniczeń produkcji, wskutek zapełnienia magazynów. W ostatnich tygodniach r. 1930 kopalnie pracowały tylko 4 dni w tygodniu na jedną zmianę.

Gwałtowna rozbudowa francuskiego przemysłu potasowego w kierunku jaknajrychlejszego osiągnięcia rocznej produkcji 8 milionów tonn, oraz rozbudowa przemysłu chemicznego, opartego na surowcach potasowych, trwały w roku sprawozdawczym z niezmiennem natężeniem finansowem.

Poraz pierwszy jednak — od chwili objęcia przez Francję alzackiego zagłębia — krzywa produkcji, wykazująca dotychczas stałą i silną progresję, doznała w drugim półroczu 1930 r. nagłego załamania, wskutek zmniejszenia się popytu. Specjalnie dotkliwie odczuwa obecnie Francja brak własnych pokładów soli siarczanych, która to grupa nawozów potasowych nie tylko że nie wykazuje zmniejszenia zbytu, ale przeciwnie — stały jego wzrost.

W Rosji ukończono budowę ośrodka produkcyjnego w Solikamsku pod kierunkiem niemieckich fachowców, zacieśniając przytem nawiązaną w roku ubiegłym współpracę z niemieckim przemysłem potasowym.

Stan przemysłu potasowego w Hiszpanji nie wykazuje żadnych zmian, zaś produkcja potasu w Stanach Zjednoczonych utrzymana była w dotychczasowych granicach t. j. około 50.000 tonn K_2O . Kontynuowano akcję przygotowawczą do eksploatacji górniczej złoża polihalitytowych w Nowym Meksyku i Texas.

Światowa produkcja soli potasowych oceniana jest na 2.000.000 tonn rocznie, w przeliczeniu na K_2O .

Związki azotowe.

Rok 1930 zakończył w Polsce budowę wielkiego przemysłu azotowego. Uruchomienie Państwowej Fabryki Związków Azotowych w Mościcach sprawiło, że obecnie rozporządzamy w kraju 4-ma instalacjami do syntezy amoniaku (Chorzów, Knurów, Wiry, Mościce), pozwalającymi pokryć całkowicie dotychczasowy deficyt azotowy Polski. Przywóz naturalnej saletry można więc będzie zastąpić produkcją saletry syntetycznej, gdyż urządzenia techniczne fabryk w Chorzowie i w Mościcach pozwalają na wytwarzanie soli kwasu azotowego.

Konsumcja nawozów azotowych, podobnie jak innych nawozów, w r. 1930 skurczyła się poważnie.

Produkcja Państwowej Fabryki Związków Azotowych w Chorzowie jest nastawiona w zakresie nawozów wyłącznie na rynek wewnętrzny, porównanie więc cyfr sprzedaży Chorzowa z dwóch ubiegłych lat daje pewien obraz co do przebiegu konjunktury na nawozy azotowe wewnątrz kraju:

Sprzedaż na rynku wewnętrznym	1929	1930
Azotniaku	137.000 tonn	81.500 tonn
Saletry „Nitrofos“ . . .	12.000 „	9.000 „
Saletry amonowej . . .	5.000 „	4.150 „
Saletry sodowej . . .	600 „	3.400 „
Saletrzaku	—	450 „

Cyfry te wymagają pewnych komentarzy. Ogólna konsumpcja „Nitrofosu” w rzeczywistości była w r. 1930 większa, gdyż zaczęła go sprzedawać również Państwowa Fabryka Związków Azotowych w Mościcach. Saletrę amonową sprzedaje się obecnie wyłącznie niemal dla celów przemysłowych. Saletra sodowa była produkowana poprzednio, ze

względów technicznych, w niewielkich ilościach, obecnie rozpoczęto produkcję na większą skalę na potrzeby rolnictwa. Saletrzak (mieszanina saletry amonowej z mielonym wapniem) nie był dotychczas znany na rynku, sprzedaż rozpoczęto dopiero latem 1930 r.

Zmniejszenie sprzedaży odbiło się również na wysokości produkcji:

Produkcja chorzowska	1929	1930
Azotniaku	163.000 tonn	79.300 tonn
Saletry „Nitrofos“ . . .	15.400 „	13.400 „
Saletry amonowej . . .	5.600 „	4.150 „
Saletry sodowej . . .	656 „	7.300 „
Saletrzaku	—	250 „

W zakresie inwestycji i modernizacji fabryki chorzowskiej, ograniczono się w roku 1930 głównie do dalszego prowadzenia prac dawniej rozpoczętych. Między innymi, ukończono budowę instalacji do produkcji sody amoniakalnej i salmijaku. Instalacje te puszczono w ruch, z wyjątkiem rafinerji salmijaku, której uruchomienie zapowiedziane jest na rok 1931.

W związku z nowymi instalacjami — wypuszczono na rynek, prócz większych ilości saletry sodowej, mieszaninę salmijaku z mielonym wapniem pod nazwą handlową „Wapnamon“.

Przebudowywano urządzenie do fabrykacji kwasu azotowego, wprowadzając ulepszenia opracowane we własnym laboratorium.

Produkcja Państwowej Fabryki Związków Azotowych w Mościcach nastawiona jest nie tylko na rynek wewnętrzny, lecz również na eksport, zwłaszcza siarczanu amonowego. W r. 1930 fabryka w Mościcach nie wyzyskiwała swojej całkowitej sprawności wytwórczej, pracując przez szereg miesięcy tylko w 50-ciu procentach. Produkcja fabryczna wyniosła:

Saletry „Nitrofos“ . . .	36.650 tonn
Saletry amonowej . . .	180 „
Siarczanu amonowego . .	11.400 „
Saletrzaku	9.600 „

Produkcja wszystkich związków azotowych przedstawiała się w Polsce w roku 1930 jak następuje (w liczbach okrągłych):

Azotniak	79.300 tonn
Nitrofos	50.000 „
Saletra sodowa	7.400 „
Saletra amonowa	4.300 „
Saletrzak	9.900 „
Siarczan amonowy syntetyczny . .	41,600 „
Siarczan amonowy otrzymany na drodze destylacji węgla	22.000 „

W przeliczeniu na azot związany, produkcja polska w r. 1930 wyniosła 42.400 tonn.

Przywóz saletry chilijskiej — zarówno w związku z położeniem w rolnictwie, jak wzrastającą polską produkcją związków azotowych — zmalał bardzo znacznie i w r. 1930 wyniósł 29.500 tonn, gdy w r. 1929 — 79.200 tonn.

Rok 1930 był również dla światowego przemysłu azotowego okresem ostrego kryzysu. Już w roku poprzedzającym określano ogólną nadprodukcję w zakresie związanego azotu na 230.000 tonn; wyniki r. 1930 nie są jeszcze ostatecznie znane, można jednak z wszelkimi cechami prawdopodobieństwa ocenić stan ogólnoświatowych zapasów na przynajmniej 800.000 tonn azotu związanego.

Oczywiście, sytuacja taka jest wynikiem ogólnego kryzysu rolniczego, trwającego już od 1½ roku. W r. 1929 przemysł azotowy odczuwał tylko nieznacznie skutki kryzysu: można było jedynie zauważyć pewne zahamowanie dotychczasowej stałej tendencji zwykłej w konsumpcji związków azotowych. Kryzys i raptowne załamanie spożycia nawozów azotowych dały się obserwować w całej pełni i ze wszystkimi ich zgubnymi skutkami już w pierwszej połowie r. 1930.

Celem ratowania sytuacji i uregulowania produkcji, przemysł azotowy powołał w połowie r. 1930 międzynarodową organizację pod nazwą „Convention Internationale de l'Industrie de l'Azote“. Konwencja ta obejmuje europejski przemysł azotowy nieomal w jego całokształcie, zaś dzięki porozumieniu z producentami saletry chilijskiej wywiera wpływ na cały rynek zbytu. Okoliczność

tę, oraz sam fakt powołania wspólnej organizacji należy ocenić jako zjawisko niewątpliwie pomyślne, jednak nie rozwiązujące trudnej sytuacji przemysłu i zagrożenia ogólnej nadprodukcji nawozów azotowych. Zwłaszcza w zakresie siarczanu amonowego położenie jest specjalnie trudne i wymagające natężonej uwagi ze strony producentów.

Polski przemysł azotowy uczestniczy w Konwencji międzynarodowej przez Polski Komitet Azotowy, stanowiący wspólną organizację producentów polskich. Polski Komitet Azotowy jest równocześnie instytucją, zakreślającą ramy naszej polityki gospodarczej w zakresie zaopatrywania rynku wewnętrznej nawozami azotowymi obcego pochodzenia.

Światowa produkcja związków azotowych, przedstawiała się jak następuje:

Rok	Produkcja w tysiącach tonn azotu związanego	W tem azotu pochodzącego		
		ze związków naturalnych	z gazowni i koksowni	ze związków syntetycznych
1905	415,0	67,7%	32,3%	—
1913	784,1	56,1%	36,2%	7,7%
1923	981,6	31,5%	33,5%	35,0%
1925	1.397,3	29,2%	26,1%	44,7%
1927	1.451,3	18,2%	26,9%	54,9%
1929	2 362,4	22,4%	18,7%	58,9%

Kwas siarkowy. Depresja gospodarcza, charakteryzująca rok ubiegły w całej wytwórczości chemicznej, a zwłaszcza w przemyśle nawozów sztucznych, znalazła szczególnie dotkliwe odbicie w polskiej produkcji kwasu siarkowego, której wysokość podana jest w następującym zestawieniu:

Rok	Z blendy cynkowej i ołowiowej	Z innych surowców	Razem
	w tonnach w przeliczeniu na kwas 50° Bé		
1923	223.370	39.639	263.009
1924	174.978	26.422	201.409
1925	247.498	20.579	268.077
1926	210.347	21.500	231.847
1927	266.257	23.600	290.857
1928	306.691	24.200	330.891
1929	334.600	53.324	387.924
1930	249.222	58.966	308.188

Zbyt kwasu siarkowego w roku sprawozdawczym wyniósł ok. 84% zbytu w r. 1929. Z pośród modernizowanych i uruchamianych w poprzednich latach instalacji do wytwarzania kwasu siarkowego z pirytów, w ubiegłym roku pracowały tylko trzy, prawie wyłącznie celem pokrycia własnego zapotrzebowania. Trudności, jakie rysowały się w roku 1928 i częściowo 1929 w zakresie zaopatrzenia przemysłu chemicznego w kwas siarkowy, ustały całkowicie i najprawdopodobniej na dłuższy okres czasu, jeżeli tylko raportowny spadek cen cynku surowego nie zmusi do częściowego zatrzymania prażelni blendy cynkowej.

W związku z uwolnieniem znaczniejszych ilości kwasu, na tle zmniejszenia jego zużycia wewnątrz kraju, można było podwyższyć eksport, który wzrósł z 13.380 tonn w r. 1929 do 18.900 tonn w r. 1930.

Europejska produkcja kwasu siarkowego (w przeliczeniu na 50° Bé) przedstawiała się w r. 1929 jak następuje (w tysiącach tonn):

Niemcy	2.720
Francja	1.650
Anglja	1.550
Włochy	1.250
Belgia	874
Hiszpanja	750
Czechosłowacja	400
Polska	388
Rosja	380
Holandja	200
Szwecja	177
Portugalia	173
Danja	120
Szwajcarja	76
Grecja	70
Austrja	62
Rumunja	36
Łotwa	25
Finlandja	16

Razem 10.917

Materiały wybuchowe.

Ogólnoświatowy kryzys gospodarczy dotknął bardzo silnie przemysł materiałów wybuchowych i środków zapalczyczych, przede wszystkim wskutek zastoju w górnictwie,

które jest głównym konsumentem tych materiałów.

W dziale materiałów wybuchowych nie można zanotować w Polsce ważniejszych wynalazków lub ulepszeń. Natomiast w dziale środków zapalczyczych skonstruowano u nas nowe maszyny do fabrykacji lontów, usuwające prawie zupełnie niebezpieczeństwo nierównomiernego palenia się ich. Kilka takich maszyn pracuje już w Starym Bieruniu. Nadzwyczaj żywą czynność wynalazczą zanotować należy w dziale zapalników elektrycznych; usiłowania skierowane były głównie ku skonstruowaniu zapalników bezpiecznych wobec prądów błędzących. Najważniejszą nowością w tej dziedzinie jest wynalazek Polaka, Inż. Janusza Barcikowskiego, który skonstruował zapalnik szparowy z połączeniem bocznikowem. Obok daleko idącego bezpieczeństwa wobec prądów błędzących, zapalnik ma i tę zaletę, że nie wymaga do odpalania silnych, a więc drogich maszynek; jest już produkowany w kraju i znalazł zastosowanie w górnictwie polskim i zagranicznym.

Związki sodowe. W zakresie fabrykacji sody amonjalkalnej, rok 1930 przyniósł — podobnie jak w innych działach — obniżenie produkcji, której wysokość za ostatnie trzy lata oraz liczby sprzedaży podaje następująca tabliczka:

Rok	Produkcja	Sprzedaż	
		wewnętrzna	na eksport
1928	90.130 tonn	57.000 tonn	10.300 tonn
1929	100.160 „	61.700 „	9.300 „
1930	90.000 „	57.100 „	9.500 „

Spadek zapotrzebowania wewnętrznego przy równoczesnem utrzymaniu eksportu na poziomie poprzedniego roku wywołał w konsekwencji zmniejszenie produkcji.

Światowa produkcja sody wynosi ok. 4.000.000 tonn; na pierwszym miejscu stoja Stany Zjednoczone A. P. (1.400.000 tonn), dalej idą Niemcy (900.000 tonn) i Francja (500.000 tonn).

Sprzedaż sody gryzącej w Polsce uległa, podobnie jak w sodzie amonjalkalnej, zahamowaniu:

Rok	Sprzedaż wewnętrzna	Eksport
1928	13.100 tonn	2.200 tonn
1929	16.000 „	1.900 „
1930	13.700 „	2.000 „

Rok 1930 przyniósł uruchomienie czwartej w Polsce fabryki, wytwarzającej sodę gryzącą (metodą elektrolityczną w Mościcach). Ceny sody, obniżone w roku 1928, utrzymały się na tym poziomie, niższym zresztą od cen zagranicznych. Mimo to, w końcu roku sprawozdawczego zjawiała się na rynku polskim rosyjska soda gryząca, oferowana po cenach wyraźnie dumpingowych. W sytuacji, gdy zdolność wytwórcza fabryk polskich wynosi 60.000 tonn rocznie, zaś produkcja faktyczna w r. 1930 spadła do 13.600 tonn (w r. 1929 — 16.000 tonn) — jest rzeczą oczywistą, że konkurencja rosyjska, nie licząca się z jakąkolwiek kalkulacją, podważa w wysokim stopniu już nietylko podstawy rentowności, ale nawet istnienie placówek polskich.

Przerób soli kuchennej na kwas solny i siarczany sodowe wykazał wybitną tendencję zniżkową, jak to wynika z następującego zestawienia (łącznie z produkcją W. M. Gdańska):

Rok	Kwas solny	Sól glauberska	Bisulfat
	w t o n n a c h		
1929	19.200	11.500	5.500
1930	15.300	9.600	4.300

Natomiast pewnąwyżkę wykazała produkcja siarczku sodu i tiosiarczku sodowego:

Rok	Siarczek sodu	Tiosiarczan
	w t o n n a c h	
1929	775	287
1930	1.000	300

Przemysł elektrochemiczny.

Niezależnie od podanej już charakterystyki produkcji związków azotowych, należy podkreślić pewne specjalne czynniki w innych gałęziach przemysłu elektrochemicznego.

Elektroliza soli potasowych rozwijała się gorzej, niż w latach poprzednich, na skutek dalszego spadku cen produktów elektrolizy na rynkach zagranicznych, oraz w wyniku zatrzymania pieców cyjanowych, w którym to dziale przerabiano do 30% potażu żrącego po uprzednim przetworzeniu go na węgiel potasowy.

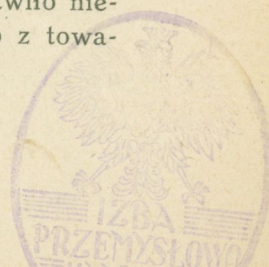
Sprzedaż zagraniczna potażu żrącego zmniejszyła się o 20%, gdy natomiast sprzedaż krajowa podniosła się o 50%.

Wzrost sprzedaży krajowej tłumaczy się: wysoką jakością produktu polskiego, dobrą organizacją sprzedaży, częściowym zdobyciem rynku gdańskiego, wreszcie zniżką cen polskich do poziomu cen zagranicznych. Obecne ceny na potaż żrący są tak niskie, że zaledwie pokrywają własne koszty produkcji, a nawet niekiedy są od nich niższe.

Ponieważ sytuacja na rynkach zagranicznych nie jest lepsza niż u nas, więc też zagranica — przede wszystkim Niemcy — starają się za wszelką cenę umieścić swój produkt na rynku polskim, obniżając ceny do poziomu niepomiaralnie niskiego; mogą to czynić choćby dlatego, że cena energii elektrycznej jest w Niemczech znacznie niższa niż w Polsce, zaś produkcja prowadzona jest na znacznie większą skalę. Produkcja potażu żrącego spadła w r. 1930; za ostatnie 3 lata przedstawia się jak następuje:

w r. 1928	860 tonn
w r. 1929	910 „
w r. 1930	740 „

Sprzedaż węgla potasowego (tylko w kraju) osiągnęła w r. 1930 liczbę roku poprzedzającego, t. j. ca. 100 tonn. Jest to — w porównaniu z konsumpcją — ilość bardzo mała, co przypisać należy przyzwyczajeniu klientów do produktu zagranicznego, oraz gwałtownemu dumpingowi sowieckiemu. Polski potaż, wytwarzany z elektrolitycznego wodorotlenku potasowego, znajduje tylko wówczas chętnych nabywców, gdy niezbędny jest produkt wysokiej czystości. Dokonane pod koniec r. 1930 podwyższenie stawek celnych na potaż kalcynowany ułatwiło nieco konkurencję produktu polskiego z towarem importowanym.

W zakresie chlorku bielącego uruchomiono w ubiegłym roku trzecią polską fabrykę. Łączna produkcja wszystkich fabryk przekracza znacznie obecne zapotrzebowanie rynku; w tych warunkach nasuwa się też konieczność osiągnięcia porozumienia między krajowymi producentami, zwłaszcza w obliczu złośliwego importu rosyjskiego. I w tej bowiem dziedzinie Sowiety rozpoczęły przywóz o wyraźnie dumpingowym charakterze.

Elektrolityczna produkcja chloranu potasowego osiągnęła w roku sprawozdawczym znacznie niższe liczby, niż w latach poprzednich:

Wyszczególnienie	W r. 1929	W r. 1930
Spożycie chloranu potasowego w kraju . . .	655.419 kg	655.791 kg
Spożycie chloranu potasowego w kraju na produkcję miedziankitu . .	205.093 „	68.177 „
Ogólne spożycie krajowe	860.512 kg	723.968 kg
Wysłano na eksport . .	411.575 „	120.359 „
Ogółem wyprodukowano i wysłano	1.272.087 kg	844.327 kg

Zmniejszenie stosowania chloranu do fabrykacji eksplozywów dla celów górniczych — co ma swoją przyczynę w trudnościach, jakie stawiały Urzędy Górnicze przy stosowaniu materiałów wybuchowych chloranowych — specjalnie silnie odbiło się na zużyciu krajowym.

Światowa nadprodukcja chloranów utrudniła eksport tego artykułu z Polski, powodując zmniejszenie wysyłki do 30% w porównaniu z rokiem poprzedzającym.

Produkcja żelazocyjanków uległa w roku 1930 specjalnym przekształceniom.

Pod względem wydajności produkcji — była ona nie gorsza od roku poprzedniego, natomiast sytuacja handlowa, przede wszystkim wskutek załamania eksportu, przedstawiała się wprost krytycznie. Wskutek zmniejszonej sprzedaży żelazocyjanków, zapasy wzrosły tak znacznie, że okazało się niezbędne całkowite unieruchomienie produkcji. Sprzedaż krajowa utrzymywała się wprawdzie na wysokości sprzedaży roku poprzed-

niego, lecz sprzedaż zagraniczna zmalała do 60% sprzedaży za rok 1929.

Produkcja błękitów utrzymywała się na poziomie roku 1929, natomiast sprzedaż w stosunku do roku poprzedniego spadła o 30%.

Oddział cyjanku sodowego został prawie całkowicie wykończony w Jaworznie i w każdej chwili mógł być uruchomiony, jednak wobec nieprzewidzianego spadku cen na srebro, który pociągnął za sobą spadek cen hurtowych na cyjanek sodu, oddział ten nie został puszczony w ruch.

Produkcja karbidu, pomimo ogólnej niekorzystnej konjunktury, rozwijała się pomyślnie, natomiast zbyt — zwłaszcza na rynku wewnętrznym — zmalał znacznie. W zakresie stopów żelaza należy sygnalizować uruchomienie fabrykacji żelazoglinokrzemu, oraz zapoczątkowanie eksportu produkowanego w Polsce już od paru lat żelazokrzemu.

Produkty węgl-pochodne.

Powszechny kryzys, który objął prawie wszystkie dziedziny życia gospodarczego, spowodował z konieczności poważne osłabienie konjunktury również w przemyśle produktów węgl-pochodnych. Spadek konjunktury ujawnił się przede wszystkim w samej wytwórczości koksowni, które w braku dostatecznego zbytu mogły tylko częściowo wyzyskać swą zdolność produkcyjną. Wynikłe stąd ograniczenia w ruchu były dla koksowni tem więcej dotkliwe, że właśnie w latach poprzednich prawie wszystkie one rozbudowały i zmodernizowały swe urządzenia wytwórcze nakładem znacznych kapitałów.

Produkcja koksu w koksowniach:

Rok	Tonny
1922	1.331.000
1923	1.373.200
1924	948.800
1925	962.700
1926	1.112.800
1927	1.400.000
1928	1.668.700
1929	1.850.000
1930	1.600.000

Naturalnym wynikiem spadku wytwórczości koksu był również odpowiedni spadek produkcji surowych produktów węglpochodnych, t. j. smoły surowej, benzolu surowego oraz siarczanu amonu, jak to wskazuje następujące zestawienie:

Rok	Smoły surowej	Benzolu surowego	Siarczanu amonu
	w t o n n a c h		
1922	49.300	16.900	15.400
1923	52.100	14.200	17.600
1924	39.600	10.600	12.600
1925	44.500	12.600	14.500
1926	51.900	14.700	17.000
1927	66.100	17.800	20.800
1928	78.800	21.100	24.800
1929	86 900	23.100	25.900
1930	80.500	24.800	22.200

Pewien wzrost wytwórczości benzolu surowego tłumaczy się tem, że w miarę ograniczenia produkcji w koksowniach — unieruchamiano przedewszystkiem stare piece, wskutek czego pracowano przeważnie piecami nowymi, w których wydajność benzoli jest znacznie wyższa.

Produkcja smoły wylewnej wyniosła w r. 1929: 6.000—7.000 tonn, w r. 1930: 4.000—5.000 tonn.

Łącznie z produkcją surowej smoły w gązowniach (ok. 2.000 tonn miesięcznie) przyjąć zatem można, że ogólna produkcja smoły surowej w Polsce wyniosła w roku ubiegłym 110—115.000 tonn.

Równoległe do wytwórczości produktów surowych kształtowała się produkcja właściwego przetwórczego przemysłu produktów węglpochodnych (destylarni smoły, fabryk benzolu i t. p.):

Wyszczególnienie	1927	1928	1929	1930
	w t o n n a c h			
Smoły preparowanej .	22.300	24.100	22.800	21.400
Paku	31.800	37.600	41.800	40.500
Olejów smołowcowych (bez benzolu) . . .	22.500	21.100	24.700	18.300
Naftalinu surowego prasowanego	2.800	2.100	2.400	1.800
Naftalinu czystego . .	300	400	500	600
Fenolu i krezolu . . .	1.000	1.350	1.300	630
Zasad pirydynowych .	93	111	112	75
Benzolu oczyszczonego	9.600	15.600	13.800	13.200

Wysokość produkcji uległa przeto stosunkowo małej jeszcze niższe, jednak warunki zbytu, które już w roku 1929 pozostawały dużo do życzenia, w roku sprawozdawczym pogorszyły się jeszcze znacznie.

Ogólny spadek konjunktury na produkty węglpochodne spowodowany został przedewszystkiem wspomnianym już powszechnym kryzysem gospodarczym, a szczególnie nadzwyczaj słabym rozwojem ruchu budowlanego, będącego jednym z najpoważniejszych konsumentów produktów smołowcowych. Wpływ ciężkiej sytuacji na rynku pieniężnym powodował przytem, że transakcje załatwiano bardzo ostrożnie, w granicach najkonieczniejszych potrzeb. Naturalnym wynikiem tych warunków było, że pomimo usilnych zabiegów i znacznych w niektórych wypadkach redukcji cen, sprzedaż zmniejszyła się poważnie i z końcem sezonu pozostały w wytwórniach znacznie większe zapasy, niż w latach ubiegłych.

Dotyczy to przedewszystkiem zbytu smół preparowanych i paku. Najpoważniejszy dotychczasowy konsument tych produktów, t. j. fabrykacja tektur smołowcowych, wobec słabego rozwoju ruchu budowlanego i ciężkiej sytuacji finansowej, przeważnie pracował dorywczo, w rozmiarach znacznie ograniczonych. Z powodu stosunkowo łagodnego przebiegu zimy, brykietownie miały węglowego ograniczyły poważnie swoją produkcję, wskutek czego zapotrzebowanie na pak brykietowy było bardzo słabe. W stosunku do lat ubiegłych, wzrósł tylko zbyt smół drogowych (w r. 1928 — 750 tonn, w r. 1929 — 2.800 tonn, w r. 1930 — 4.200 tonn) — jednak i ten wzrost nie odpowiadał rokowanym nadziejom i nie był w stanie zmienić ogólnej ciężkiej sytuacji zbytu smół węglowych.

Z powodu znacznych ograniczeń w programie inwestycyjnym kolei, zbyt olejów impregnacyjnych objął w roku sprawozdawczym znacznie mniejsze ilości, niż w latach ubiegłych.

Nie lepiej przedstawiały się warunki zbytu produktów dalej uszlachetnionych: naftalinu, kwasów karbolowych, zasad pirydynowych, antracenu i t. p.; w tym również działy, nastawionym przeważnie na eksport, dawały się odczuć poważne trudności w związ-

ku z osłabieniem konjunktury na rynkach zagranicznych.

Nieco pomyślniej rozwijały się warunki zbytu produktów benzolowych. Benzol motorowy zyskuje sobie w kraju coraz szersze rzesze odbiorców. Zapotrzebowanie czystych produktów benzolowych i toluolu dla krajowego przemysłu chemicznego było prawie stale zadawalające. Pogorszeniu uległy natomiast warunki eksportu benzoli, który kierował się przeważnie do Niemiec. Jednak od kwietnia 1930 r. wprowadzono w Niemczech cło przywozowe na benzol w wysokości Mkn. 10.— (łącznie z tarą Mkn. 12) od 100 kg, oraz obowiązek zakupu pewnych ilości niemieckiego spirytusu przy każdorazowym zakupie benzolu. Oba te zarządzenia nietylko poważnie utrudniają techniczne przeprowadzenie transakcyj eksportowych, lecz przede wszystkim powodują znaczne obniżenie efektywnych cen, uzyskiwanych w tym eksporcie. Zaznaczyć przytem należy, że w przystosowaniu do ogólnościatowych cen benzyny, ceny benzolu były w ciągu r. 1930 kilkakrotnie obniżane.

W dalszym ciągu niezadawalająco kształtował się zbyt siarczanu amonu. Ciężkie położenie rolnictwa i światowa nadprodukcja nawozów azotowych spowodowały, że mimo znaczne obniżenie cen, zbyt siarczanu amonu — podobnie zresztą jak innych nawozów azotowych — odbywał się w warunkach bardzo ciężkich.

Jak z powyższego wynika, ogólne przesilenie gospodarcze wywarło w przemyśle produktów węglopochodnych ujemny wpływ zarówno na rozwój samej produkcji, jak również na kształtowanie się zbytu. Do tych niekorzystnych warunków przystosować się musiał z natury rzeczy ogólny przebieg prac technicznych i inwestycyjnych. Chociaż ciężka sytuacja gospodarcza zmuszała do pewnego ograniczenia tych prac, to jednak w miarę możliwości starano się je dalej kontynuować, zdążając planowo do podniesienia zdolności wytwórczej i sprawności technicznej zakładów. Równocześnie prowadzono dalej prace nad udoskonaleniem technicznych metod przeróbki, przyczem na pierwszy plan wysuwały się w roku sprawozdawczym zagadnienia najwłaściwszej przeróbki smół drogowych.

Pomimo niekorzystnych warunków produkcji i zbytu, ogólny stan naszego przemysłu produktów węglopochodnych w roku sprawozdawczym nie może budzić poważniejszych obaw na przyszłość i, po przewyciężeniu ogólnego przesilenia gospodarczego, można spodziewać się raczej dalszego jego pomyślnego rozwoju.

Przemysł syntetyczno-organiczny.

Produkcja barwników naogół utrzymała się w r. 1930 na poziomie r. 1929. W drugiej połowie roku ub. wzmożoną aktywność wykazała fabryka barwników w Winnicy, założona w końcu r. 1929 przez francuski koncern barwnikarski.

Największe postępy wykazały fabryki barwników w dziale produkcji syntetycznych związków organicznych, stosowanych przez przemysł włókienniczy celem otrzymywania bezpośrednio na włóknie t. zw. barwników lodowych.

Prócz tego, krajowe fabryki zapełniły dotychczasową, dość poważną lukę w swoich kolekcjach kilkoma barwnikami, przeznaczonymi do farbowania tkanin mundurowych dla wojska, policji państwowej, urzędników kolejowych i pocztowych i t. d. Wobec pierwszorzędnej trwałości wyfarbowań osiąganych nowymi barwnikami, urzędy państwowe mogą obecnie śmiało żądać od dostawców, aby przy zamówieniach rządowych wszelkie tkaniny były farbowane wyłącznie barwnikami wyrabianymi w kraju.

Na specjalne podkreślenie zasługuje wprowadzenie w końcu roku sprawozdawczego podwyższonych stawek celnych na kilka ważniejszych półproduktów barwnikarskich, co — dając podstawy oparcia tego przemysłu na surowcach krajowych, zamiast jak dotąd na półproduktach organicznych sprowadzanych z zagranicy — skierować powinno krajowy przemysł syntetyczno-organiczny na drogę normalnego rozwoju. Na tem tle zarysowała się w ostatnich miesiącach roku sprawozdawczego tendencja porozumienia między wszystkimi 4-ma fabrykami barwników, w kierunku wzajemnego pokrywania zapotrzebowania na półprodukty.

Światowa produkcja barwników oceniana jest na 180.000 tonn; głównymi producentami są następujące kraje:

Pakowanie specyfików w Sp. Akc. „R. Barcikowski”

Niemcy	75.000 t
Stany Zjednoczone A. P.	43.000 t
Wielka Brytania	23.000 t
Francja	16.000 t
Japonja	10.000 t
Szwajcaria	9.000 t

Japonja produkuje przeważnie proste barwniki siarkowe i azowe, a choć przewyższa Szwajcarję wielkością produkcji, ustępuje jej co do różnorodności wytwarzanych barwników.

Francuska produkcja rozkłada się między poszczególne rodzaje barwników w następujący sposób:

barwniki azowe	43,9%
barwniki zaprawowe	27,8%
barwniki siarkowe	12,7%
barwniki alizarynowe	4,0%
barwniki inne	11,5%

Ekstrakty garbarskie.

Rok 1930, pomimo trwającej depresji w garbarstwie, był naogół w produkcji ekstraktów pomyślniejszy od r. 1929.

Produkcja ekstraktów płynnych wynosiła około 1.600 tonn i zwiększyła się w porównaniu z r. 1929 o blisko 20%.

W dalszym ciągu prowadzono prace wstępne, związane z projektowaniem ustawieniem aparatury do wyrobu ekstraktów suchych; po przestudjowaniu najlepszych systemów w zaprzyjaźnionych zagranicznych fabrykach, w październiku udzielono zamówień na odpowiednią aparaturę oraz przystąpiono do prac przygotowawczych.

Po ustawieniu aparatów, fabryki polskie przystąpią do wyrobu ekstraktów suchych, opartych na patentach własnych oraz zagranicznych.

W dalszym ciągu prowadzono przy udziale stron zainteresowanych prace nad udoskonaleniem garbników syntetycznych.

Insektycydy. Produkcja preparatów owadobójczych w roku sprawozdawczym uległa dalszej rozbudowie i reorganizacji, przeprowadzanej przede wszystkim w dziale sprzedaży.

Preparaty polskie były badane w krajowych stacjach doświadczalnych i uzyskały jaknajlepszą opinię. To też obroty niemi, acz-

kolwiek jeszcze nieznaczne, jednak w 1930 roku wzrosły pokaźnie.

Dużym sukcesem było zniesienie bezcłowego przywozu insektycydów z zagranicy, co pozwoliło oprzeć przemysł polski na normalnych warunkach pracy przemysłowej i ułatwiło konkurencję z zagranicą.

Na specjalną uwagę zasługują posunięcia producentów amerykańskich w zakresie fabrykacji nowych insektycydów. W roku ubiegłym wypuszczono na rynek amerykański preparaty dymne, składające się z mieszanin dwuchloru etylenu i czterochloru węgla, lub tlenku etylenu i dwutlenku węgla. Preparaty te, nieszkodliwe w stosowanym rozcieńczeniu dla ludzi, są nader skuteczne w działaniu, jako środki owadobójcze, i dają pożądane rezultaty w przeciągu paru godzin.

Przemysł farmaceutyczny.

Krajowy przemysł farmaceutyczny w dalszym ciągu rozwijał przede wszystkim dział syntetyczny, przerzucając punkt ciężkości z produkcji małoskomplikowanych mieszanin na twórczą pracę syntetyczno-organiczną.

Produkcja wypuszczonego na rynek w końcu roku 1929 dwuetyloamidu kwasu pirydynobetakarbonowego rozwija się pomyślnie, podobnie zresztą, jak wytwórczość preparatów srebrnych, arsenobenzolowych i innych. Przede wszystkim jednak na specjalną uwagę i podkreślenie zasługuje rozwój produkcji pochodnych kwasu salicylowego, które z całkowitem powodzeniem wyprzeć mogą z rynku importowane salicylany. Fabrykacja ergosteryny naświetlanej (z krajowych drożdży) rozwinęła się tak pomyślnie, że zupełnie realną staje się możliwość jej eksportu.

Rozpoczęta w r. 1929 fabrykacja takich preparatów, jak trzeciorzędowy alkohol tróchlorobutyłowy, tiosiarczan złota, jodokakodylany i inne, rozwija się zupełnie pomyślnie.

Produkcja organopreparatów, zwłaszcza przetworów przysadki mózgowej i tarczycy, rozwija się korzystnie. Do polepszenia warunków rozwoju tej dziedziny przemysłu przyczyniło się niewątpliwie w dużej mierze ustalenie — w wyniku zabiegów Związku — niższej ceny (zł. 150.— za 1 hl) spirytusu do wyrobu organopreparatów. Niezależnie od rozwoju tego działu produkcji, przemysł far-

maceutyczny zwraca dużą uwagę na wyrób stosowanych obecnie chętnie w lecznictwie preparatów, zbliżonych do środków naturalnych, i dlatego też rozwija coraz silniej fabrykację ekstraktów roślinnych.

Ogólną produkcję przetworów farmaceutycznych w Polsce ocenić można za rok 1930 w wysokości 1.400.000 kg; produkcja ta jest zresztą wciąż niższa od zdolności produkcyjnej.

Najpoważniejszym niebezpieczeństwem, jakie miał przed sobą przemysł farmaceutyczny, były projekty powołania własnej produkcji chemiczno-farmaceutycznej w Kasach Chorych.

Kasa Chorych, jako instytucja ubezpieczeniowa na wypadek choroby, ma ściśle określony charakter i zadania, w których nie mieści się działalność przemysłowa — w znaczeniu prowadzenia własnej produkcji. Jest to dziedzina odmienna od zasadniczych zadań ubezpieczenia, dla instytucji Kas Chorych obca, i nie mogąca dać korzystnych wyników produkcyjnych lub finansowych. Pozostawiając nawet na uboczu sprawę użytkowania składek ubezpieczonych na rzecz budowy placówek, konkurujących z przemysłem — należy zwrócić uwagę, że podobne poczynania byłyby jednym z przejawów etatyzmu, przeciwko któremu całe życie gospodarcze oraz najwybitniejsi ekonomiści wypowiadają się jednomyślnie i stanowczo. Postaci rzeczy nie zmienia fakt, że rozszerzonej produkcji nie miałyby prowadzić poszczególne Kasy Chorych, lecz Ogólno-Państwowy Związek Kas Chorych. Wszystkie przesłanki, jakie wielokrotnie były formułowane z okazji dyskusji nad zagadnieniem etatyzmu, i które przemawiają przeciwko niemu — znajdują zastosowanie również i w tym wypadku.

Z punktu widzenia organizacji przemysłowej, powołanie do życia własnej produkcji Kas Chorych przedstawia bardzo poważne niebezpieczeństwa. Fabryki krajowe byłyby wówczas pozbawione znacznego odsetku odbiorców, ubezpieczonych na wypadek choroby; w konsekwencji musiałoby nastąpić zmniejszenie zapotrzebowania, obniżenie wysokości produkcji, podrożenie jej, nieopłacalność, wreszcie całkowita likwidacja wielu działów. W dalszej perspektywie oznaczało-

by to ruinę rozwijającego się pomyślnie w Polsce przemysłu chemiczno-farmaceutycznego. Przewidywania te nie są bynajmniej przesadzone, gdyż doświadczenie uczy, że zmniejszenie produkcji prowadzi do zaniku prosperacji i likwidowania istniejących placówek przemysłowych.

Związek przeciwdziałał energicznie projektom Kas Chorych, zwracając uwagę na niebezpieczeństwa, wynikające z podobnych poczynañ.

Chemiczny przerób drzewa. W przemyśle destylacji drzew liściastych w r. 1930 nastąpiło znaczne pogorszenie się koniunktury. Wprowadzenie wysokiej stawki celnej na octan wapnia w Stanach Zjednoczonych zatamowało zupełnie zbyt do tego kraju. Jak się zdaje, wielkie ilości estrów kwasu octowego zużywano tam jako środka do denaturacji spirytusu. Ze względu na łatwość oddzielania estrów, nietrudno było dopełniać nadużycia, które usunięto, zmieniając receptę środka skażającego.

Zaprzestanie eksportu do Ameryki spowodowało gwałtowną zniżkę cen w Europie; w Polsce obserwowaliśmy skutek tego import octanu z zagranicy, pomimo że produkcja krajowa może w nadmiarze zaspokoić potrzeby wewnętrzne. Polskie fabryki destylacji drzewa znalazły się w trudnym położeniu, z którego szukały wyjścia, wykańczając w fabryce w Hajnówce nową instalację; głównym jej celem jest otrzymywanie stężonego kwasu octowego bezpośrednio z octu drzewnego, z pominięciem octanu wapnia. Instalacja ta jest już obecnie w ruchu.

Wprowadzone pod koniec roku sprawozdawczego wyższe stawki celne na octan wapnia, kwas octowy i aceton polepszyły nieco położenie tego działu przemysłu, a w każdym razie utrudniły grozący w nowym splocie stosunków import octanu i kwasu octowego do Polski.

W roku ubiegłym eksportowano zagranicę węgiel drzewny w ilościach, odpowiadających mniej więcej średniej z lat dawnych, ponadto rozpoczęto eksport spirytusu drzewnego.

Ceny uzyskiwane przy eksporcie są bardzo niskie; niestety jednak, przemysł destylacji drzewa daje z metra drzewa określoną ilość węgla, octu i spirytusu, nie może więc

dowolnie regulować ilości wytwarzanego spirytusu.

Starania o uzyskanie premii nie dały wyników dodatnich.

Ceny wewnętrzne artykułów, wytwarzanych przez przemysł destylacji drzewa, miały tendencję wybitnie zniżkową: konsumpcja krajowa niewiele była niższa od konsumpcji zeszłorocznej.

Destylacja i ekstrakcja drzew iglastych, mające przede wszystkim na celu otrzymywanie kalafonii i terpentyny, odczuwały w roku ubiegłym tem gorszą konjunkturę, że walczyć musiały z importem terpentyny sowieckiej, sprowadzanej do Polski po cenach dumpingowych. Pewne ułatwienie sytuacji zarysowało się pod koniec roku sprawozdawczego — w związku z podwyższeniem stawek celnych na terpentynę.

Jakość kalafonii polskiej ulega stopniowej lecz ciągłej naprawie i obecnie znaleźć już można na rynku jasną kalafonję polskiego pochodzenia.

Sztuczny jedwab.

Fatalna konjunktura w przemyśle włókienniczym sprawiła, że wzrastająca bez przerw od r. 1920 krzywa produkcji sztucznego jedwabiu zmniejszyła się w roku ubiegłym zupełnie wyraźnie:

Rok	Kilogramy
1920	12.190
1921	57.000
1922	220.000
1923	400.000
1924	470.000
1925	625.000
1926	840.000
1927	1.500.000
1928	2.510.000
1929	2.730.000
1930	2.700.000

Fabryka w Myszkowie zawiesiła pracę w r. 1930 i prawie przez cały rok nie była czynna. Dwie pozostałe — w Tomaszowie i w Chodakowie — utrzymały produkcję w dzia-

le wiskozowym. Natomiast produkcja jedwabiu kolodjonowego została w Tomaszowie zatrzymana prawie całkowicie, gdyż wysokie koszty własne uniemożliwiają konkurencję z jedwabiem wiskozowym; w roku sprawozdawczym wyprodukowano 170.000 kg jedwabiu kolodjonowego, co stanowi zaledwie 6,3% ogólnej produkcji sztucznego jedwabiu w Polsce. Prowadzone są jednak badania nad otrzymaniem nowej przędzy kolodjonowej o specjalnych, niespotykanych dotychczas w sztucznym jedwabiem właściwościach. Jeżeli próby te, prowadzone przez Tomaszowską Fabrykę Sztucznego Jedwabiu wespół ze znanym uczonym niemieckim — Prof. Berlem, zostaną uwieńczone pomyślnym rezultatem, wówczas jedwab kolodjonowy odzyska utracone obecnie prawie całkowicie znaczenie.

W zakresie postępów technicznych zanotować trzeba dalsze udoskonalenia polskiej produkcji jedwabiu cienkoprzędnego, który obecnie wypuszczany jest na rynek w grubościach sześćdziesięciu, pięćdziesięciu pięciu i jeszcze niższych deniers. Uruchomienie produkcji krepy pozwoliło oprzeć fabrykację tkanin typu crêpe de Chine na wytwarzanej w Polsce przędzy, co stanowi duży krok naprzód w zakresie naszej samowystarczalności włókienniczej.

Polska produkcja sztucznego jedwabiu odczuwa bardzo poważnie konkurencję zagraniczną, zwłaszcza z uwagi na wzrastający przywóz nowego artykułu — vistry sztucznego jedwabiu, która zastępuje w pewnych wypadkach przędzę sztucznego jedwabiu. Niska bardzo stawka celna na vistrę, nie stojąca w żadnym stosunku do stawek na przędzę, premiuje przywóz vistry, zaś rozpoczęcie właściwej produkcji w kraju uzależnione jest najściślej od wprowadzenia odpowiedniej ochrony celnej. Celowe ukształtowanie stawek celnych ma więc tutaj podwójne znaczenie: pobudzenia do życia nowej gałęzi wytwórczości chemicznej, oraz przeciwdziałania importowi artykułu, który niebezpiecznie konkuruje z wytwarzanym w kraju produktem.

W przemyśle sztucznego jedwabiu zaznaczył się bardzo wyraźnie spadek cen. Wzrastająca walka konkurencyjna, spowodowana

światową nadprodukcją sztucznego jedwabiu, doprowadzona jest do niespodziewanie wielkich rozmiarów. Cen znormalizowanych nie ma nigdzie na świecie; w porównaniu z rokiem 1929 — spadły one o 40 — 50%, dla niektórych gatunków jeszcze niżej; zapasy w magazynach rosną nieustannie; mimo to, wszelkie próby utworzenia międzynarodowego porozumienia zawiodły.

Stan międzynarodowego rynku sztucznego jedwabiu zobrazowany jest w następującym zestawieniu (w tysiącach tonn):

Wyszczególnienie	1927	1928	1929	1930
Zapasy z poprzedniego roku	5,30	0,00	26,00	35,00
Produkcja	138,85	172,40	198,70	185,25
Ilość jedwabiu na rynku	144,15	172,40	224,70	220,25
Konsumcja	144,15	146,40	189,70	179,75
Zapasy na koniec roku	0,00	26,00	35,00	40,50

Poszczególne kraje świata wyprodukowały następujące ilości sztucznego jedwabiu (w tysiącach tonn):

K R A J	1927	1928	1929	1930
Stany Zjednoczone A.P.	34,70	44,80	50,10	54,50
Włochy	22,60	22,90	28 50	25,90
Wielka Brytania	17,60	23,10	25,60	22,58
Francja	12,70	18,50	22,40	20,90
Niemcy	18,20	23,80	19,50	18,20
Japonia	6,00	6,50	10,50	15,20
Holandja	7,30	8,50	9,50	8,15
Belgia	7,35	8,35	7,20	5,70
Szwajcaria	4,70	5,10	5,50	4,40
Polska	1,50	2,50	2,73	2,70
Czechosłowacja	1,55	2,70	2,30	2,35
Hiszpanja	1,40	1,30	1,60	1,80
Austria	1 50	2,40	2,10	0,77
Inne kraje	1,75	1,75	2,17	2,10
Razem	138,85	172,40	198,70	185,25

Produkcja sztucznego jedwabiu w r. 1930 przekroczyła prawie czterokrotnie wytwórczość jedwabiu naturalnego.

Kryzys w światowym przemyśle sztucznego jedwabiu, rozpoczęty jeszcze w r. 1929, pogłębił się znacznie w roku sprawozdawczym. Wiele fabryk zagranicznych zawiesiło całkowicie produkcję, a jeden rzut oka na spadek cen akcji przekonywa, jak głęboko sięga depresja:

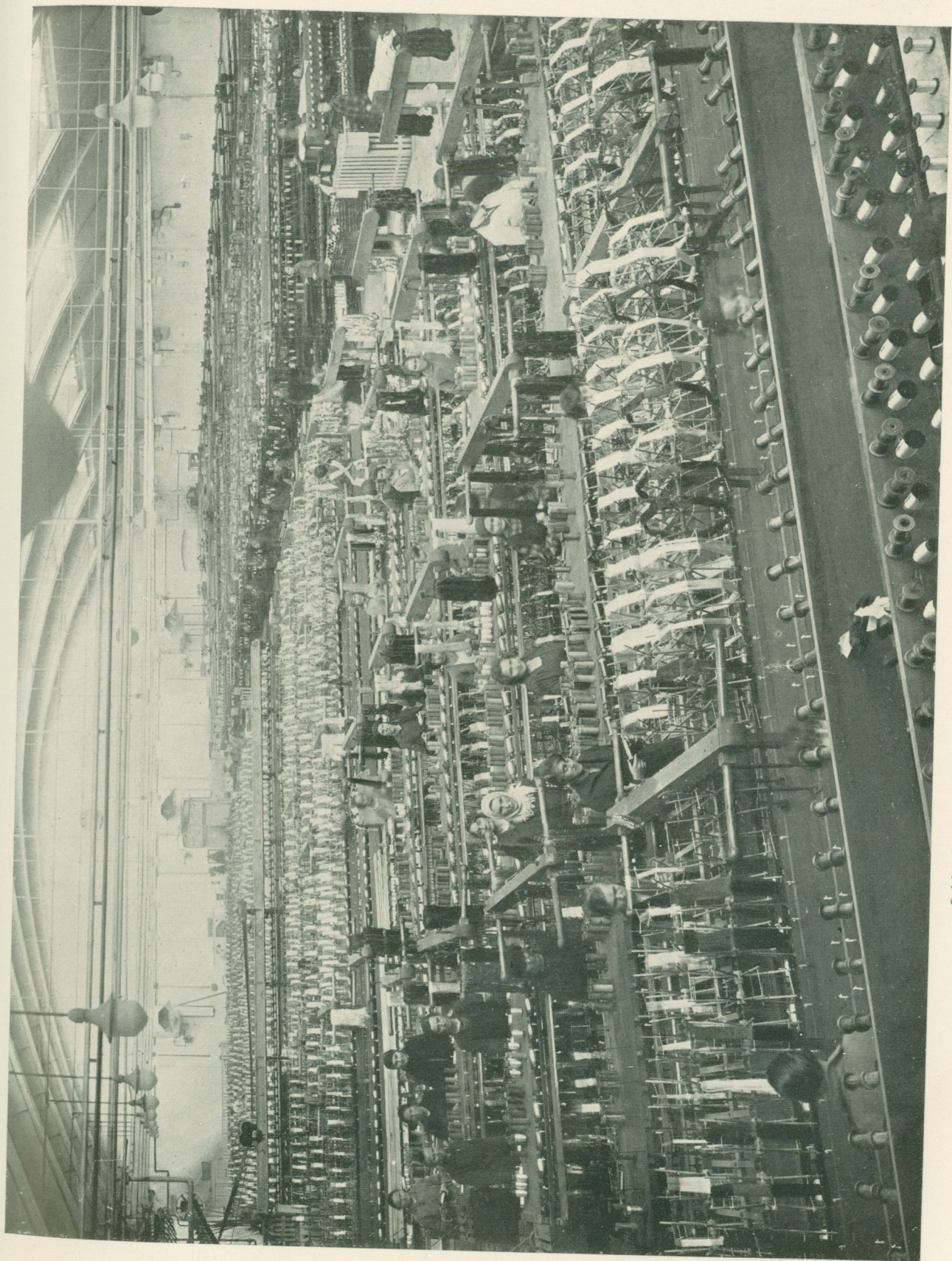
NAZWA AKCJI	Notowania giełdy w Zurichu			
	Lipiec 1928	Lipiec 1929	Lipiec 1930	Listopad 1930
Aku	398%	170%	88%	63%
I. P. Bemberg	626%	326%	92%	65%
Snia	160 Lit.	86,50 Lit.	51 Lit.	38 Lit.
Tubize	1600 fr. b.	1373 fr. b.	760 fr. b.	305 fr. b.
Brit. Celanese	80 sh.	28 sh.	12/6 sh.	8/6 sh.
Courtaulds	93 sh.	74 sh.	42/6 sh.	40/6 sh.

Przemysł tłuszczowy.

Ogólna światowa tendencja zniżkowa na surowce, która rozpoczęła się w trzecim kwartale r. 1929, w ciągu roku sprawozdawczego zaznaczyła się w dziedzinie surowców

tłuszczowych bardzo znacznym spadkiem cen, zarówno na nasiona oleiste jak na surowe oleje. Dla przykładu podajemy wahania cen zasadniczych surowców tłuszczowych.

N A Z W A	Sty-czeń	Luty	Ma-rzec	Kwie-cień	Maj	Czer-wiec	Lipiec	Sier-pień	Wrze-sień	Paź-dzier-nik	Listo-pad	Gru-dzień
Nasiona oleiste												
Kopra (za 1 tonnę) . . . £	22	22	21	21	21	21	19	18	17	15	16	15
Nasiona palmowe (za 1 t) £	16	15	15	14	15	14	12	12	12	10	12	11
Orzeszki ziemne „ £	17	16	15	16	16	15	15	14	14	12	13	12
Nasiona Soja (bób) „ £	10	9	8	9	9	9	9	9	9	8	7	8
Nasiona lnu (za 100 kg) fl. hol.	22.—	20.75	20.10	20.75	20.80	20.60	18.15	18.—	17.20	14.30	13.—	12.50
Oleje surowe.												
Olej kokosowy (za 1 t) £	34	35	33	34	34	32	31	28	27	25	28	27
„ palmowy „ £	32	32	31	31	31	29	27	27	25	24	28	25
„ orzechowy „ £	33	32	32	32	33	31	30	28	27	24	28	27
„ Soja „ £	30	30	28	28	28	26	25	25	24	22	22	22

Oddział manipulacji w Tomaszowskiej Fabryce Sztucznego Jedwabiu

Z powyższego wynika, że spadek cen w roku 1930 wynosił na nasiona oleiste od 20 do 34%, na oleje surowe od 18.2 do 26.6%.

Przemysł tłuszczowy, zwłaszcza średnie i wielkie przedsiębiorstwa, narażony został z tego powodu na bardzo poważne straty, gdyż nie mógł kalkulacji swych opierać równoległe na każdorazowych cenach światowych. Jak wiadomo, wszystkie gałęzie przemysłu przetwórczo-tłuszczowego, nie wyłączając również przemysłu olejarskiego, zmuszone są ze względu na odległość, trudności transportowe i zwyczaje handlowe na rynku światowym — zaopatrywać się terminowo w potrzebne im zapasy surowca, i na podstawie poczynionych zakupów rozkładać plan swojej działalności na dłuższy okres czasu. Tak więc przemysł olejarski zakupuje nasiona z terminem dostawy conajmniej trzymiesięcznym; przemysł przetwórczo-tłuszczowy (rafineryjny, mydlarski, tłuszczów jadalnych i inne) — zaopatruje się w terminach mniej więcej półrocznych, z czego około 3-ch miesięcy przypada na czas od chwili zakupu surowca do momentu jego przerobienia w fabryce, dalsze trzy miesiące — do czasu sprzedaży gotowych produktów na rynku krajowym. W tych warunkach cały przemysł tłuszczowy zmuszony był do wypośredkowania cen na gotowe produkty między cenami własnych kosztów surowca i osiągalnymi cenami na gotowe produkty, sprzedając zwłaszcza w drugiej połowie ubiegłego roku gotowe artykuły tłuszczowe poniżej własnych kosztów. Przyczyną tego niezdrowego zjawiska była obawa przed konkurencją zagraniczną, zwłaszcza holenderską i niemiecką, które normowały swoje ceny według każdorazowych światowych notowań.

Przywóz tłuszczów i olejów na potrzeby przemysłowe wynosił w porównaniu z r. 1929:

Tłuszcze zwierzęce	1929		1930	
	Ilość w tonach	Wartość w 1000 zł.	Ilość w tonach	Wartość w 1000 zł.
1) Łoje zwierzęce nieprzerobione	3.150	5.028	2.220	3.073
2) Łoje zwierzęce odsączone i przerobione .	12.188	19.885	11.645	17.199
3) Tran rybi	2.536	3 539	2.062	2.763
	17.874	28.452	15.927	23.035

Spadek więc przywozu wyniósł dla grupy 1) — 29.5%, dla grupy 2) — 4.5%, dla grupy 3) — 19%. Łączny spadek przywozu tłuszczów zwierzęcych wynosił 10.9%.

Tłuszcze i oleje roślinne	1929		1930	
	Ilość w tonach	Wartość w 1000 zł	Ilość w tonach	Wartość w 1000 zł
Oleje palmowy i kokosowy	25.165	37.373	23.956	32.252
Oleje Soja i sezamowy	19.040	26.126	13.594	16.794
Oleje roślinne oddzielnie niewymienione .	5.382	8.181	4.071	6.621
Olej bawełniany	333	414	391	369
Oliwa skażona	325	553	189	326
Olej lniany	61	121	63	120
	50.306	72.768	42.264	56.482

Przywóz tłuszczów i olejów roślinnych spadł ogółem o 16%, spadek dla najważniejszych pozycji wynosi:

Oleje palmowy i kokosowy	5%
Oleje sojowy i sezamowy	34%
Oleje inne oddz. niewymien.	24%

Powyższe ogólne zestawienia pozwalają skonstatować znaczny spadek produkcji przetwórczo-tłuszczowej w roku sprawozdawczym.

Warunki pracy przemysłu olejarskiego w porównaniu z latami ubiegłymi były korzystniejsze tylko ze względu na uregulowanie sprawy wywozu makuchów — jednak rezultat zeszłorocznej pracy jest niepomyślny, gdyż zapotrzebowanie na olej lniany spadło bardzo znacznie. Zakłady olejarskie, które w latach ubiegłych przerabiały w sezonie wyłącznie siemię lniane, w roku sprawozdawczym — pragnąc zapewnić sobie częściowe chociaż utrzymanie ruchu fabrycznego — czyniły próby sprowadzania innych nasion oleistych, przede wszystkim słonecznika, celem wytwarzania oleju słonecznikowego nadającego się do celów jadalnych. Ulgi celne na nasiona słonecznikowe pozwoliły olejarniom korzystać w szerszych rozmiarach z tego surowca. W związku z powyższem, import nasion oleistych doznał pewnego przekształcenia:

Siemię lniane	1929		1930	
	Ilość w ton- nach	Wartość w 1000 zł.	Ilość w ton- nach	Wartość w 1000 zł.
Przywóz	20.788	13.085	6.792	4.686
Wywóz	14.554	9.812	1.365	757
Saldo obrotu wynosi więc	6.234	3.273	5.427	3.929

Z powyższego wynika, że obserwowany w latach poprzednich przywóz siemienia lnianego zastąpiony był w roku sprawozdawczym krajowym siemieniem, co należy uważać za zjawisko niewątpliwie dodatnie. Produkcja oleju lnianego wykazała w porównaniu z rokiem 1929 spadek około 10% i wynosiła w r. 1930 przypuszczalnie 9.500 t. Obrót innemi nasionami oleistymi — przedewszystkiem słonecznikowemi — wyniósł:

Oddzielnie niewy- szególnione nasiona oleiste	1929		1930	
	Ilość w ton- nach	Wartość w 1000 zł.	Ilość w ton- nach	Wartość w 1000 zł.
Przywóz	6.394	5.412	15.239	7.179
Wywóz	756	349	218	136
Saldo przywozu. . .	5.638	4.063	15.021	7.043

Zwiększenie salda roku ubiegłego obejmuje prawie wyłącznie nasiona słonecznikowe, sprowadzane przez kilka olejarni. W roku 1930 przerobiono w olejarniach krajowych około 8.000 tonn nasion słonecznikowych, co odpowiada około 2.000 tonn oleju słonecznikowego.

Zakłady olejarskie w ciągu roku sprawozdawczego pracowały niejednolicie, gdyż zmuszone były do poszukiwania takich surowców, któreby umożliwiły zatrudnienie fabryk, dając przytem gwarancję, że wyprodukowany olej znajdzie zbyt na rynku.

Niektóre większe zakłady olejarskie zamierzały rozpocząć przerób nasion z orzeszków ziemnych. Natrafiono jednak na bardzo poważne zastrzeżenia ze strony rolnictwa, które upatrując w zwiększonej produkcji olejów, zwłaszcza oleju arachidowego, konkurencję dla tłuszczów naturalnych, czyniło wszelkie starania, ażeby władze rządowe nie udzielały zezwoleń na bezcłowy przywóz tych nasion.

Sprawa przywozu nasion oleistych, po-

dobnie jak całokształt polityki tłuszczowej, stanowiła w roku ubiegłym przedmiot specjalnej uwagi Rządu i sfer gospodarczych. Wyniki tych narad znajdą zapewne wyraz w zarządzeniach, które mają być wydane w ciągu roku 1931.

Budowa zakładu olejarskiego w Gdyni, z głównym celem przerobu egzotycznych nasion oleistych, postępuje naprzód. Zakład ten, uruchomiony w r. 1931, będzie w stanie pokryć zaledwie 25% ogólnego zapotrzebowania olejów egzotycznych. Pożądane byłoby więc stworzenie drugiej olejarni, lub rozszerzenie budowanej do takich rozmiarów, ażeby zapotrzebowanie polskiego przemysłu przetwórczo-tłuszczowego mogło być w całości pokryte, a tem samem ustał przywóz tłuszczów i olejów roślinnych. Należy stwierdzić, że przez zorganizowanie własnego ośrodka produkcji egzotycznych tłuszczów i olejów roślinnych, stworzone zostanie własne źródło nie tylko surowców dla przemysłu przetwórczo-tłuszczowego, lecz również makuchów egzotycznych, które w znakomitym stopniu ułatwią rolnictwu racjonalizację hodowli zwierzęcej.

Istniejące na obszarze celnym Polski 9 rafineryj zatrudnione były w roku sprawozdawczym tylko częściowo. Zdolność produkcyjna tych rafineryj wynosi około 63.000 tonn; faktyczna produkcja w roku ubiegłym — zaledwie około 26.600 tonn, co w porównaniu z rokiem 1929 (32.000 t.) stanowi spadek 17%.

Działający od grudnia 1929 r. syndykat rafineryj olejów jadalnych stworzył wspólne biuro sprzedaży pod firmą „Baro“ (Biuro agenturowe rafineryj olejów). W ciągu roku sprawozdawczego syndykat zdołał w bardzo znacznym stopniu zrationalizować produkcję olejów jadalnych, normalizując gatunki oleju i określając wytwórczość poszczególnych zakładów w drodze kontyngentowania. Najskuteczniejszą jednak była działalność syndykatu w dziedzinie handlu olejami. Pomimo wielkich trudności, udało się przeprowadzić bardzo ścisłą selekcję wśród kupiectwa, unormować warunki sprzedaży, terminy płatności i t. p. Można śmiało rzec, że handel olejami jadalnymi, dzięki wytrwałej pracy biura sprzedaży, został w całości uregulowany.

Zaznaczyć przytem należy, że w dążeniu

do właściwego unormowania cen, za podstawę brano stale ceny światowe, czego najlepszym dowodem jest, że w roku sprawozdawczym syndykat 9 razy obniżał ceny w zależności od spadku cen światowych. Łączna zniżka cen wynosiła 24% w stosunku do cen na początku r. 1930.

Przemysł margarynowy i tłuszczów jadalnych najbardziej — z pośród innych gałęzi przemysłu tłuszczowego — ucierpiał na tle ogólnego kryzysu. Dotychczasowa rozpiętość cen między fabrycznymi tłuszczami jadalnymi a masłem i szmalcem w r. 1930 zniwelowana została bodaj całkowicie. W tych warunkach — konsument zazwyczaj daje pierwszeństwo tłuszczom naturalnym. Mimo jednak znaczny spadek cen, spożycie wszelkich tłuszczów w porównaniu z poprzednimi latami wykazuje obniżenie, które w większym stopniu dotyczy tłuszczów fabrycznych, niż naturalnych. Produkcja margaryny zmalała do 9.500 tonn, co w porównaniu z rokiem 1929 (12.000 tonn) stanowi zniżkę 29,8%. Wytwórczość tłuszczów stuprocentowych (tłuszcz kokosowy) wynosiła za rok ubiegły 4.700 tonn, w r. 1929 — 6.350 tonn, a więc spadła o 26%.

Gdyby obecna krytyczna sytuacja nie doznała w najbliższym czasie poprawy, a spożycie tłuszczów uległo dalszej niższe, to niewątpliwie liczyć się trzeba z faktem jeśli nie całkowitego zaniku, to w każdym razie ograniczenia do minimum produkcji tłuszczów jadalnych. Byłoby to z wielką szkodą dla tego działu przemysłu, którego rozwój datuje się zaledwie od 2—3 lat, a który ma wszelkie dane, ażeby zająć czołową pozycję w całości kształcie przemysłu tłuszczowego.

W roku 1930 podtrzymywane były w dalszym ciągu próby eksportu; wywieziono na Słowaczną 56.000 kg. margaryny.

W roku sprawozdawczym podwyższona została wydatnie stawka celna na szmalec, z równoczesnym wprowadzeniem ulg celnych na szmalec nierafinowany, służący do przetworu. W wyniku takiego ukształtowania stosunków celnych, powstały w Polsce 3 rafinerie szmalcu (w Będzinie, we Lwowie i w Toruniu), które przerabiają szmalec surowy. Należy się zresztą spodziewać, że w związku z udoskonaloną zbiórką tłuszczów odpadkowych w Polsce i stopniowym przestawianiem

hodowli świń mięsnych na tłuszczone — w r. 1931 ustanie konieczność sprowadzania z zagranicy tłuszczów wieprzowych, zaś krajowe rafinerie szmalcu oprą swoją wytwórczość wyłącznie na tłuszczach krajowych.

Ogólne spożycie wszelkich tłuszczów (zwierzęcych i roślinnych) w Polsce ocenić można za rok 1930 w następujący sposób:

Tłuszcze zwierzęce naturalne		
Przypuszczalna produkcja masła	145.000 t.	
Wywóz	12.000 „	
Pozostało do spożycia w kraju	132.900 t.	132.900 t.
Produkcja krajowa słoniny i szmalcu (spożycie krajowe)	115.000 „	
Przywóz szmalcu i słoniny .	13.000 „	
	128.900 t.	128.900 „
Inne tłuszcze i oleje roślinne naturalne i fabryczne		
Margaryna	9.500 „	
Oleje jadalne rafinowane . .	11.780 „	
Oleje jadalne nierafinowane .	2.000 „	
100% -owe tłuszcze stałe (kokosowe)	4.700 „	
	27.980 t.	27.980 „
Razem .		289.780 t.

W przeliczeniu na głowę mieszkańca (31 milionów ludności) spożycie tłuszczów w Polsce wynosiło w roku 1930 — 9,34 kg. na osobę, co w porównaniu z rokiem 1929 stanowi spadek ok. 1,2%.

Wytwórczość przemysłu mydlarskiego i środków do prania skierowana jest przede wszystkim ku zaopatrzeniu rynku wewnętrznego w te artykuły najpierwszej potrzeby. Obrót niemi był wielce utrudniony z powodu niewypłacalności kupiectwa, rozciągania terminów płatności, nielojalnej konkurencji i t. p. Szczególnie dotkliwie stan ten odczuły większe przedsiębiorstwa, które zmuszone są do układania programu produkcji na dłuższy, 4—6-miesięczny okres czasu, z czym wiąże się również sposób pokrywania zapotrzebowania na surowce. Tendencja na surowce w ciągu całego roku była zniżkowa, te więc przedsiębiorstwa, które utrzymywały przez cały rok ciągłość produkcji, musiały ceny kalkulować w wielu wypadkach poniżej wła-

snych kosztów, chcąc podążyć za spadkiem cen światowych. To też obserwowaliśmy w ciągu roku znaczne rozbieżności cen mydła i środków do prania, pochodzących z dużych fabryk, w porównaniu z takimi samymi artykułami, produkowanymi w drobnych wytwórniach mydlarskich. Różnica cen w niektórych wypadkach dochodziła do 20%. Ogólna wytwórczość artykułów mydlarskich i środków do prania utrzymała się na poziomie roku 1929, przyczem stwierdzić należy, że stosunek wytwórczości zakładów wielkich i drobnych wytwórni przesunął się w roku sprawozdawczym na korzyść tych ostatnich. Było to zjawisko wręcz odmienne od tego, jakie obserwowaliśmy w r. 1929: drobne wytwórnie, korzystając doraźnie z niższych cen surowca, wypuszczały artykuły gotowe po cenie znacznie niższej, a w wielu okęgach zdołały częściowo wyprzeć lepsze galunkowo produkty wielkich zakładów przemysłowych. Sprzyjało temu również nastawienie konsumenta, który — dążąc do ograniczenia swego budżetu — dawał pierwszeństwo artykułom tanim.

Przemysł glicerynowy zmniejszył znacznie obroty; spadek wytwórczości w porównaniu z r. 1929 wynosi około 12%: produkcja w roku 1929 — 1.800 tonn, w r. 1930 — 1.600 tonn. Bardzo znacznie zmniejszyło się zużycie gliceryny na potrzeby przemysłowe i chociaż większe zakłady starały się nadmiar swojej produkcji ulokować zagranicą, to jednak wywóz, wynoszący ogółem 255 tonn, nie zdołał wyrównać strat wewnętrznej konsumpcji. Pod koniec roku każda z wytwórni gliceryny posiadała dość poważne zapasy na składach.

Inne gałęzie przemysłu przetwórczo-tłuszczowego, jak fabrykacja smarów, apretur i t. d., której odbiorcami są przemysł włókienniczy, poligraficzny, maszynowy i inne, w roku sprawozdawczym zaledwie wegetowały. Zużycie wszelkich tłuszczów technicznych uzależnione było od stanu zatrudnienia poszczególnych przemysłów odbiorczych.

W wyniku przeprowadzonej w Londynie fuzji wielkich koncernów tłuszczowych, dokonane zostało w Polsce zespolenie firmy „Przemysł Tłuszczowy Schicht S. A.” z firmą „Sunlajt S. A.” Spółką przejmującą była pierwsza z wymienionych. W związku z tą fuzją, jak również z uwagi na wykonane w

firmie Schicht S. A. w ostatnich 2-ach latach inwestycje, kapitał nowego przedsiębiorstwa, które przybrało nazwę „Przemysł Tłuszczowy Schicht — Lever S. A.”, podwyższony został do 10 milionów złotych.

W grupie małych i średnich zakładów tłuszczowych czynione były w dalszym ciągu próby porozumienia między fabrykami mydlarskimi, odnośnie unormowania cen i warunków sprzedaży. Niestety, próby te nie doczekały się dotąd realizacji z powodu braku należytego zrozumienia sprawy, zwłaszcza przez drobne wytwórnie.

W przemyśle rafineryjnym, jak już wyżej wspomniano, działa porozumienie w ramach Syndykatu z własną organizacją sprzedaży.

W przemyśle margarynowym istnieje również luźne porozumienie wszystkich wytwórni w zakresie warunków sprzedaży, częściowo również co do cen. Porozumienie to po winnoby przybrać ściślejszy charakter.

Przemysł klejowy. Stałe zmniejszanie się spożycia kleju kostnego, dywersja uprawiana zapomocą dumpingu na rynku polskim przez Sowiety, zahamowanie w połowie roku eksportu do Ameryki w związku z uchwaleniem przez kongres Stanów Zjednoczonych podwyżki ceł — spowodowały konieczność ograniczenia u nas produkcji i dalszą zniżkę cen. Produkcja kleju kostnego w porównaniu z rokiem poprzednim uległa zmniejszeniu o 25%; ponieważ zaś sprzedaż polskich fabryk na rynku krajowym spadła o 15%, przeto udało się zmniejszyć zapasy towaru gotowego. Ograniczenie produkcji wpłynęło jednak na jej podrożenie.

Wprowadzony przez Radę Ministrów w roku ubiegłym zakaz przywozu kleju nie zdołał okazać wpływu jeszcze w tym samym okresie operacyjnym, gdyż rynek polski w pierwszej połowie 1930 r. został zalany klejem rosyjskim w takich ilościach, że zlikwidowanie powstałych zapasów wymagać będzie dłuższego czasu.

Znaczne straty spowodował również dotkliwy spadek cen łożu kostnego, którego ceny dochodziły w roku poprzednim do £. 31.—.—, obecnie zaś wynoszą zaledwie £. 18.—.—.

Zatrważający wzrost zapasów mąki kostnej we wszystkich fabrykach polskich i brak

wszelkich widoków na rychłą poprawę w rolnictwie skłoniły polskie fabryki do wyeksportowania znacznych ilości tego artykułu po cenach niższych od kosztu własnego. Jedynie w ten sposób udało się zredukować zapasy. Krajami odbiorczymi były Finlandja, Czechosłowacja i Stany Zjednoczone; na rynkach tych wypadło jednak walczyć z konkurencją sowiecką.

Naogół wypada podkreślić, że w roku sprawozdawczym przemysł kostno-klejowy znajdował się stale pod grozą dumpingu sowieckiego.

Farby i lakiery.

Stan przemysłu farb i lakierów uległ w r. 1930 pewnemu pogorszeniu w stosunku do r. 1929, zarówno pod względem wysokości produkcji, jako też wypłacalności odbiorców. Ogólna depresja gospodarcza, a szczególnie zastój w przemyśle budowlanym, spowodowały ograniczenie zbytu lakierów i farb o ca. 20%.

Fabryki nie wykorzystały swej zdolności produkcyjnej nawet w czasie trwania właściwego sezonu. Ogólna produkcja wszystkich wyrobów łącznie wyniosła około 5 milionów kg, wartości około 16.000.000 złotych. Nowe zakłady nie powstały, a istniejące, — poza nielicznymi wyjątkami, — nie rozszerzały swych warsztatów produkcji.

Pomimo znacznej wyżki cen na szereg surowców, która nastąpiła z końcem r. 1929 i trwała do lata r. 1930 — ceny lakierów nie zostały podwyższone w tymże czasie i kalkulacja obecna oparta jest na minimalnym zysku.

Pod względem zaopatrzenia w surowce, przemysł farb i lakierów znajduje się w trudnych warunkach. Wprawdzie większość surowców lakierniczych produkowana jest w kraju w dostatecznych ilościach i w odpowiedniej jakości (olej lniany, spirytus, benzyna, niektóre farby suche), lecz poważne ilości materiałów pomocniczych muszą być wciąż jeszcze importowane z zagranicy. Wskazać tu można: rozpuszczalniki do lakierów celulozowych, wyższe gatunki kałafonji, wyższe gatunki ochry, żywice sztuczne zastępujące kopale, rozliczne gatunki nitrocelulozy (krajowa jej produkcja nie wytwarza całej gamy rodzajów, lecz tylko niektóre typy), czernie, sadze i t. d.

Ta okoliczność, jak również wyższe niż zagranicą ceny niektórych surowców i materiałów pomocniczych sprawiają, że podjęte próby eksportu lakierów z Polski zawiodły prawie całkowicie.

Istniejąca organizacja fabryk farb i lakierów w formie Sekcji przy Związku Przemysłu Chemicznego utrzymała się nadal. Konwencja dotycząca warunków sprzedaży, a w szczególności cen minimalnych i terminów płatności, została wzmocniona przez uprządkowanie listy niesumiennych płatników, co w pewnej mierze uchroniło zrzeszone fabryki od strat z powodu niewypłacalności odbiorców.

Przemysł perfumeryjno-kosmetyczny.

Pomimo ogólnoswiatowej depresji gospodarczej, pierwsze 8 miesięcy roku sprawozdawczego były względnie pomyślne dla przemysłu mydeł toaletowych i perfumeryjnego; wykazał on silne tempo produkcji i zdawało się, iż obroty osiągną znaczną nadwyżkę w stosunku do okresu poprzedniego.

Ostatnie miesiące r. 1930 sprowadziły jednak załamanie konjunktury w tej również dziedzinie: obroty spadły gwałtownie, nie osiągając w ostatecznym rezultacie wysokości roku poprzedzającego, chociaż produkcja utrzymała się naogół w ramach r. 1929.

Ogólną produkcję wyrobów perfumeryjno-kosmetycznych ocenić można jak następuje:

Wyprodukowano	1929	1930
Mydeł toaletowych . .	2.500.000 kg.	2.500.000 kg.
Środków do pielęgnowania zębów . . .	200.000 „	300.000 „
Artykułów kosmetycznych	150.000 „	200.000 „
Wyrobów opartych na spirytusie	760.000 „	660.000 „

Przywóz wyrobów perfumeryjnych wykazuje w r. 1930 poważny wzrost (przeszło miliona złotych) co należałoby przypisać słabnącej propagandzie na rzecz używania wyrobów krajowych.

Wywóz wzrósł wprawdzie, jednak jeszcze nie zajmuje godnego uwagi miejsca w naszym

obrocie towarowym z zagranicą. Należy sądzić, iż przy dalszej pomocy polskich placówek zagranicznych i Państwowego Instytutu Eksportowego uda się wydatniej rozszerzyć penetrację wyrobów perfumeryjnych na rynki zagraniczne.

Ciekawą próbę uregulowania handlu wewnętrznego wyrobami perfumeryjno-kosmetycznymi i zapewnienia godziwego zarobku detaliście podjęły: Komisja Normalizacji Cen w Warszawie i Tow. Ochrony Cen w Poznaniu; poczynania na gruncie poznańskim dały już nawet pewne rezultaty, które w przyszłości pozwolą może na dokładne zrationalizowanie handlu rzeczonymi artykułami.

Przemysł gumowy.

Produkcja przemysłu gumowego — w związku z ogólną sytuacją gospodarczą — zmalała dość poważnie, czego wyrazem jest mniejszy niż w r. 1929 import kauczuku surowego, który wyniósł:

w r. 1928	3.400 tonn
w r. 1929	4.041 „
w r. 1930	3.151 „

Położenie przemysłu obuwia gumowego było w roku sprawozdawczym specjalnie trudne — z uwagi na coraz silniej na rynek polski napierający import sowiecki. Wszystkie charakterystyczne cechy dumpingu rosyjskiego zarysowały się nader plastycznie w przywozie obuwia gumowego, które oferowane było częstokroć po cenach, nie pokrywających nawet kosztów kauczuku, zawartego w gotowym towarze. Polscy producenci obuwia gumowego, zarówno w celach wspólnej obrony przed złośliwym importem, jak uregulowania wewnętrznych warunków konkurencyjnych, powołali w ubiegłym roku do życia porozumienie gospodarcze, które podlegało ewolucji pod względem konstrukcyjnym. Wydaje się, że najcelowszą formą porozumienia będzie syndykat ze wspólnym biurem sprzedaży.

Rok sprawozdawczy charakteryzował się znacznym spadkiem cen surowców, który też miał miejsce w zakresie kauczuku surowego. Według notowań giełdy londyńskiej, kauczuk surowy gatunku Para fin kosztował w styczniu 1930 — $6\frac{1}{8}$ d za 1 lb, w grudniu

1930 — $6\frac{1}{8}$ d za 1 lb, zaś transakcje dokonywane były po cenach jeszcze niższych. Przyczyna tego stanu rzeczy leży również w nadprodukcji kauczuku surowego: w r. 1929 produkcja światowa wyniosła 854.000 tonn, konsumpcja 817.000 tonn. To też próby otrzymywania kauczuku syntetycznego (posunięte szczególnie daleko w Niemczech) zdają się nie mieć z punktu widzenia handlowego większych widoków powodzenia.

Inne gałęzie przemysłu chemicznego.

W pozostałych gałęziach przemysłu chemicznego sytuacja nie była korzystna. Wszędzie obserwowaliśmy zmniejszenie popytu, wzrost zapasów magazynowych, ograniczanie produkcji.

Zanotować jednak należy rozpoczęcie fabrykacji kilku niewytwarzanych dotąd artykułów chemicznych. Uruchomiona więc została w Żąbkowicach nowoczesna instalacja do fabrykacji wody utlenionej. W Krośnie rozpoczęto produkcję chemicznie czystego kwasu siarkowego — przez destylację kwasu śląskiego w tyglach kwarcowych. W Toruniu rozpoczęto produkcję kapsli, arkuszy i torebek analogicznych do celofanowych — pod nazwą „Polofanu”.

Odłogiem leży tymczasem wielki dział produkcji mas plastycznych, choć i tutaj zasignalizować należy uruchomienie w Krakowie poważnej fabryki wyrobów z mas plastycznych, opartych na materiale wyjściowym, który w końcowych etapach produkcji wyrabiany jest w kraju.

Bilans handlowy przemysłu chemicznego.

Ogólny bilans przywozu i wywozu produktów chemicznych w ciągu ostatnich trzech lat zobrazowany jest w tablicy na str. 51.

Układ bilansu handlowego przemysłu chemicznego w r. 1930 odznacza się poważnymi przemianami strukturalnymi w porównaniu do lat poprzednich, co wywołane jest przeważnie działaniem kryzysu ekonomicznego. Przywóz spadł o 125 milionów złotych, czyli o 30% — największe różnice powstały w zakresie surowców i półproduktów; natomiast spadek przywozu wyrobów gotowych był procentowo mniejszy i wyraził się cyfrą ok. 25%. Zmniejszony przywóz surowców i półproduktów, zaznaczający się we wszyst-

Nazwa kraju	P r z y w ó z						W y w ó z					
	w t y s i ą c a c h z ł o t y c h											
	1928	%	1929	%	1930	%	1928	%	1929	%	1930	%
Anglja	36.817	9	25.733	6	24.021	9	2.316	4	3.264	4	5.102	5
Austria	15.112	4	13.242	3	6.371	2	1.308	2	3.816	4	2.090	2
Belgja	11.968	2	20.985	5	6.825	2	12	—	1.240	1	1.320	1
Czechosłowacja	12.060	3	14.600	4	9.122	3	4.736	8	3.864	4	3.869	4
Danja	20.491	5	26.456	6	8.521	3	12	—	1.426	2	2.352	3
Francja	31.413	8	25.435	6	16.041	5	19	—	858	1	502	—
Holandja	13.865	3	15.694	4	12.591	4	1.228	2	2.579	3	318	—
Łotwa	8.840	2	4.376	1	1.633	—	6.392	10	5.003	6	1.984	2
Niemcy	149.300	35	152.821	36	120.191	41	20.883	33	37.701	42	32.187	35
Rosja	2.699	1	5.451	1	6.740	2	2.362	4	2.561	3	2.315	3
Rumunja	147	—	286	—	31	—	1.393	2	1.422	2	1.456	2
Stany Zjednoczone A. P.	19.563	5	16.599	4	11.709	4	1.611	2	2.438	3	765	—
Szwajcaria	10.837	2	6.665	2	6.885	2	104	—	1.192	1	868	1
Szwecja	5.633	1	4.742	1	1.597	—	1.879	3	2.570	3	2.774	3
Węgry	116	—	1.400	—	341	—	340	—	1.256	2	3.709	4
Włochy	4.039	1	5.507	1	2.942	1	50	—	486	—	362	—
Inne kraje.	83.539	19	80.154	20	59.544	20	17.151	30	18.158	19	32.849	35
Razem	426.439	100	420.145	100	295.105	100	61.796	100	89.839	100	94.872	100

kich działach przemysłu chemicznego — wymownie wskazuje na proces ograniczania produkcji.

Odmienne zjawisko obserwujemy w dziedzinie wywozu, gdzie eksport wyrobów gotowych wzrósł z 77% w r. 1929 do 89% w r. 1930, natomiast wywóz surowców i półproduktów zmalał z 23% na 11%. W ostatecznym rezultacie, wzrost wywozu w przemyśle chemicznym wyraził się cyfrą 5.000.000 zł.; rozszerzenie wywozu wyrobów gotowych z 69 milionów złotych na 85 milionów złotych, czyli o 23%, należy uznać za objaw dodatni. Przemiany w dziedzinie wywozu spowodowane zostały trudną sytuacją na rynku wewnętrznym i zmniejszeniem jego pojemności, co zmuszało w konsekwencji do szerszej ekspansji na rynki zagraniczne, czasem nawet ze znacznymi stratami polskiego eksportera. Wszystkie wymienione przekształcenia w bilansie handlowym przemysłu chemicznego wyraziły się poważnym zmniejszeniem salda ujemnego, które wynosiło w r. 1924 ok. 330 milj. zł, zaś w r. 1930 — ok. 200 milj. zł.

Analizując poszczególne pozycje, należy podkreślić znaczny spadek przywozu nawo-

zów sztucznych (o blisko 56 milionów złotych), mianowicie żużli Thomasa, wysoko-procentowych soli potasowych oraz saletry. Zmiany w tej dziedzinie, będąc wynikiem pogłębiającego się stale kryzysu w rolnictwie — wywarły decydujące piętno na układzie całego bilansu handlowego produktów chemicznych. Zmniejszony został również przywóz fosforytów o ok. 4.000.000 zł., łącznie więc pozycja nawozów sztucznych wykazała różnicę o 60 milionów złotych.

W grupie produktów nieorganicznych jedynie kwas azotowy wykazuje spadek w przywozie o 1.000.000 zł. (w związku z ograniczoną produkcją sztucznego jedwabiu kolodjonowego); inne artykuły nie odczuły poważniejszych zmian.

W przemyśle tłuszczowym dały się również odczuć skutki przesilenia gospodarczego, co wyraziło się zmniejszeniem przywozu surowców i półproduktów o ok. 28.000.000 zł. W liczbie tej zmniejszenie o 8½ miliona złotych dotyczy siemienia lnianego — w związku ze spadkiem produkcji oleju lnianego i oparciem jej na siemieniu krajowym.

Nieznaczne zmiany zaszły w obrocie ar-

tykułami destylacji węgla. Przywóz smoły surowej spadł o 1.000.000 zł., gdyż wskutek ograniczenia destylacji, zapasy krajowej smoły wystarczyły prawie całkowicie na pokrycie wewnętrznego zapotrzebowania. W tychże granicach spadł przywóz smoły preparowanej, benzolu surowego i paku. W dziedzinie produktów destylacji drzewa obniżył się przywóz kalafonji i galipotu o 500.000 zł.

W grupie produktów syntetycznych spadł przywóz barwników o 2 miliony złotych, pod wpływem zmniejszonego zapotrzebowania przemysłu włókienniczego. Natomiast przywóz garbników i ekstraktów garbarskich wzrósł o ca. 3 miliony złotych.

Pozycja wyrobów gumowych wykazuje poważne stosunkowo odchylenia. Przywóz surowców zmniejszył się o ok. 5 milionów złotych, czyli o 33%; spadł również przywóz opon i dętek samochodowych, kaloszy i wszelkich wyrobów technicznych o łączną sumę ok. 5 milionów złotych.

Spadł przywóz gumy arabskiej i senegal-

skiej o 5.000.000 zł., jedwabiu sztucznego o 5.000.000 zł., farb i lakierów o 4.000.000 zł.

W zakresie wywozu przemysł chemiczny poczynił znaczne wysiłki, dążąc do umieszczenia nadprodukcji na rynkach zagranicznych.

Wywóz superfosfatu wzrósł o 100%, siarczuanu amonu o 200%; łączny wywóz tych 2-ch nawozów wyniósł 24.000.000 zł. w r. 1930 wobec 9.700.000 zł. w r. 1929. Nieznacznie wzrósł wywóz sody kaustycznej i amonjalkalnej. Pozycja kwasu siarkowego wykazuje zwiększenie o 50%. Jedynie wywóz żelazocyanków spadł z 1.700.000 w r. 1929 na 900.000 zł. w r. 1930, co zresztą jest wynikiem pewnych przekształceń udziału polskiego w konwencji międzynarodowej. Wywóz jedwabiu sztucznego wzrósł o 4.000.000 zł., kaloszy i obuwia gumowego o 4.000.000 zł. Poza tem rozpoczęty został wywóz szeregu nowych artykułów chemicznych.

Obrót handlowy w zakresie produktów chemicznych z poszczególnymi krajami przedstawiał się jak następuje:

Bilans przywozu i wywozu produktów chemicznych

Wyszczególnienie	P r z y w ó z			W y w ó z		
	1928	1929	1930	1928	1929	1930
	w t y s i ą c a c h z ł o t y c h					
Przemysł nieorganiczny:						
Surowce	71.022	68.144	27.787	1.990	1.291	1.655
Półprodukty	369	386	269	—	1	1
Wyroby gotowe	44.032	50.346	26.758	23.857	26.538	38.021
	115.423	118.876	54.814	25.847	27.875	39.677
Przemysł tłuszczowy:						
Surowce	22.484	21.898	11.053	5.194	9.842	805
Półprodukty	74.439	88.053	73.374	569	330	69
Wyroby gotowe	11.095	.629	9.264	4.164	5.732	4.852
	106.018	119.580	93.691	9.927	15.904	5.726
Przemysł suchej destylacji:						
Surowce	1.838	1.464	547	53	398	23
Półprodukty	1.775	2.898	1.864	8.560	8.679	7.541
Wyroby gotowe	6.597	8.281	7.878	8.235	7.558	6.298
	10.210	12.643	10.289	16.848	16.635	13.862
Przemysł syntetyczny:						
Surowce	—	—	—	—	—	—
Półprodukty	9.952	11.840	11.201	20	31	302
Wyroby gotowe	41.812	27.900	28.583	577	229	170
	51.764	39.740	39.784	597	260	472
Przemysły różne:						
Surowce	28.301	27.546	15.795	497	353	305
Półprodukty	—	5.454	5.469	—	59	33
Wyroby gotowe	114.723	96.306	75.263	8.080	28.753	34.797
	143.024	129.306	96.527	8.577	29.165	35.135
Razem . .	426.439	420.145	295.105	61.796	89.839	94.872
Procentowe zestawienie przywozu i wywozu						
Surowce	29 ⁰ / ₀	28 ⁰ / ₀	19 ⁰ / ₀	12 ⁰ / ₀	13 ⁰ / ₀	3 ⁰ / ₀
Półprodukty	20 ⁰ / ₀	26 ⁰ / ₀	31 ⁰ / ₀	15 ⁰ / ₀	10 ⁰ / ₀	8 ⁰ / ₀
Wyroby gotowe	51 ⁰ / ₀	46 ⁰ / ₀	50 ⁰ / ₀	73 ⁰ / ₀	77 ⁰ / ₀	89 ⁰ / ₀

Tabela ta obejmuje jedynie kraje, z którymi dokonaliśmy większych obrotów; stwierdzić jednak należy, że w r. 1930 przemysł chemiczny nawiązał stosunki z najodleglejszymi nawet rynkami zbytu, konkurując skutecznie z eksporterami innych krajów.

* *

W 1930 r. Związek Przemysłu Chemicznego wstąpił w dziesiąty rok istnienia, w dziesiąty rok prac i wysiłków, mających na celu obronę stanowiska i interesów wytwórczości chemicznej. Nie poruszając kwestji skuteczności i pożytku poczyniń Związku, trzeba stwierdzić, że organizacja nasza wytrzymała próbę życia: zarówno wzrastająca ilość członków, jak stopniowo podwyższający się budżet, jak wreszcie — coraz szerszy zasięg wpływów Związku świadczą ponad wszelką wątpliwość, że idea zrzeszenia przedsiębiorstw chemicznych i charakter organizacji były trafne i celowe.

Nie zatrzymując się szczegółowo nad wszechstronnem rozważeniem 10-cioletniej działalności Związku, która jest omówiona dokładnie w poprzednich dorocznych sprawozdaniach, na tem miejscu można wskazać tylko kilka przebytych etapów, charakteryzujących rozwój Związku.

Dn. 19 marca 1921 r. odbyło się organizacyjne zebranie przedstawicieli 22-ch fabryk chemicznych, które powołało do życia organizację, mającą na celu obronę interesów i reprezentowanie polskiego przemysłu chemicznego.

W skład pierwszego Zarządu Związku weszli: ś. p. Jan Kozłowski — prezes, Dr. Józef Landau — wiceprezes oraz Marjan Lewandowski, Inż. Włodzimierz Płużański, Inż. Zygmunt Toeplitz, Prof. Józef Zawadzki, Inż. Feliks Wiślicki, Inż. Edward Natanson, Dr. Cyryl Ratajski — członkowie Zarządu.

Dn. 1 kwietnia 1921 r. Związek rozpoczął działalność na podstawie statutu, zatwierdzonego przez Ministra Spraw Wewnętrznych dn. 31 stycznia 1921 r.

W pierwszym roku istnienia — Związek oprócz spraw celnych, które od początku były jednym z kardynalnych zagadnień, zajmował się zaopatrzeniem przedsiębiorstw

w węgiel oraz podejmował starania w zakresie rewindykacji mienia zniszczonych podczas wojny fabryk chemicznych.

Ilość członków Związku stopniowo wzrastała i wynosiła:

Na dzień 31. XII. 1921	. . .	31 członków
" " 1922	. . .	46 "
" " 1923	. . .	61 "
" " 1924	. . .	69 "
" " 1925	. . .	70 "
" " 1926	. . .	79 "
" " 1927	. . .	96 "
" " 1928	. . .	102 "
" " 1929	. . .	104 "
" " 1930	. . .	106 "

Niełatwa na warszawskim gruncie sprawa należytego ulokowania biura Związku przeszła ewolucję, w wyrazisty sposób ilustrującą stopniowy postęp. Od jednego niewielkiego pokoju w prywatnym mieszkaniu dyrektora Związku, poprzez ubogie dwupokojowe mieszkanie w oficynie przy ul. Daniłowiczowskiej, biuro znalazło większą i wygodniejszą siedzibę w domu firmy Solvay, a w końcu — posiada obecny lokal, mogący służyć nie tylko bezpośrednim celom Związku, lecz również niektórym społecznym i gospodarczym poczynaniom, związanym z przemysłem chemicznym.

Od r. 1924 — Związek wydaje własny dwutygodnik „Wiadomości Przemysłu Chemicznego“, od r. 1929 — rozporządza samochodem; stopniowo zyskuje reprezentację we wszelkich organizacjach i ciałach, gdzie rozważane są sprawy mające znaczenie dla przemysłu chemicznego.

Podejmowanie przez Związek coraz szerszych zadań, bliska współpraca z czynnikami rządowymi i organizacjami gospodarczo-społecznymi, wreszcie zaufanie, jakim obdarzane są wszystkie nasze poczynania — sprawiają, że działalność Związku ogarnia coraz obszerniejsze dziedziny. W chwili obecnej Związek obejmuje niemal wszystkie większe przedsiębiorstwa chemiczne na terenie Rzeczypospolitej oraz W. M. Gdańska.

W roku sprawozdawczym 1930 ogólne zwyczajne zebranie Związku odbyło się dn. 12 kwietnia; przewodniczył p. Dr. Józef Landau. Po zatwierdzeniu sprawozdania rachunkowego za r. 1929 i protokołu Komisji Re-

wizyjnej — zebrani wybrali ponownie ustępujących z kolei starszeństwa członków Zarządu pp.: Inż. Jana Podraszkę, Ludwika Spiessa, Inż. Czesława Swierczewskiego, Inż. Zygmunta Toeplitza, Inż. Jerzego Wojnara, Henryka Żaka, oraz poraz pierwszy Inż. Ludwika Brzezowskiego.

Do Komisji Rewizyjnej ponownie powołano pp.: Inż. Czesława Knoffa, Dr. Stefana Otolskiego, Wacława Zbroskiego.

Po zakończeniu formalnej części zebrania — odbył się wykład Profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego, posła na Sejm, p. Adama Krzyżanowskiego, na temat międzynarodowego spadku cen.

Zarząd Związku składał się w roku ubiegłym z 17-tu członków i odbył 13 posiedzeń. W połowie r. 1930 ustalono, że regularne posiedzenia Zarządu (oprócz ad hoc zwoływanych) odbywać się będą w drugą środę każdego miesiąca. Ponadto — w każdy wtorek odbywają się posiedzenia Prezydium, które przez kooptację pp. Inż. F. Wiślickiego i Inż. J. Podraszki zostało powiększone do 8-iu osób.

Sekcje i komisje.

Podobnie jak w latach poprzednich, specjalne zagadnienia, dotyczące poszczególnych gałęzi przemysłu chemicznego, były rozważane na terenie sekcji fachowych. W roku sprawozdawczym działało 7 następujących sekcji: przetwórczo-smołowa — pod przewodnictwem p. Inż. Jana Podraszki, farmaceutyczna — pod przewodnictwem p. Dr. Stefana Otolskiego, farb i lakierów — pod przewodnictwem p. Inż. Zygmunta Lepperta, perfumeryjna — pod przewodnictwem pp. Dr. Gustawa Litterera i Henryka Żaka, oraz powołane do życia w roku sprawozdawczym sekcja nawozowa — pod przewodnictwem p. Gen. Zygmunta Platowskiego i sekcja terpentynowa — pod przewodnictwem p. Inż. Zygmunta Porowskiego. Charakter sekcji miały też wchodzące w skład naszego Związku: Przemysł Superfosfatowy Związek Zawodowy, oraz Związek Gospodarczy Gazowni i Zakładów Wodociągowych. W roku 1930 ustalony został pogląd, że posiedzenia sekcji Związku mogą się odbywać również poza Warszawą, przede wszystkim celem pociągnięcia do żywszej współpracy przedsiębiorstw prowincjonalnych. Sekcja farmaceu-

tyczna zwołała więc jedno z posiedzeń do Poznania, zaś lekcja tłuszczowa obradować ma wkrótce w Gdańsku.

Nader owocna i celowa działalność sekcji nakazuje popieranie i rozwijanie tej formy organizacyjnej.

W r. 1930 pracowały z ramienia Związku następujące komisje: Komisja Kolejowa i Sekcja Eksportowa.

Sprawy kolejowe.

Z dniem 1 października 1929 r. weszła w życie nowa kolejowa taryfa towarowa. Zbudowana na całkowicie odmiennych niż dotąd zasadach, siłą rzeczy musiała posiadać — jak każde zresztą nowe dzieło — szereg braków i niedokładności, które mogły ujawnić się dopiero po rozpoczęciu jej stosowania. To też rok 1930 minął w zakresie prac taryfowo-kolejowych pod hasłem wyrównywania niedokładności i usuwania wszelkich braków.

Wobec dużej ilości uwidocznionych w taryfie towarów chemicznych, trzeba było w tej dziedzinie dokonać kilkudziesięciu poprawek, zarówno w zakresie nomenklatury i klasyfikacji, jak taryf wyjątkowych. W niektórych działach, np. w grupie farb, pewnych artykułów tłuszczowych, destylatów węgla — brzmienie taryf okazało się zupełnie nieodpowiadające istotnym potrzebom, to też należało raz jeszcze zrewidować taryfy od podstaw, opierając się na szczegółowych i skomplikowanych badaniach.

Niezależnie od poprawek, dotyczących samej konstrukcji taryfy, trzeba było jeszcze częstokroć zmieniać stawki przewozowe, celem dostosowania ich do przekształceń, wynikłych z ogólnej sytuacji gospodarczej. Zauważyć należy, że rewizja taryf w końcu 1929 roku dokonana była pod hasłem zwyczajki kosztów przewozu, celem zapewnienia kolei zwiększonych dochodów. Chwila podwyższenia taryf była wybrana jednak niezupełnie szczęśliwie, gdyż przypadła w okresie ogólnej depresji światowej; w wielu wypadkach koszty przewozu przekraczały możliwości transportu towarów, zwłaszcza w stosunku do ich ceny.

Tak np. dwukrotne podwyższenie kosztów przewozu miału węglowego zostało nader poważnie odczuwane przez fabryki i zmusiło wiele przedsiębiorstw do przejścia na grubsze gatunki węgla, co związane było z ko-

niecznością przerobienia specjalnych rusztów w piecach. W niektórych wypadkach przedsiębiorstwa położone u źródeł surowców i środków opałowymi opłacać muszą tytułem kosztów przewozu ok. 20% wartości tych artykułów, co oczywiście w rezultacie stawia przedsiębiorstwa polskie w trudnej sytuacji konkurencyjnej wobec zagranicy. W rezultacie — w zakresie niektórych towarów chemicznych obecnie obowiązujące stawki przewozowe są zbyt uciążliwe, zwłaszcza że od czasu reformy taryf nastąpił znaczny spadek cen; podstawa przeto, na której oparte zostały niektóre taryfy, stała się obecnie nieaktualna i wymaga skorygowania. W każdym razie zagadnienie nadmiernego obciążenia towarów kosztami przewozu nabiera coraz ostrzejszego charakteru. Nie ulega żadnej wątpliwości, że w okresie ogólnej depresji i spadku cen — dochody Min. Komunikacji nie mogą być utrzymane na dotychczasowym poziomie, kosztem strat całego życia gospodarczego.

Rozwijająca się działalność wywozowa w przemyśle chemicznym wymagała uwzględnienia również w taryfach kolejowych, to też Związek pracował nad wprowadzeniem szeregu taryf eksportowych, jak np. dla farb, kwasu siarkowego, środków impregnacyjnych, karbidu, węgla drzewnego i t. d. Z drugiej strony, niektóre fabryki rozszerzyły zakres swej produkcji, trzeba było zatem przeprowadzić odpowiednie zmiany w taryfach dla surowców i półproduktów.

Zupełnie odrębnym zagadnieniem były t. zw. ulgi terminowe, przyznane do dn. 30 września 1930 r. i wprowadzone w okresie reformy taryf, celem stopniowego podnoszenia kosztów przewozu. Z chwilą ich wygasania, należało zanalizować dokładnie warunki pracy poszczególnych gałęzi przemysłu chemicznego i skonstatować, czy wspomniane zwolnienia są już zbędne, czy też wymagają dalszej prolongaty. Prace te prowadzone były w łonie Komitetu Taryfowego Państwowej Rady Kolejowej i w ich wyniku część zniżek została zachowana, reszta zaś została całkowicie zniesiona, albo też załatwiana drogą kompromisową, przez zmniejszenie ulgi przewozowej.

Pozatem Związek brał udział w pracach dotyczących ogólnych przepisów przewo-

wych, np. warunków utrzymania bocznic prywatnych, opakowania używanego, przewozu drobnicy w specjalnych skrzynkach i t. d.

Szereg nasuwających się stale doniosłych zagadnień w zakresie taryf i przepisów kolejowych wymagał nader ścisłej współpracy z Min. Komunikacji i trzeba przyznać, że przedstawiciele przemysłu chemicznego nógó! spotykali się z obiektywnym i życzliwym stanowiskiem władz kolejowych, co ułatwiało znalezienie wyjścia w sytuacjach częstokroć trudnych i skomplikowanych. Wiele postulatów przemysłu chemicznego, treści ogólniejszej, badane były na terenie Państwowej Rady Kolejowej i współpraca z wybitnymi przedstawicielami życia gospodarczego, zasiadającymi w Radzie, pozwoliła na pogłębienie wielu zagadnień i doprowadzenie do pomyślnych wyników.

Specjalną uwagę poświęcił Związek w r. 1930 sprawie międzynarodowych związkowych taryf kolejowych. Rozwój eksportu wymagał pewnych posunięć w zakresie opracowania i rozszerzenia taryf związkowych, gdyż specyficzne warunki naszej ekspansji handlowej wymagają pokonywania wielkich przestrzeni przy transporcie, co z natury rzeczy powiększa trudności wywozowe. Zapewnienie zatem dogodnych dróg przewozu i możliwie najtańszych kosztów przewozu stało się dla przemysłu chemicznego jednym z poważniejszych zagadnień polityki handlowej. Taryfy związkowe zapewniają przemysłowi częstokroć poważne zniżki przewozowe (jak np. w taryfie polsko-lewantyńskiej), z drugiej strony zapewniają liczne udogodnienia w zakresie techniki i formalności wywozowej, dając możność ominięcia szeregu procedur celnych, podatkowych, przeładunkowych, policyjnych, weterynaryjnych i t. p. Czynności te wykonywa Związek Kolejowy, zaś wszelkie koszty związane z podobnymi formalnościami są włączone do stawek przewozowych; to też dostawca, z chwilą załadowania towaru, może przestać troszczyć się o losy transportu aż do chwili jego nadejścia do punktu odbiorczego. Łatwość kalkulacji kosztów transportu jest bardzo ważnym momentem, ułatwiającym oferowanie towarów z podaniem ostatecznej ceny franco punkty odbiorcze; w braku taryf związkowych — koszty przewozu i związane z nimi opłaty stanowią

wielkość nieznana, co utrudnia pracę konkurencyjną. Specjalnie doniosłe znaczenie posiada złączenie taryf morskich z kolejowemi. Związek współpracował z władzami kolejowemi przy budowie następujących taryf międzynarodowych: ze Stanami Zjednoczonymi, Niemcami, Rumunją, Lewantem, Włochami, Czechosłowacją, Łotwą, Z. S. R. R., Węgrami. Taryfy te zostały już wprowadzone w życie i obejmują szereg produktów chemicznych. W opracowaniu są taryfy z Austrią, Jugosławją, Szwajcarią oraz taryfy z portami Łotwy, Estonii i Finlandii. W konferencjach o taryfę polsko-austriacką, — które odbyły się w lipcu 1930 w Villach (Austria), — brał udział przedstawiciel Związku w charakterze rzeczoznawcy.

Sekcja Eksportowa.

Wywóz produktów chemicznych wykazuje w ciągu ostatnich paru lat tendencję stałego wzrostu. W miarę rozwoju i modernizacji produkcji — rynek wewnętrzny ulegał stopniowo nasyceniu, co zmuszało do zwrócenia baczniejszej uwagi na wywóz, który staje się bardziej planowy; równolegle technika wywozu ulepsza się systematycznie. Nawiązano współpracę z nowymi rynkami zbytu, skutecznie zwalczając konkurencję innych krajów, zaś poziom wywozu podnosi się jakościowo. Rok 1930 był znamienity dla eksportu chemicznego, gdyż ujemna konjunktura na rynku wewnętrznym zmuszała do położenia większego nacisku na wywóz. To też rozpoczęto wywozić liczne artykuły, nie będące poprzednio przedmiotem eksportu, jak np. siarczany miedzi, szczepionki i surowice, niektóre lekarstwa, pewne typy farb mineralnych, alun, siarczany glinu, wapno bielące i t. d. Jednocześnie — wywóz szeregu produktów został wydatnie zwiększony.

Poszukiwanie rynków zbytu napotykało poważne trudności. Wywóz, kierowany do wysoce uprzemysłowionych państw zachodnich i niektórych państw północnych, posiadających produkcję chemiczną, siłą rzeczy nie miał wielkich widoków powodzenia, tembardziej że dzięki polityce protekcyjnej tych państw stosowane były najrozmaitsze utrudnienia. W konsekwencji — polski przemysł chemiczny zmuszony był stopniowo zmieniać kierunki eksportu, uwzględniając przede wszystkim rynki, na których konkurencja

nie daje się odczuwać w sposób bezwzględny, i gdzie protekcjonizm celny posiada formy łagodniejsze. O ile w latach ubiegłych rynki zachodnie stanowiły podstawę naszego eksportu, obejmując ok. 70% wywozu produktów chemicznych (przeważnie surowców i półfabrykatów), to w r. 1930 wywieźliśmy na zachód zaledwie 47%, natomiast ok. 14% skierowano do państw południowych, 11% do państw północnych i 8% do krajów pozaeuropejskich.*)

Coraz silniejsze zainteresowanie się zrzeszonych przedsiębiorstw sprawami eksportowemi skłoniło Zarząd Związku do zreorganizowania Sekcji Eksportowej, złożonej z przedstawicieli fabryk, mających możliwości wywozu. Zadaniem Sekcji, pracującej pod przewodnictwem p. Inż. F. Wiślickiego, jest prowadzenie systematycznych i planowych prac i studjów w zakresie wywozu.

Jednym z najpoważniejszych zadań Sekcji były prace przygotowawcze przed zawieraniem traktatów handlowych lub ich rewizjami. Wstępne studja w tym zakresie umożliwiają przemysłowi chemicznemu formułowanie zainteresowań i postulatów. Z okazji zawierania lub rewidowania traktatów z Grecją, Jugosławją, Egiptem i Czechosłowacją — Sekcja Eksportowa podjęła szereg prac badawczych.

Stałe śledzenie traktatów handlowych, zawieranych między poszczególnymi państwami, pozwala na zorientowanie, z jakich źródeł celnych Polska uprawniona jest korzystać na zasadzie klauzuli największego uprzywilejowania. Dokładne i szybkie informacje w tej dziedzinie przyczyniły się wielokrotnie do powodzenia akcji wywozowej. To też Sekcja Eksportowa poświęcała szczególną uwagę powyższym zagadnieniom.

Ponadto — Sekcja Eksportowa, doceniając pożytek zawarcia nowych traktatów z Kanadą i Turcją oraz rozszerzenia umowy z Bułgarią, zbierała odpowiednie materiały i zwracała uwagę sfer rządowych na zainteresowania przemysłu chemicznego.

W kilku wypadkach trzeba było przepro-

*) Statystyka wywozu Gł. Urzędu Statyst. jest mało szczegółowa: 20% transakcyj eksportowych ujęte jest w pozycje ogólne; to też obliczenia dotyczą tylko ważniejszych rynków.

wadzić obronę uprawnień przemysłu, wynikających z traktatów handlowych, gdyż poszczególne państwa zdradzały tendencję wprowadzania ograniczeń lub utrudnień przywozowych, hamujących eksport polskich produktów chemicznych. Tak więc — należało rozwinąć energiczne starania w obronie wywozu jedwabiu sztucznego i superfosfatu do Czechosłowacji, kleju do Stanów Zjednoczonych i t. d.

Wskutek potęgującego się protekcjonizmu — szereg państw projektował podwyższenie stawek celnych na różne produkty chemiczne, co w konsekwencji mogłoby doprowadzić do zupełnego wstrzymania wywozu. We wszystkich tych sprawach, celem zachowania naszego stanu posiadania, trzeba było zabiegać o współdziałanie urzędów i pla-

cówek dyplomatycznych. Pewne utrudnienia stosowane były również drogą ustalenia systemu świadectw pochodzenia, co związane było z opłatami na rzecz konsulatów zagranicznych. Zagadnienie to jest stopniowo pokonywane przez Rząd Polski, jednakże w wielu wypadkach napotyka na poważne sprzeciwy ze strony zainteresowanych krajów.

Nader doniosłą rolę w rozwoju wywozu odgrywają różne formy pomocy finansowej ze strony Rządu. Najpoważniejsze znaczenie w tej dziedzinie posiada system zwrotu ceł. Pomoc tego typu okazała się nader skuteczna; wywóz artykułów, korzystających ze zwrotu cła, posiada stale wzrastającą tendencję, jak to wynika z niżej umieszczonej tablicy:

Wyszczególnienie	1929		1930	
	kg.	zł.	kg.	zł.
Cerata	22.584	129.320	36.981	208.395
Biel cynkowa	2.127.940	2.854.142	2.077.540	2.382.227
Ług potasowy, żelazocyjanki sodu i potasu, błękity . . .	1.028.283	1.977.484	753.467	1.369.910
Materiały wybuchowe i zapalające	130.114	694.167	65.268	268.577
Chloran potasu	332.826	265.698	160.679	139.379
Jedwab sztuczny	679.407	12.880.383	940.391	14.616.678
Litopon	—	—	116.052	83.078
Razem		18.001.194		19.068.244

W r. 1930 wzrósł eksport ceraty i jedwabiu sztucznego, natomiast inne pozycje przeważnie uległy zmniejszeniu, co jest wynikiem coraz większej konkurencji na rynkach eksportowych. W ostatecznym rezultacie, eksport wszystkich artykułów korzystających ze zwrotu cła wzrósł o milion złotych.

W roku 1930 ukazało się kilka nowych rozporządzeń, wprowadzających zasadę zwrotu ceł przy wywozie: bawełny strzelniczej, prochu czarnego, soli potasowych, litoponu. Rozporządzenia te rozszerzyły podstawy, na jakich wspiera się polski eksport chemiczny.

Czynności, związane z wykonaniem i kontrolą zwrotu ceł przy wywozie produktów chemicznych, sprawuje Sekcja Eksportowa.

Inną formą pomocy są premje, przezna-

czone dla wywozu pionierskiego, t. j. dla towarów dotąd wcale niewywożonych, bądź też wchodzących poraz pierwszy na nowe rynki zbytu.

Z powodu stale wzrastającej konkurencji międzynarodowej, rozpoczęcie wywozu wymaga zwykle ponoszenia w początkach pewnych strat. Przewycięzenie podobnych trudności nie byłoby możliwe w granicach własnych środków przedsiębiorstw eksportujących. Rząd zdecydował się więc na stosowanie w takich wypadkach indywidualnych ulg, bądź to w formie zwrotu podatku obrotowego za poprzednie fazy produkcji, bądź drogą refakcji za nadmierne koszty kredytu, bądź też w formie subwencji na badanie nowych rynków zbytu. W zakresie produktów che-

micznych, zwłaszcza wywożonych odniedawna, stosowanie tej formy pomocy było specjalnie wskazane. Zadaniem Sekcji w takich okolicznościach było prowadzenie badań celem stwierdzenia, jakie mianowicie towary wymagają rzeczzonego poparcia.

Czynny obrót uszlachetniający w zakresie wyrobu i eksportu produktów chemicznych odgrywa dość słabą rolę. Jednak w paru wypadkach Sekcja uzyskała dla zrzeszonych przedsiębiorstw zwolnienie od cła półfabrykatów, przesyłanych do Polski w celu wykończenia i reeksportu.

Jednym z poważniejszych odcinków pracy Sekcji były stałe i systematyczne badania rynków zbytu, mające na celu dostarczenie eksporterowi dokładnych informacji o dokonywujących się przekształceniach koniunkturalnych. W tym zakresie Sekcja opiera się zarówno na danych statystycznych, jak na wywiadach handlowych. Więcej drobiazgowa, a zarazem praktyczna działalność Sekcji polega na obserwacji — w miarę możliwości — koniunktur wywozowych dla poszczególnych artykułów chemicznych. Ta żmudna, ale dająca rezultaty praca polega na wykorzystywaniu korespondencji z zagranicznymi domami i agentami handlowymi; na zbieraniu i udzielaniu fabrykom wiadomości o dogodnych formach eksportu, przetargach, warunkach sprzedaży, zwyczajach handlowych; na komunikowaniu przedsiębiorstwom chemicznym adresów firm zagranicznych, zainteresowanych w eksporcie z Polski i t. d.

Przy badaniu rynków — Sekcja Eksportowa zwracała uwagę specjalnie na zagadnienie bezpośredniej współpracy z poszczególnymi krajami. Akcja wywozowa w przemyśle chemicznym jest stosunkowo młoda i nie poparta zbyt wielkimi tradycjami, przeto w większości wypadków przy realizowaniu eksportu na dalsze rynki trzeba korzystać z pośrednictwa domów eksportowych zagranicznych. Jednak racjonalny eksport wymaga możliwie bezpośrednich stosunków, wobec czego Sekcja zachęcała eksporterów do nawiązywania kontaktu wprost z odbiorcami.

Pozatem Sekcja Eksportowa zajmowała się zagadnieniami bieżącymi związanymi z działalnością firm, pracujących w zakresie wywozu. Liczne utrudnienia przy wywozie, napotykanne przez firmy, były badane przez

Sekcję. Trzeba też było podjąć kroki w szeregu spraw, jak np. w sprawie przyspieszenia formalności przy odprawie celnej, opłat za świadectwa pochodzenia, tranzytu, składow konsygnacyjnych i t. d.

Celem usprawnienia działalności, Sekcja Eksportowa współpracuje nader ściśle z Państwowym Instytutem Eksportowym, który wydelegował swego przedstawiciela do Sekcji. Liczne i nader cenne informacje z całego świata, posiadane przez Instytut, ułatwiły zwrócenie uwagi eksporterów na możliwości zbytu, dzięki czemu udało się zawrzeć szereg konkretnych transakcyj handlowych. Rozgałęziony aparat informacyjny Instytutu ułatwił w znacznej mierze pracę Sekcji w wielu dziedzinach.

Sprawy traktatowe. Wzrastające znaczenie eksportu polskich artykułów chemicznych, oraz konieczność obrony przed przywozem z zagranicy skłania Związek do coraz baczniejszego studjowania spraw, związanych z zawieraniem traktatów handlowych przez Polskę. Nie wystarcza już wyłuszczenie postulatów przemysłu chemicznego przy każdorazowych pertraktacjach traktatowych; trzeba posiadać archiwum, stale aktualizowane i uzupełniane, które umożliwia szybkie precyzowanie stanowiska wytwórczości chemicznej wobec obrotu towarowego z każdym obcym krajem. W zakresie skompletowania takiego archiwum Związek w ostatnich czasach dokonał poważnych postępów.

Rok ubiegły przyniósł Polsce nowe umowy handlowe z Grecją, Egiptem, Portugalją i Hiszpanją oraz rewizję umowy z Rumunją. Ponadto — po pięcioletnich rokowaniach podpisany został traktat handlowy z Niemcami.

Dnia 10 kwietnia 1930 r. zawarta została pomiędzy Polską a Grecją konwencja handlowa i nawigacyjna, na podstawie pełnej klauzuli największego uprzywilejowania. Obie strony przyznały sobie wzajemnie szczupłą liczbę konwencyjnych ulg taryfowych; niektóre stawki celne zostały utrwalone. W dniu 15 listopada 1930 r. wprowadzone zostały prowizorycznie w życie postanowienia celne konwencji polsko-greckiej.

Dnia 22 kwietnia 1930 r. zostały między Rządem Polskim a Rządem Egipskim wymie-

nione noty, stanowiące prowizoryczne porozumienie handlowe.

W lipcu 1930 r. opublikowano tekst not, wymienionych jeszcze w grudniu r. 1929 między Rządem Polskim a Rządem Portugal-skim, a stanowiących konwencję handlową i nawigacyjną.

Konwencje z Portugalją i z Egiptem, nie posiadając ratyfikacji, nie obowiązywały jeszcze w roku ubiegłym. Wskutek braku ratyfikacji — również nie weszła w życie konwencja handlowa z Francją, podpisana dn. 29 kwietnia 1929 r., która dałaby Polsce pełną klauzulę największego uprzywilejowania (a więc taryfę minimalną) — zamiast częściowej, ustalonej w przestarzałym a wciąż obowiązującym traktacie z r. 1924.

Dnia 7 maja 1930 r. została pomiędzy Polską a Hiszpanją zawarta konwencja handlowa i nawigacyjna, oparta w zakresie celnym na ogólnym uprzywilejowaniu, bez konwencyjnych zniżek taryfowych, która obowiązuje prowizorycznie od jesieni 1930 r., na podstawie uchwały Rady Ministrów.

Dnia 23 czerwca 1930 r. podpisana została nowa umowa handlowa polsko-rumuńska, której postanowienia celne weszły w życie z dniem 25 lipca 1930 r. Umowa, która zastępuje dawne porozumienie z r. 1921, uwzględnia nowe tendencje rumuńskiej polityki handlowej i wskutek tego — zasadę największego uprzywilejowania celnego ogranicza obustronnie do wyraźnie wymienionych pozycji. Ponadto, obie strony przyznały sobie w nowej konwencji szereg zniżek celnych. Jeżeli chodzi o produkty chemiczne, to istotne znaczenie posiadają uzyskane przez Polskę w taryfie rumuńskiej konwencyjne ulgi na ceratę i glejtę ołowianą, oraz konsolidacja stawek celnych na niektóre nawozy sztuczne.

Dnia 17 marca 1930 r. podpisana została umowa handlowa polsko-niemiecka, znosząca obustronne bojowe zakazy przywozu, ustalająca pewne kontyngenty przywozowe towarów, które nadal będą objęte zakazami; umowa oparta jest na zasadzie największego uprzywilejowania celnego, bez specjalnych obniżek konwencyjnych. Fala protekcjonizmu agrarnego, która wystąpiła w Niemczech bezpośrednio po podpisaniu umowy, osłabiła zainteresowanie Polski, zwłaszcza zaś pol-

skiego rolnictwa, co do szybkiego wprowadzenia w życie umowy. Było to głównym powodem faktu odroczenia w r. 1930 decyzji w sprawie ratyfikacji.

Datujące ze stycznia 1930 r. porozumienie z Niemcami w sprawie wspólnego eksportu żyta zostało w następstwie przełożone i obowiązuje do dn. 1 lipca 1931 r.

Natomiast układ w sprawie handlu drzewem, przedłużony poprzednio, ekspirował i przestał obowiązywać w grudniu 1930 r.

Eksport polski stanął w obliczu poważnych strat wskutek wygaśnięcia — w połowie grudnia 1930 r. — traktatu handlowego węgiersko-czechosłowackiego. Polska przestała korzystać (na zasadzie klauzuli największego uprzywilejowania) ze zniżek celnych, udzielonych poprzednio Węgrom przez Czechosłowację. Ten stan beztraktatowy, w związku z wprowadzonymi w Czechosłowacji zwyczajami ceł od produktów zbożowych i hodowlanych, stawia nasz wywóz rolniczy do Czechosłowacji pod znak zapytania. Nasze sfery gospodarcze muszą się domagać rewizji traktatu handlowego polsko-czechosłowackiego, która jest niezbędnie potrzebna również z punktu widzenia interesów polskiego przemysłu chemicznego.

Sprawy celne.

Projekt nowej taryfy celnej, opracowany w ciągu roku 1927 i 1928 przez Komisję do budowy nowej taryfy, nie został jeszcze niestety w roku sprawozdawczym ostatecznie przejrzany i akceptowany przez czynniki ministerjalne, które zamierzają ogłosić projekt nowej taryfy w ciągu r. 1931.

W tym stanie rzeczy — gdy od chwili zapoczątkowania prac nad taryfą do dnia jej publikacji upływa parę lat — jest rzeczą najzupełniej zrozumiałą, że zmienione warunki życia gospodarczego zdeaktualizowały poprzednio wykonaną pracę.

Zarówno instrukcje rządowe, jak tendencje polityki gospodarczej w latach ubiegłych panujące wskazywały, że w zakresie wyrobów gotowych ochrona celna nie powinna przekraczać naogół 20—30% ad valorem, zaś odstępstwa od tej zasady mogły być stosowane tylko wyjątkowo. Stąd też projekt Komisji Chemicznej do budowy nowej taryfy miał charakter tak dalece umiarkowany, że już po zakończeniu prac dały się ze strony

zainteresowanych przemysłów słyszeć zdecydowane protesty. Odpierano je zazwyczaj kontrargumentem, że ustalanie wyższego poziomu taryfy celnej niepotrzebnie stwarzałoby cieplarniane warunki sztucznej rozbudowy przemysłu, czego w imię zdrowych zasad gospodarczych należy stanowczo unikać.

To też złożony w Min. Przemysłu i Handlu projekt nowej taryfy celnej stanowił w dziale chemicznym wyraz tendencji bardzo umiarkowanej ochrony celnej, i nie był pozbawiony w epoce sugestji genewskich głębszej racji bytu.

Od owego czasu minęły przeszło dwa lata; w przeciągu tego okresu zaszły jednak głębokie przemiany, które każą zrewidować podstawę, na jakiej opierały się prace Komisji Chemicznej do budowy nowej taryfy celnej. Cały świat poszedł w kierunku wybitnego protekcjonizmu celnego. Francja, Włochy, Niemcy (cła agrarne), Czechosłowacja i inne kraje dały się unieść prądowi czasu i podniosły bardzo wydatnie stawki celne. Do codziennych spotykanych zjawisk należy ochrona celna, wynosząca pięćdziesiąt, sześćdziesiąt, a nawet więcej procent ad valorem. Zrozumiano, że w okresie ogólnej nadprodukcji przemysłowej, dumpingowej akcji eksportowej, premjowania wywozu przez Państwo — zbankrutowała ostatecznie polityka rzekomej ochrony konsumenta, bo na jej miejsce wejść musiała idea konieczności ochrony produkcji. Szczególnie teraz, gdy na rynki świata wtargnął nowy groźny konkurent, Rosja Sowiecka, nie licząca się z żadnymi racjonalnymi podstawami kalkulacji handlowej i przemysłowej — zagadnienie wprowadzenia dostatecznie wysokiej ochrony celnej staje się palącym zagadnieniem dnia dzisiejszego.

Dlatego też Związek domagał się rewizji projektu nowej taryfy celnej, w kierunku zakwalifikowania układanych w swoim czasie stawek celnych.

Należy zresztą stwierdzić, że posunięcia celne Rządu w r. 1930 zdają się wskazywać na tendencję podnoszenia ochrony celnej.

Stosunki celne na polskim terytorjum celnem uregulowane są, jak wiadomo, ustawą z dn. 31 lipca 1924 r. Art. 7 ustawy daje Rządowi możliwość przystosowania obowiązujących stawek celnych do zmienionych wa-

runków życia gospodarczego, przyczem przepis ten doniedawna komentowany był w taki sposób, że Rząd uważał za możliwe jednokrotnie tylko zmienić stawki celne, odrzucając — z uwagi na brak podstaw prawnych — propozycje dalszego ich przystosowywania do warunków życia.

Pogląd ten uległ jednak pod koniec r. 1930 przekształceniu w kierunku liberalniejszego komentowania postanowień ustawowych, co znalazło wyraz w Rozporządzeniu Ministrów: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa z dn. 22 listopada 1930 r. Rozporządzenie to wprowadza szereg zmian w zakresie rewidowanych już jednorazowo pozycji taryfy celnej, które w odniesieniu do przemysłu chemicznego objęły produkty destylacji drzewa, niektóre półprodukty organiczne, sole potasowe, chlorek bielący i garbniki.

Zmiany te objęły tylko część postulatów przemysłu chemicznego w zakresie taryfy celnej. Długi szereg wniosków, dotyczących racjonalniejszego niż obecnie ukształtowania ochrony celnej na artykuły wytwórczości chemicznej, nie znalazł w r. 1930 urzeczywistnienia.

W ciągu r. 1930 uległy też podwyżce niektóre stawki celne, które w poprzednich latach nie były zmieniane; w zakresie przemysłu chemicznego podniesiono stawki na biel tytanową i potaż kalcynowany.

Pewne przemiany nastąpiły również w wywozowej taryfie celnej. W związku ze spadkiem konjunktury na glicerynę — przestało istnieć niebezpieczeństwo skupu przez zagranicę ługów pomydlanych, co znalazło swój wyraz w uchynieniu cła wywozowego na te ługi. W wyniku zawartego porozumienia między przemysłem garbarskim i klejowym — wprowadzone zostało cło wywozowe na odpadki i skrawki skór wszelkich, z wyjątkiem łebków. Wreszcie, jako konsekwencja uzgodnienia stanowisk rolnictwa i olejarstwa, zawieszono zostało cło wywozowe na makuchy lniane i rzepakowe.

System ulg celnych został w całej rozciągłości zachowany w r. 1930, a nawet uległ pewnemu rozszerzeniu.

Obok obowiązujących w r. 1929 ulg celnych, wprowadzone zostały ulgi na aldehyd benzoesowy do wyrobu barwników, na nadmanganian potasowy używany przy produkcji

cyнку elektrolitycznego, oraz na wyroby techniczne z metali szlachetnych.

Jak wiadomo, właściwe rozporządzenia w powyższym zakresie dzieliły się na dwie kategorie: ulgi, stosowane automatycznie do pewnych pozycji taryfy celnej (np. dwutlenek baru, kwas azotowy wysokiej koncentracji i t. d.) oraz ulgi, stosowane na skutek specjalnych zezwoleń Min. Skarbu (np. niewyrabiane w kraju maszyny i aparaty, płatki aluminiowe do wyrobu materiałów wybuchowych i t. d.). W połowie roku 1930 wydana została przez Ministra Skarbu szczegółowa instrukcja, która uregulowała sposób wydawania ulg celnych drugiej kategorii. W ten sposób usunięto dawną dowolność udzielania ulg celnych, w wysokim stopniu krzywdzącą niekiedy nasze przedsiębiorstwa. Obecnie przemysł nie jest już narażony na niespodzianki odmowy ulg celnych, mimo wypełnienia wszystkich niezbędnych celem otrzymania ulgi warunków. Jedynym teraz postulatem przemysłu w powyższym zakresie jest konieczność usprawnienia administracji państwowej w kierunku szybszego załatwienia składanych podań. Do rzeczy bowiem zbyt często spotykanych należy 2-miesięczny (albo dłuższy) okres czasu od chwili złożenia podania o ulgę celną — do chwili wydania odpowiedniego zezwolenia. W wypadkach więcej skomplikowanych — okres ten jest nawet znacznie większy.

Sprawy spirytusowe.

Związek Przemysłu Chemicznego poświęcał wiele uwagi zagadnieniu cen spirytusu oraz metodom jego skazania. Przemysł chemiczny jest w wysokim stopniu zainteresowany kierunkiem naszej polityki spirytusowej; przedstawiciel Związku w Państwowej Radzie Spirytusowej stale broi poglądów, że najniższe ceny i najliberalniejsze przepisy skazania spirytusu dla przemysłu chemicznego są jednym z podstawowych warunków rozwoju tej gałęzi wytwórczości. Wprawdzie polityka cen spirytusu niezawsze jeszcze idzie po linii najżywniejszych potrzeb przemysłu chemicznego; wskazać można np. na wysokie ceny spirytusu do wyrobu specyfików farmaceutycznych. Stwierdzić jednak należy, że pogląd o konieczności obniżenia cen spirytusu na potrzeby przemysłowe przenika coraz głębiej do

świadomości czynników decydujących, które rozumieją, że potanieńcie spirytusu przyniesie w konsekwencji wzrost jego spożycia na cele przemysłowe i techniczne.

Od dn. 7 maja 1930 r. obowiązuje nowy cennik spirytusu. Zestawienie porównawcze cen spirytusu, przeznaczonego na cele związane z przemysłem chemicznym, przedstawia się jak następuje:

	1926/27, 1928/29, 1930 w złotych za 1 hl. 100° spirytusu			
Na cele lecznicze, domowe i naukowe oraz do wyrobu cukierków i t. p. przedmiotów spożywczych	950	1.305	1.305	1.500
Dla aptek, szpitali, do wyrobu środków galenowych, specyfików farmaceutycznych oraz do wyrobu alkoholu absolutnego	836	990	990	1.040
Do wyrobu perfum, wody kolońskiej i wszelkiego rodzaju kosmetyków oraz do wyrobu mydeł glicerynowych	400	500	500	500
Do wyrobu środków leczniczych syntetycznych	110	150	150	150
Do wyrobu preparatów organoterapeutycznych	—	—	—	150
Surówka lub drugie gatunki rektyfikatu do wyrobu octu	65	125	115	125
Do wyrobu jedwabiu sztucznego	—	—	—	80
Na inne cele przemysłowe: surówka lub poślednie gatunki rektyfikatu	110	150	120	120
spirytus oczyszczony	110	150	135	135

Ceny powyższe rozumieją się za spirytus oczyszczony, jeśli inaczej nie jest zaznaczone w samym cenniku.

Obowiązujący w r. 1930 cennik spirytusowy charakteryzuje się przede wszystkim przejrzystością ułożoną nomenklaturą, mianowicie wyraźnym wskazaniem, do jakiej kategorii należy zaliczyć spirytus, przeznaczony do wyrobu specyfików farmaceutycznych. Wprawdzie cena spirytusu, przeznaczonego do fabrykacji specyfików, została podwyższona — co nie jest zgodne z istotnymi potrzebami przemysłu chemiczno-farmaceutycznego i wielokrotnymi naszymi wnioskami: spirytus do wyrobu specyfików farmaceutycznych powinien być sprzedawany po cenach niskich. Jednak dokładne sprecyzowanie kategorii spirytusu, używanego do wytwarzania specyfików, pozwala na uniknięcie do niedawna istniejących na tem tle nieporozumień. Podwyższona też została nieznacznie cena spirytusu do wyrobu preparatów galenowych.

Cennik spirytusowy na r. 1930 wprowadził nową, nie istniejącą w dotychczasowych cen-

nikach, kategorię spirytusu — do wyrobu preparatów organo-terapeutycznych — i oznaczył cenę tego spirytusu w takiej samej wysokości, jak do wyrobu leczniczych środków syntetycznych, t. j. zł. 150 za 1 hl 100°-wego spirytusu. W nowym cenniku wprowadzono nieuwzględnianą od kilku lat kategorię spirytusu do wyrobu sztucznego jedwabiu; uprzednio bowiem produkcja sztucznego jedwabiu kolodjonowego korzystała ze spirytusu eksportowego, wywożąc odpowiednie ilości jedwabiu na rynek zagraniczny. Wobecznego ciężkiego położenia na międzynarodowym rynku sztucznego jedwabiu i wielkich trudności sprzedaży zagranicą — produkcja sztucznego włókna metodą Chardonnet'a nie może się już opierać na spirytusie eksportowym. Sytuacja ta znalazła swój wyraz w nowym cenniku spirytusowym, restytuującym spirytus przeznaczony do wyrobu sztucznego jedwabiu.

Bez zmiany pozostały ceny spirytusu do wyrobu artykułów perfumeryjno-kosmetycznych, do wyrobu leczniczych środków syntetycznych oraz na niewymienione oddzielnie cele przemysłowe. Podwyższono nieznacznie cenę spirytusu do wyrobu octu; jest to posunięcie najzupełniej racjonalne, gdyż zmierza w kierunku zrównania warunków produkcji kwasu octowego z octanu wapnia oraz octu ze spirytusu.

Niewyszczególniony w cenniku spirytus absolutny do wyrobu mieszanek napędowych sprzedawany jest po niskich cenach, umożliwiając zbyt mieszanek na rynku w taki sposób, aby nie były one droższe od benzyny. Jest to wyrazem ogólnej tendencji rozpowszechnienia mieszanek do silników spalinyowych w samochodach, aeroplanach i t. d.

Sprawa skażania spirytusu jest zagadnieniem złożonym. Wchodzi bowiem w grę takie trudności, jak np. możliwość nadużyć ze strony nieuczciwych przedsiębiorstw, w wypadku niedostatecznego skażania spirytusu. Starania Związku szły w kierunku uproszczenia postępowania przy skażaniu, udzielania pewnych ulg dla solidnych przedsiębiorstw, przeciwstawiania się zbędnej formalistyce. W roku ubiegłym znowelizowano przepisy wykonawcze do Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o Monopolu Spirytusowym, zmieniając recepty środków skażających do

spirytusu. Nowe środki skażające charakteryzują się naogół lepszym przystosowaniem ich do celu, na jaki ma być użyty spirytus i dają możliwość swobodnego wyboru z pośród większej ilości przepisanych środków skażających.

Zagadnienie skażania spirytusu nie zostało jednak w roku ubiegłym ostatecznie rozwiązane; wymaga ono wielkiej rozważy i gruntownych badań, które trwać muszą czas dłuższy i uwzględniać wszystkie czynniki polityki spirytusowej.

Centralny Związek.

Ważną dziedziną naszej działalności jest zabieranie głosu we wszelkich sprawach natury ogólnej, interesujących choćby pośrednio przemysł polski. Związek Przemysłu Chemicznego w tym zakresie współpracuje z innymi zrzeszeniami na terenie Centralnego Związku Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów, który jest naczelną organizacją życia gospodarczego. Związek nasz bierze gorliwy udział w pracach tej instytucji, uczestnicząc przez swych przedstawicieli w obradach Zarządu, Rady i poszczególnych Komisji.

Zainicjowane przed paru laty konferencje dyrektorów zrzeszeń, wchodzących w skład Centralnego Związku, prowadzone były nadal, wydatnie przyczyniając się do pogłębiania znajomości bieżących zagadnień gospodarczych.

Centralny Związek, uwzględniając nowoczesne prądy organizowania w coraz szybszym tempie syndykatów, konwencji i t. p. powołał w roku ubiegłym do życia biuro kartelowe, którego zadaniem jest przede wszystkim udzielanie wszechstronnych informacji. Stworzona także została Rada Kartelowa, która przeprowadza dyskusję i uzgadnia poglądy we wszystkich sprawach, związanych z kartelizacją.

Współpraca nasza z Centralnym Związkiem jest niewątpliwie celowa i bardzo owocna, pozwalając osiągnąć rezultaty niedostępne dla poszczególnych organizacji, działających tylko na własną rękę.

Izby Przemysłowo-Handlowe.

Współpraca z Izbami Przemysłowo-Handlowymi, zwłaszcza zaś ze stołeczną, która sprawuje równocześnie funkcje urzędującej Izby w Związku Izb Przemysłowo-

wo-Handlowych, była w roku sprawozdawczym bardzo intensywna. Izba warszawska opinowała w r. 1930 kilka zleconych jej przez władze zagadnień szczególnej dla przemysłu chemicznego doniosłości. Wskazać można na przepisy dotyczące sprzedaży specyfików leczniczych poza aptekami, projekty wykazu trucizn zakazanych do przywozu z zagranicy, projekty podwyższania niektórych stawek celnych i t. d. We wszystkich tych wypadkach Izba wydawała swą opinię po dokładnem zbadaniu całokształtu materiałów i w najściślejszym porozumieniu z naszym Związkiem. Podobna forma współpracy wydaje się nader celowa i korzystna.

Związek nasz nie zaniedbał w roku sprawozdawczym kontynuowania zainicjowanych w poprzednich latach zebrań porozumiewawczych między producentami i konsumentami branży chemicznej. Zebrania te, zwoływane na terenie Izb Przemysłowo-Handlowych, pozwalają na dokładne zorientowanie się w wymaganiach rynku i nastrojach wśród kupiectwa, zaś temu ostatniemu dają znakomity materiał informacyjny o bezpośrednich źródłach zakupu wytwarzanych w kraju artykułów chemicznych. W roku 1930 odbyły się 2 podobne zebrania: dn. 10 stycznia w Izbie Krakowskiej i dn. 6 czerwca w Izbie Wileńskiej; oba zaznaczyły się dużą frekwencją, zwłaszcza przedstawicieli handlu chemicznego.

W dniach 3 i 4 września odbył się we Lwowie Zjazd radców wszystkich Izb Przemysłowo-Handlowych. Umiejętna organizacja Zjazdu oraz jednocześnie odbywające się jubileuszowe Targi Wschodnie przyciągnęły sporą liczbę uczestników z najdalszych stron kraju. W obradach brali poważny udział bezpośredni działacze handlowi i przemysłowi, nie tylko ich reprezentanci.

Z referatów generalnych wzbudziły wybitniejsze zainteresowanie: p. A. Wierzbickiego „Bieżące zagadnienia naszej polityki gospodarczej” i p. M. Szarskiego „Obciążenie gospodarstwa społecznego”.

Przemysł chemiczny na terenie Kongresu wysunął postulat konieczności doraźnych poczynań władz rządowych w kierunku zwiększenia ochrony celnej, a ponadto wskazywał na niektóre dotkliwe braki ustawy o podatku dochodowym.

Wygłoszone na Kongresie referaty uka-

zały się w oddzielnem wydaniu książkowym, nakładem Związku Izb Przemysłowo-Handlowych.

Współpraca z innymi organizacjami.

Związek utrzymywał bliską łączność z instytucjami rządowymi, z placówkami dyplomatycznymi polskimi zagranicą i zagranicznymi w kraju, z izbami polsko- zagranicznymi oraz obcemi, z organizacjami przemysłowymi i społecznymi. Wszystkim tym instytucjom oraz wielkiej ilości osób prywatnych udzielaliśmy licznych i wyczerpujących wiadomości z zakresu przemysłu chemicznego, uważając informowanie opinii publicznej za jeden z naszych podstawowych obowiązków. Z tym też przedewszystkiem celem na widoku, Dyrektor i Vice-Dyrektor Związku rozwinęli w roku ubiegłym szerszą działalność odczytową, wykorzystując teren Polskiego Tow. Chemicznego, Związku Przemysłowców w Krakowie, studenckich Kół Chemików i innych stowarzyszeń; nie zaniedbywano również propagandy radiowej, przedewszystkiem za pośrednictwem warszawskiej stacji nadawczej.

Związek ma swych reprezentantów na terenie różnych instytucji o charakterze doradczym lub opiniodawczym. Tak więc Prof. E. Trepka jest delegatem Związku do Komisji Traktatowej, Rady Ochrony Pracy i Polskiego Komitetu Normalizacyjnego; Inż. T. Zamoyski — do Państwowej Rady Spirytusowej, Rady Towaroznawczej, Centralnej Komisji Przywozowej; p. A. Barszczewski — do Państwowej Rady Kolejowej i do Ziemskiego Zarządu Funduszu Bezrobocia; Dr. J. Landau zasiada w Komitecie Dyskontowym Banku Polskiego; Inż. E. Natanson — w Wojewódzkiej Radzie Wodnej; Dyr. W. Zdankowski — w Państwowej Naczelnej Radzie Zdrowia; Inż. J. Podraszko — w Radzie Nadzoru nad artykułami żywności i przedmiotami użytku.

Nawiązane w roku ubiegłym porozumienie ze sferami parlamentarnymi, interesującemi się specjalnie zagadnieniami gospodarczymi, może być bardzo owocne—gdyż umożliwia oświectanie i pogłębianie ważnych zagadnień przemysłowych wobec wpływowych czynników.

Prasa. „Wiadomości Przemysłu Chemicznego”, wydawane przez nas rok piąty, nadal docierały 1-go i 15-go każdego miesią-

ca do rąk wszystkich członków Związku. Posiadanie własnego organu prasowego ułatwia nam publiczne zajmowanie stanowiska w sprawach, dotyczących naszej wytwórczości.

Porozumienie, zawarte z organem Chemicznego Instytutu Badawczego — „Przemysłem Chemicznym” trwa nadal. „Wiadomości Przemysłu Chemicznego”, jako oddzielne wydawnictwo, otrzymują tylko członkowie Związku oraz te osoby, którym ekspedujemy nasze czasopismo w celach propagandowych; wszyscy inni mogą abonować tylko oba czasopisma równocześnie.

Niezależnie od łamów własnego wydawnictwa — Związek starał się oświeślać wszystkie ważniejsze sprawy przemysłu chemicznego w prasie codziennej, ogólno-gospodarczej i zawodowej. Z pośród wydawnictw polskich bliżej współpracowaliśmy z „Gazetą Handlową” — jedynym dziennikiem, poświęconym sprawom gospodarczym. Nie zaniechaliśmy jednak uprzednio prowadzonego współdziałania z innymi dziennikami stołecznymi i prowincjonalnymi, zasilając je w miarę potrzeby specjalnymi artykułami bądź wzmiankami kronikarskimi.

Podobnie jak w latach poprzednich, utrzymywaliśmy ścisły kontakt z doskonale redagowanym miesięcznikiem francuskim — „Chimie & Industrie”, umieszczając tam stale kroniki polskie, poświęcone oświeceniu tych zagadnień, na które należy zwrócić uwagę zagranicą. Organ niemieckiego Związku Przemysłu Chemicznego — „Die Chemische Industrie” nadal referuje ważniejsze zagadnienia polskie, posiłkując się przede wszystkim materiałem, publikowanym w „Wiadomościach Przemysłu Chemicznego”.

Rok ubiegły nie przyniósł specjalnych wydawnictw, poświęconych przemysłowi chemicznemu. Wysuwana w tym kierunku przez kilka dzienników inicjatywę Związek odrzucił, wychodząc z założenia, że ciężka konjunktura roku 1930 nie pozwala na podejmowanie nadmiernych ciężarów finansowych.

Prace racjonalizacyjne i naukowe.

Doceniając znaczenie poczynąń standaryzacyjnych dla wytwórczości chemicznej — Związek nasz działa w ścisłym porozumieniu z Komisją Technologii Chemicznej Polskiego Komitetu Normalizacyjnego.

Biuro Związku utrzymywało sekretariat Komisji, z ramienia której pracowały następujące normalizacyjne podkomisje: trwałości wyfarbowań, farb i lakierów, wyrobów ogniotrwałych i ceramiki szlachetnej, kleju skór nego i kostnego, ustalenia rozmiarów świec, analizy węgla kamiennego. Istniały nominalnie, lecz nie mogły ujawnić działalności podkomisje: gumowa i produktów destylacji drzewa. W końcu r. ub. stworzona została podkomisja farmaceutyczna, mająca przed sobą ważne i rozległe zadania.

Ponadto — zapoczątkowano prace w kierunku normalizacji tłuszczów, mydeł i t. p.

Chemiczne podkomisje normalizacyjne pracują nie tylko w kierunku ścisłego precyzowania właściwości artykułów chemicznych, lecz biorą pod uwagę również ujednostajnienie technicznych warunków przyjęcia do staw, sposobów brania prób, metod analizy i t. d.

W połowie r. 1930 zaczęły się ukazywać „Wiadomości Polskiego Komitetu Normalizacyjnego”, które zawierają projekty norm i sprawozdania z prac Komitetu oraz poszczególne podkomisje.

Związek Przemysłu Chemicznego w dalszym ciągu współpracował z Instytutem Naukowej Organizacji. Wyrazem tej współpracy była Sekcja Chemiczna Instytutu, popierana moralnie i materialnie przez Związek. Sekcja działała pod przewodnictwem p. Dyr. M. Holtorpa; sekretarzem był p. Inż. J. Wieruszkowski.

Sekcja zorganizowała w roku ubiegłym 4 zebrania odczytowo-dyskusyjne; oprócz odczytów zasadniczych — na zebraniach wygłaszane były krótkie referaty, informujące o postępach racjonalizacji w różnych dziedzinach, związanych z przemysłem chemicznym. Ponadto — od listopada 1930 r. — co 2 tygodnie odbywają się zebrania w ściślejszym, mniej liczniejszym gronie osób, interesujących się bliżej zagadnieniami racjonalizacji w przemyśle chemicznym. W tym zespole biorą udział delegaci Związku Inżynierów Chemików Rz. P., Wojskowego Instytutu Przeciwigazowego i t. d.

Zespolenie wysiłków badaczy i teoretyków z jednej strony, a doświadczonych działaczy przemysłowych — z drugiej, niewąt-

pliwie byłoby nowym impulsem dla prac na polu naukowej organizacji.

Przedstawiciele naszego Związku brali czynny udział w poczynaniach Polskiego Towarzystwa Chemicznego, Chemicznego Instytutu Badawczego oraz Studium Technologicznego; do popierania tych instytucji stale wzywano zrzeszone przedsiębiorstwa chemiczne.

Chemiczny Instytut Badawczy, w ramach szeroko zakreślonych prac, zajmował się w r. 1930 szeregiem zagadnień, posiadających wielką doniosłość przemysłową. Na pierwszym planie należy postawić badania napędnych mieszanek spirytusowych, usystematyzowanie metod analizy węgla kamiennego, prace z dziedziny otrzymywania związków azotowych i t. d. Instytut w ostatnich czasach znacznie rozszerzył dział analityczny, przystosowując go do wymagań przemysłu.

Poczynania Komitetu Studium Technologicznego wkroczyły w roku ubiegłym na tory pomyślnej realizacji: w dn. 7 grudnia 1930 r. odbyła się piękna uroczystość założenia i poświęcenia kamienia węgielnego gmachu elektrotechniki i technologii chemicznej Politechniki Warszawskiej.

W miarę możliwości — Związek bezpośrednio subsyduje działalność naukową, posiadającą znaczenie dla wytwórczości chemicznej.

W r. 1930 wydatkowano:

na uzupełnienie urzędów pracowni fizykochemicznej Uniwersytetu Warszawskiego	1.000 zł.
na Muzeum Przemysłowe w Warszawie	500 „
na zagraniczną wycieczkę studentów chemików Politechniki Lwowskiej	500 „
	2.000 zł.

Niepomyślna konjunktura w przemyśle jest zapewne przyczyną zmniejszenia się specjalnych ofiar na cele naukowe. Trzeba mieć nadzieję, że równolegle z poprawą sytuacji liczba ofiarodawców zacznie się zwiększać.

W dziedzinie popierania nauki chemicznej możemy w okresie sprawozdawczym zanotować fakt bardzo doniosły. W czerwcu roku ubiegłego zaczęła rozwijać działalność Fundacja Solvayowska imienia Zygmunta Toe-

plitza, rozporządzająca sumą 500.000 zł., przeznaczoną przez jubilata na cele popierania chemii technicznej. Kuratorjum Fundacji, składające się z p. Z. Toeplitza, jako przewodniczącego, oraz pp. H. Kułakowskiego, W. Świętosławskiego, E. Trepki, F. Wiślickiego i J. Zawadzkiego — jako członków, postanowiło całą sumę przeznaczyć na instalacje laboratoryjne nowobudującego się gmachu technologii chemicznej Politechniki Warszawskiej. Do czasu wybudowania gmachu, a więc w okresie 2—3 lat, 20% odsetków przeznacza się na powiększenie kapitału, a reszta — na stypendja dla chemików, ze szczególnem uwzględnieniem technologów. Stypendja przyznawane są zarówno studentom, jak już ukończonym chemikom, którzy w kraju lub zagranicą uzupełniają swe studia.

Stosunki z zagranicą. Nawiązane w poprzednich latach stosunki z instytucjami i organizacjami zagranicznymi międzynarodowymi były kontynuowane w roku sprawozdawczym. Dyrektor Związku brał udział w obradach Międzynarodowej Izby Handlowej w Paryżu, oraz wspólnie z p. Inż. F. Wiślickim w otwarciu pawilonów polskich na międzynarodowych wystawach w Leodjum i w Antwerpii.

P. Inż. T. Zamoyski uczestniczył w X Kongresie Chemii Przemysłowej w Leodjum, wygłaszając referat na temat polskiego kopalnictwa soli potasowych.

P. A. Barszczewski brał udział w charakterze rzeczoznawcy w konferencjach w sprawie utworzenia międzynarodowej związkowej taryfy kolejowej polsko - austriackiej w Villach.

Wystawa w Leodjum. W roku sprawozdawczym odbyła się w Leodjum światowa Wystawa Przemysłowa, zorganizowana ku uczczeniu 100-nej rocznicy niepodległości Belgii. Polska uczestniczyła w Wystawie, budując własny pawilon, gdzie znalazły pomieszczenie eksponaty rządowe oraz stoiska poszczególnych gałęzi polskiej wytwórczości.

Związek wziął udział w wystawie. Stoisko przemysłu chemicznego, wykonane według projektów p. H. Nowiny-Czernego, składało się z trzech zasadniczych części. Związek Przemysłu Chemicznego wystawił wykresy, ilustrujące rozwój polskiej produkcji che-

micznej, a doprowadzone statystycznie do r. 1930. Dokładny spis przedsiębiorstw, wchodzących w skład Związku, uzupełniony szczegółowym w trzech językach skorowidzem wytwarzanych przez fabryki artykułów — był do dyspozycji zwiedzających. W drugiej części stoiska znalazł miejsce pięknie wykonany plastyczny model Państwowej Fabryki Związków Azotowych w Mościcach. Na część trzecią wreszcie składały się indywidualne wystawy czterech fabryk chemicznych: Tomaszowskiej Fabryki Sztucznego Jedwabiu, Państwowych Fabryk Związków Azotowych w Mościcach i w Chorzowie, oraz Zakładów „Elektro” w Łaziskach Górnych. Ekspozyty rozmieszczone były w czterech jednakowych szafach, przyczem konsekwentnie przeprowadzona została zasada współczesnej sztuki wystawiania: skoncentrowanie uwagi zwiedzającego na ekspozycjach, przez celowe omiśnienie zbędnej ornamentyki, zaniechanie stosowania tanich efektów dekoracyjnych, podanie ekspozycji w formie prostej i nie męczącej. Całość stoiska chemicznego w pawilonie polskim harmonizowała z jego wnętrzem urządzeniem, utrzymana była w liniach prostych i sprawiała jaknajlepsze wrażenie.

Wszystkie biorące udział w Wystawie polskie przedsiębiorstwa chemiczne zostały odznaczone wysokimi nagrodami. Mianowicie, Państwowa Fabryka Związków Azotowych w Chorzowie, Państwowa Fabryka Związków Azotowych w Mościcach i Tomaszowska Fabryka Sztucznego Jedwabiu otrzymały najwyższą nagrodę — Grand Prix. Zakłady „Elektro” w Łaziskach Górnych — drugie z kolei odznaczenie — Diplome d'Honneur.

Związek Przemysłu Chemicznego, który zorganizował udział polskiego przemysłu che-

micznego w Wystawie oraz przedstawił syntetycznie rozwój przemysłu chemicznego na ziemiach polskich, otrzymał również Grand Prix.

* *

Przemysł chemiczny zakończył rok 1930 pod znakiem trwających trudności gospodarczych. Wprawdzie — podsumowanie wyników pracy naszej zbiorowości chemicznej wykazuje światła wśród wzmagających się cieni, wprawdzie — nie widzimy naogół przejawów rezygnacji i bezradności, lecz raczej dowody decyzji i inicjatywy; ale trudno byłoby postawić pomysłne horoskopy dla rozpoczętego okresu gospodarczego.

Związek Przemysłu Chemicznego świadomy jest obowiązków, jakie ciążyą na nim w tych ciężkich dla przemysłu czasach. Mając za sobą dziesięcioletnie doświadczenie, zdaje sobie sprawę, że musi działać na wszystkich odcinkach zagrożonego frontu wytwórczości chemicznej. W roku ubiegłym musiał podjąć niektóre nowe zadania, jak np. obronę chemika, niesłusznie więzionego w Niemczech, lub walkę z pewnymi wybujałościami etatyzmu, lub bezpośrednie informowanie sfer parlamentarnych co do postulatów przemysłu chemicznego. Musieliśmy zreorganizować własne metody przy traktowaniu spraw eksportowych i poddać krytycznemu przewartościowaniu poglądy na różne zagadnienia międzynarodowe.

Opierać się nadal będziemy na wszechstronnie okazywanem nam zaufaniu, którego wyrazem — między wielu innymi — był Dyplom Honorowy, przyznany Związkowi Przemysłu Chemicznego w lipcu 1930 r. przez Pana Ministra Przemysłu i Handlu, „za zasługi na polu organizacji przemysłu chemicznego”.

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
BIBLIOTEKA GŁÓWNA

41173/1930

AE00365630